

Arkkitehtiutiset

Kymmenen
vuoden työ palkittiin:
Arkkitehtuurin
Finlandia Tammelan
stadionille 6

10

PÄTEVYYS-
TODISTUKSISTA
TULEE PAKOLLISIA

20

ARKKITEHTIALA
KESKITTYY, MITEN
KÄY LAADUN?

30

AMMATTINA
PIKKUKAUPUNGIN
KAAVOITTAJANA

KOE UUSI FOCUS DS

SILEÄ, AVATTAVA JA ENTISTÄ
NOPEAMPI ASENTAA

Suosittu akustoiva alakattomme Ecophon Focus™ Ds on uudistunut:

- Helpompi ja nopeampi asennus
- Pienemmät ilmastovaikutukset
- Parempi akustiikka: α_w 0,95
- 22 upeaa vakioväriä

*Tutustu uudistuneen
järjestelmän etuihin: ecophon.fi*

Kaikki kyllä järjestyy. Kunhan laitetaan järjestyseen.
Siitä pitää huolen Pohjola Vakuutus kumppaneineen
ympäri Suomen. Tutustu palveluun: vahinkoapu.pohjola.fi

Arkkitehtiutiset
5 numeroa vuodessa
Vuodesta 1947, ISSN 0044-8915
Aikakausmedia ry:n jäsen

Päätoimittaja

Kristo Vesikansa, kristo.vesikansa@safa.fi,
040 505 4643

Toimitussihteeri

Silja Ylitalo, silja.ylitalo@safa.fi,
040 169 4617

Toimittajat

Päivi Virtanen
Anni Varis

Ulkoasu

Lari Möro
Kaarina Tammisto

Taitto

Lari Möro

Lehtitilaukset ja osoitteenmuutokset

Tilaja: julkaisut@safa.fi
Jäsenasiat: katri.laakso@safa.fi

Julkaisija

Suomen Arkkitehtiliitto
Finlands Arkitektförbund ry
SAFA
Hämeentie 19 A, 00500 Helsinki
puh. 040 169 8889
au@safa.fi, @au_utiset

Paino

Grano Oy

Ilmoitusmyynti

Maria Ahoranta, 044 243 3519
Timo Lepistö, 044 534 9878
Niina Tuulaskoski, 041 313 1047
etunimi.sukunimi@saarsalo.fi

Työpaikkailmoitukset

tyopaikkailmoitukset@safa.fi

Ilmoitusaineiston sisäänjättö ja ilmestyminen

Nro 5 / 2024
Ilmoitusvaraukset 7.11.
Ilmoitusaineisto 14.11.
Ilmestyy 9.12.

HUOM. Lehteen tulevista kirjoituksista,
tiedotteista ja niiden aikataulusta
on sovittava erikseen toimitussihteerin
tai päätoimittajan kanssa.

Kannessa arkkitehdit Samuli Miettinen,
Alli Bur, Kristian Forsberg ja Harri Koski
kuvattuna Tampereella Finlandia-palkitulla
Tammelan stadionilla. Kuva Marjaana
Malkamäki.

Pääkirjoitus

Arkkitehtuurin laatu uhattuna?

Yksi arkkitehtuurin alan tabuista on pitkään ollut arkkitehtitoimistojen rooli yritystoimintana. Sen sijaan, että puhuisimme avoimesti toimistojen liikevaihtoista, tuloksista ja strategioista, kuten rakennuslalla muuten tehdään, alan sisäinen keskustelu on keskittynyt arkkitehtuurin toiminnallisuuteen, esteettisiin elämyksiin ja kulttuurisiin merkityksiin.

Nämä kaikki ovat tietysti tärkeitä asioita, mutta nekin ovat riippuvaisia suunnittelun taloudellisista reunaehdoista, esimerkiksi toimistojen omistuspohjasta.

Siitä lähtien, kun Theodor Decker, Theodor Höijer, Axel Loenbohm ja Frans Anotolius Sjöström perustivat vuonna 1872 Suomen ensimmäisen varsinaisen arkkitehtitoimiston, Byrån för arkitektur och praktiska byggnadskonst, ovat arkkitehtiomisteiset toimistot hallinneet suomalaista arkkitehtuurikenttää. Nyt tämän toimintamallin valta-asema näyttää hiljalleen murenevan, kun moni tunnettu toimisto siirtyy joko monialaisen suunnittelu- ja konsulttiyritysten tai pääomasijoittajien haltuun.

Alan toimijoilla on käynnissä olevasta kehityksestä kovin vastakkaisia näkemyksiä, kuten saamme lukea Silja Ylitalon tähän numeroon kirjoittamasta jutusta. Monet pelkäävät arkkitehtien vaikutusvallan ja sitä kautta arkkitehtuurin laadun heikkenevän, kun taas toiset uskovat suurempien yksiköiden ja ulkopuolisen pääoman mahdollistavan toimistojen kansainvälistymisen.

Eroja löytyy myös siitä, nähdäänkö ongelmaksi toimeksiantojen keskittyminen suurille toimijoille ylipäänsä vai nimenomaan omistuksen siirtyminen pois suunnittelijoiden käsistä.

Koska Suomessa kyse on melko tuoreesta ilmiöstä, on vielä liian aikaista tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä sen vaikutuksista suunnittelun laatuun. Muissa Pohjoismaissa vastaava prosessi on ollut käynnissä jo pidempään, eivätkä ainakaan pahimmat pelot näytä siellä toteutuneen.

Esimerkiksi tanskalainen Henning Larsen tekee edelleen korkeatasoista arkkitehtuuria, vaikka siirtyikin Ramboll-konsernin omistukseen vuonna 2020.

Paljon on siis kiinni siitä, että omistaja uskoo kunnianhimoisen suunnittelun tuottavan sille lisäarvoa.

Yksi arkkitehtuurin alan erikoisuuksista on, että yrityskauppojen kohteena ovat nimenomaan tunnetut, pitkäikäiset toimistot, eivät innovatiiviset start-upit, kuten monella muulla alalla. Arkkitehtuuria uudistavat ideat tulevatkin epäilemättä myös jatkossa nuorten arkkitehtien työhuoneilta, ja alan toimijoiden tulisi yhdessä varmistaa, että uusille tekijöille säilyy reitti itsenäiseen yritystoimintaan.

Yksi tällainen reitti ovat arkkitehtuurikilpailut, jotka mittaavat myös suunnittelun laatua. Toistaiseksi selkeä enemmistö kilpailuissa palkittujen töiden tekijöistä on arkkitehtiomisteisia toimistoja, mutta mukaan mahtuu yhä enemmän muitakin toimijoita. Viimeisen vuoden aikana ei ole voinut olla kiinnittämättä huomiota sijoittajomisteisen Arcon kilpailumenestykseen. Tässä numerossa esiteltävän Turun historian ja tulevaisuuden museon kilpailun voitto taas meni Siggelle, joka yhdistyi talvella sijoittajomisteisen Sarcin kanssa – ehdotus tosin oli tehty ennen toimistojen sulautumista.

Arkkitehtuurin laatua mittaa myös Arkkitehtuurin Finlandia -palkinto, joka jaettiin hieman ennen tämän numeron ilmestymistä JKMM Arkkitehtien suunnittelema Tammelan stadionille.

Pääsuunnittelija Samuli Miettinen kertoo haastattelussamme stadionin kymmenvuotisen suunnittelun haasteista sekä siitä, miten JKMM onnistuu vuodesta toiseen saamaan projektejaan Finlandia-palkintoehdokkaiksi. Miettinen on äänessä myös aiemmin mainitussa toimistojen keskittymistä käsittevässä jutussa, jossa hän puolustaa voimakkaasti omistajuuden pitämistä arkkitehtien käsissä.

Kuten vanha sanonta kuuluu: kenen leipää syöt, sen lauluja laulat.

KRISTO VESIKANSA
Päätoimittaja

20

JKMM:n perustajaosakas Samuli Miettisen mielestä paras tapa varmistaa arkkitehtuurin laatu on pysyä riippumattomana ulkopuolisesta rahoituksesta.

PÄÄKIRJOITUS

- 4 Arkkitehtuurin laatu uhattuna?
Kristo Vesikansa

AJASSA

- 6 Arkkitehtuurin lähtöaines on mielikuviutus
Kristo Vesikansa
- 10 Pätevyystodistuksista tulee pakollisia
Silja Ylitalo
- 12 Fisen puheenjohtaja: Pätevyyttä kannattaa hakea nyt jo
Silja Ylitalo
- 14 Arkkitehtuurin painolasti puhutti Alvar Aalto -symposiumissa
Kristo Vesikansa
- 17 Arkkitehtuurin arvot muuttuvat, ja se vaikuttaa myös koulutukseen
Matti Lakkala
- 19 KOLUMNIT
Purkamiselle on vaihtoehtoja
Paula Holmila

ILMIÖT

- 12 Keskittyminen muuttaa arkkitehtialaa
Silja Ylitalo

PUHEENVUORO

- 22 Asumisen uusi aika
Kimmo Rönkä

AMMATISSA

- 30 Pienen kaupungin kaavoittaja
Anni Varis

VALMISTA TULI

- 26 Uusi media arkkitehtuuri-kritiikille
Anni Varis

KILPAILUT

- 34 Uusi museo Aurajoen rantaan
Pipsa Penttinen
- 36 Iin kyläkeskus kehittyy
Pipsa Penttinen
- 37 Lintutornista arkkitehtoninen maamerkki
Pipsa Penttinen

KESKUSTELUA

- 39 Kestävämpään korjaamiseen ja rakentamiseen
Harri Hautajärvi

ARKKITEHTILIITTO

- 40 PUHEENJOHTAJALTA
Yhdessä vertaillen, kannustaen ja kirittäen
Asko Takala
- 42 Pohjoismaiset arkkitehtiliitot tapasivat Färsaarilla
Silja Ylitalo
- 46 MUISTAMME
Pekka Salminen (1937–2024)
Heikki Aitola (1932–2024)
Mauno Tuomisto (1929–2024)
Pekka Kivisalo (1943–2024)

Arkkitehtuurin lähtöaines on mielikuvi

Finlandia-palkittu Tammelan stadion on Suomen oloissa aivan uudenlainen urbaani kokonaisuus. Sen suunnitteluun tarvittiin kymmenen vuotta ja viisikymmentä arkkitehtia.

Teksti KRISTO VESIKANSA

A rkkitehti **Samuli Miettinen** esittelee innoissaan Tammelan stadionin pienoismallia JKMM Arkkitehtien toimistolla Helsingissä. Kymmenvuotinen, poikkeuksellisen monimutkainen hanke saatiin päätökseen viime keväänä ja on sen jälkeen saanut paljon kiitosta niin arkkitehtuuristaan kuin toimivuudesta jalkapalloareenana.

Haastattelua edeltävällä viikolla Miettinen sai kuulla stadionin voittaneen Arkkitehtuurin Finlandia -palkinnon, joten pääsuunnittelija työryhmineen saa syystäkin olla ylpeä aikaansaannoksestaan.

Palkittu hanke ei syntynyt helposti. Kahdeksan tuhannen katsojan jalkapallostadionin lisäksi kokonaisuus käsittää asuinkerrostalon kahdelle eri urakoitsijalle sekä liikekeskuksen pysäköintihalleineen. Osat toteutettiin vielä eri urakamuodoilla, joten suunnitelmien yhteensovittamisessa riitti haastetta.

Miettinen laskee, että pelkästään arkkitehtisuunnittelua teki kymmenen vuoden aikana viisikymmentä ihmistä, ja kapuloita jouduttiin käytännön syistä vaihtamaan useaan otteeseen. Esisuunnitteluvaiheessa projektiarkkitehtina oli **Kristian Forsberg**, kehitysvaiheessa **Harri Koski** ja työmaavaiheessa **Alli Bur**. Miettisen omana roolina oli pitää kokonaisuus kasassa sekä ”toimia kaikkien maalitauluna”.

Stadionin suunnittelutyön JKMM sai voitettuaan Tampereen kaupungin vuonna 2014 järjestämän kutsukilpailun. Safa ei ollut mukana sen järjestämisessä, mutta arvostelukriteerit olivat pitkälti samat kuin Safa-kilpailuissa. Miettinen jakaa auliisti kiitosta Tampereen kaupungille ja sen eri organisaatioille sitoutumisesta kunnianhimoiseen projektiin.

”He olivat rohkeita, kun valitsivat toteuttavaksi ehdotuksen, jossa oli isoja haasteita, ja pitivät koko ajan kirkkaana mielessä, mitä kohti mennään. Projektissa oli monia vaihteita, ja oli myös yrityksiä hajottaa sen keskeisiä ideoita, mutta koska kaupunki seisoi niiden takana, ne saatiin säilymään”, hän kertoo.

Matkan varrella on väistämättä jouduttu tekemään myös monia kompromisseja, varsinkin kohonneiden kustannusten takia. Tämä näkyy erityisesti pintamateriaalien ja yksityiskohtien karkeutena. Keskeisistä ideoista ei silti ole tarvinnut luopua. Miettinen on tyy-

tyväinen esimerkiksi siihen, että satametriset päätykatokset toteutettiin riippurakenteina, vaikka helpompaa olisi ollut kannattaa ne alhaalta päin ja ”tehdä muotoa muodon vuoksi”.

TAVOITTEENA IHMISENMITTAINEN MONUMENTAALISUUS

Miettinen katsoo stadionin osoittavan, että Suomessa pystytään julkisessa rakentamisessa toteuttamaan jännittäviäkin ratkaisuja, jotka tukevat uudenlaisen kaupungin syntymistä. Suunnittelijoiden tavoitteena oli antaa stadionille sellainen kaupunkikuvallinen hahmo, joka on yhtä aikaa sopeutuva ja erityinen. Miettinen puhuu **Louis Kahnin** ajatukseen viitaten ”ihmisen kokoisesta monumentaalisuudesta”, johon ei ole mitään lisättävää eikä siitä mitään poistettavaa.

”Halusimme, että stadionista tulee miljöön tunnistettava osa, johon ihmiset pystyvät samastumaan ja ottamaan sen sydämeensä. Se antaa mahdollisuuden toiminnoille, toimivuudelle, ruokkii kaupunkia palveluina ja elää kaupungin rytmissä”, hän kuvailee.

Jalkapallostadionin suunnittelu Tampereelle oli Miettiselle myös henkilökohtaisesti läheinen työ, sillä hän on asunut kaupungissa ensin varhaislapsuudessaan ja myöhemmin opiskellessaan Tampereen teknillisessä korkeakoulussa, samalla vuosikurssilla kuin JKMM:n kaksi muuta perustajaosakasta **Asmo Jaaksi** ja **Juha Mäki-Jyllilä**. Nelikon neljäs osapuoli **Teemu Kurkela** on puolestaan Otaniemen kasvattaja. Miettinen on lisäksi kannattanut pikku-pojasta saakka stadionilla kotiottelunsa pelaavaa jalkapallojoukkuetta Ilvestä.

Miettinen lisää, että aivan kivenheiton päässä stadionista on kaksi hänelle erityisen tärkeää julkista rakennusta, **Timo Penttilän** ja **Kari Virran** suunnittelema Sampola (1962), jossa toimii nykyään työväenopisto, kirjasto ja lukio, sekä **Raili ja Reima Pietilän** Kalevan kirkko (1966). Nyt rakennukset muodostavat eräänlaisen kolmion Liisanpuiston ympärille.

”Sekin on aika tärkeä asia, että saa olla tuollaisen kolmion yhtenä kärkenä”, Miettinen toteaa.

Tammelan stadion täyttää yhden kokonaisen kaupunkikorttelin. Jalkapalloareenan lisäksi kokonaisuus sisältää asuntoja ja liikekeskuksen.

Arkkitehdit Kristian Forsberg, Harri Koski, Samuli Miettinen ja Alli Bur ovat kaikki olleet keskeisissä rooleissa suunnittelu- ja rakennusmassa stadionia.

KAIKKI LÄHTEE INTOHIMOSTA JA PITKÄMIELISYYDESTÄ

Tammelan stadion on toinen JKMM:n suunnittelema rakennus, joka on palkittu Arkkitehtuurin Finlandi-alla – ensimmäinen voitto tuli Kirkkonummen pääkirjasto Fyristä kolme vuotta sitten. Ehdokkuuksia toimiston nimissä on jo yhdeksän, selvästi enemmän kuin millään muulla arkkitehtitoimistolla. Monta hienoa rakennusta on siten jäänyt palkitsematta, mutta Miettinen ei myönnä harmittelevansa enää niiden takia.

”Silloin on haluttu nostaa esiin muita asioita kuin mitä suunnittelemme rakennukset ovat edustaneet. Se onkin ollut kuvaavaa tälle palkinnolle, että sen avulla on nostettu rakennusten kautta esiin ilmiöitä eikä ehkä niinkään itse rakennustaidetta. Mutta se on hyväksyttävä osana valittua periaatetta, jossa yksi diktaattori muodostaa perusteet palkinnolle”, hän pohtii.

Mikä sitten on vuodesta toiseen jatkuvan menestyksen salaisuus? Miettinen sanoo kaiken lähtevän intohimosta ja pitkämielisyydestä, jota toimiston perustajaosakkaat ovat oppineet yhteisistä opiskeluvuosista lähtien.

”Arkkitehtikoulussa opimme kaksi asiaa: meitä opetettiin kilpailemaan, mutta samalla opimme itse jakamaan ajatuksia ja suunnitelmia. Emme olleet

mustasukkaisia niiden suhteen, vaan pyrimme tukemaan toisiamme. Nämä kaksi asiaa ovat edelleen läsnä työssämme”, hän selittää.

”Olemme myös pystyneet kompensoimaan toistemme heikkouksia ja pyrkineet hallitsemaan yritystä siten, että se tukee perustavoitteitamme. Lisäksi meillä on töissä erittäin osaavia tyyppejä. Työyhteisön hyvinvointi onkin meille yhtä tärkeää kuin korkeatasoinen arkkitehtuuri.”

Osaavien ja kunnianhimoisten suunnittelijoiden lisäksi laadukas arkkitehtuuri edellyttää tilaajia, jotka näkevät arkkitehtisuunnittelun ja sen merkityksen yhteisölle tärkeinä.

”Kun nämä intressit kohtaavat, syntyy korkeatasoisimpia lopputuloksia, se on ihan selvä juttu. Samalla kun palvelemme asiakkaitamme, pyrimme ajattelemaan joka kohteeseen sellaisen tulokulman, joka tuo lisäarvoa myös hankkeen käyttäjille”, hän toteaa.

Lähes sata henkeä työllistävää toimistoa ei voi kuitenkaan pyörittää pelkästään ihanteiden varassa, vaan sen tulee olla myös liiketaloudellisesti kannattavaa.

”On myönnettävä, että joudumme tekemään paljon kompromisseja. Välillä tuntuu, että olemme osa ongelmaa, mutta parhaimmillaan voidaan myöntää, että olemme myös pystyneet ratkaisemaan joitain asioita.”

ARKKITEHTUURI ON AINEESEEN SIDOTTUA MERKITYSTÄ

Arkkitehtuurin Finlandia on Miettiselle tärkeä senkin vuoksi, että hän oli Safan hallituksessa viitisentoista vuotta sitten, kun palkintoa ensimmäisen kerran alettiin ideoida. Hän sanoo kokeneensa nimen silloin hieman vanhahtavaksi, mutta on sittemmin huomannut sen antavan palkinnolle kaivattua painoarvoa.

Finlandia-palkinnon arvoinen Miettinen näkee erityisesti siinä, miten se on onnistunut herättämään julkista keskustelua arkkitehtuurin merkityksestä.

”Rakentamisessa puhutaan helposti vain teknisistä ja taloudellisista asioista. Meille JKMM:ssä arkkitehtuurin lähtöaine on kuitenkin mielikuvitus, ja sen lopullinen tulos ovat sen aikaansaamat merkitykset. Arkkitehtuuri on aineeseen sidottua merkitystä, ja sen yhteiskuntaan tuottamat hyödyt ovat mittaatonta”, Miettinen pohtii.

Hän onkin harmissaan arkkitehtuuria koskevan julkisen keskustelun tasosta.

”Tällä hetkellä keskustellaan hyvin intohimoisesti siitä, miltä rakennukset näyttävät, mutta se on aika pinnallista keskustelua. Arkkitehtien pitäisi nostaa aktiivisemmin esiin arkkitehtuurin merkitystä yhteiskunnassa ja puolustaa myös rakennustaiteen arvoja. Se loistaa tällä hetkellä poissaolollaan.” ●

Vas. Tammelan stadionin pääsuunnittelija Samuli Miettinen.

Oik. ”Päädyin lopulta siihen, että stadion on ulkoa valkoinen mutta sisältä betoninharmaa, koska se antoi mahdollisuuden mennä kaikkein halvimmalla tavalla eteenpäin ja silti saavuttaa yhdenmukainen atmosfääri sinne sisälle”, Miettinen kuvaa materiaali- ja värivalintoja.

HANNU RYTKY

YLE

Finlandia-tuomari: Innovatiivisin idea voitti

Arkkitehtuurin Finlandia-palkinnon valitsi tänä vuonna Ylen ulkomaantoimittaja **Antti Kuronen**. Hän on tullut tutuksi Ukrainasta ja muilta sota- ja konfliktialueilta tekemistään reportaaseista.

Syyskuun lopussa Israelin ja äärijärjestö Hizbollah'n välinen konflikti vei Kurosen Libanoniin, josta käsin hän vastasi puhelimitse kysymyksiin Finlandia-palkinnosta.

Maailmaa laajasti kiertäneelle Kuroselle arkkitehtuuri näyttäytyy usein valtarakenteiden ja hierarkioiden ilmentäjänä. Köyhillä alueilla liikkua Kuronen on kiinnittänyt huomiota siihen, että pikkukylien ainoa kunnollinen rakennus on usein kirkko, moskeija tai muu uskonnollinen rakennus, sen sijaan että olisi rakennettu esimerkiksi kouluja ja sairaaloita.

Siksi Kurosta ilahdutti ehdokkaissa se, että mukana oli eri puolille Suomea toteutettuja laadukkaita julkisia rakennuksia. Hän yllättyi myös siitä, miten monipuolista moderni puurakentaminen on tänä päivinä.

Kuronen sanoo pitäneensä kaikista ehdokaskohteista, joten voittajan valitseminen oli aidosti vaikea tehtävä. Lopulta hän päätyi Tammelan stadionin, koska piti sen ideaa kaikkein innovatiivisimpana.

”Stadion rakennettu keskelle kaupunkia siten, ettei sitä huomaa ulkopuolelta. Tullessani sinne en ensin huomannut, missä se stadion edes on. Mutta kun menin sisään, viheriö avautui yhtäkkiä edessäni. Usein stadionit ovat monumentteja, jotka haluavat näkyä kaikkialle, mutta Tammelan stadion on sellainen oma maailmansa piilossa muulta kaupungilta. Minusta oli tosi kiva idea, että näinkin voi tehdä”, Kuronen perustelee valintaansa.

KRISTO VESIKANSA

Pätevyystodistuksista tulee pakollisia

Uuden rakentamislain ja sen rinnalla hyväksytyn pätevyyslain myötä rakennussuunnittelijan tehtävistä tulee säänneltyjä työtehtäviä. Vuodenvaihteen jälkeen rakennushankkeen suunnittelijana tai työnjohtajana toimimiseen tarvitaan erillinen pätevyystodistus.

Teksti SILJA YLITALO

Euroopassa arkkitehdin ammatti on perinteisesti ollut säännelty ammatti, mutta Pohjoismaat ovat olleet tästä poikkeus. Meillä on katsottu, että pitkä ja laadukas yliopistokoulutus ja siitä saatu tutkintotodistus riittävät osaltaan ammattitaidon todistamiseen.

Nyt tähän on Suomen osalta tulossa muutos. Ensi vuoden alusta lähtien arkkitehteista, tai tarkemmin ottaen rakennushankkeen suunnittelijoista ja työnjohtajista, tulee säänneltyjä ammatteja.

”Näissä tehtävissä pätevyystodistuksesta tulee edellytys ammatin harjoittamiselle. Se on todella iso kulttuurinen muutos”, sanoo erityisasiantuntija **Pia Selroos**, joka vastaa Safassa pätevyyskististä ja koulutuksista.

Tähän asti kiinteistö- ja rakentamisalalla – toisin kuin vaikkapa sosiaali- ja terveydenhuollossa tai liikenteessä – säänneltyjä työtehtäviä on ollut vain

kourallinen, kuten asbestipurkutyöntekijä ja hissitöiden johtaja.

Vuodenvaihteen jälkeen rakennussuunnittelussa ainoastaan niin sanottuja vähäisen vaativuusluokan suunnittelutehtäviä voi tehdä ilman pätevyystodistusta. Ne koskevat lähinnä rakennelmia, jotka eivät vaadi rakentamislupaa, kuten vajat, liiterit ja pienet katokset.

SUUNNITTELIJAKSI ILMAN KOKEMUSTA

Pelkällä arkkitehdin tutkinnolla ei tähänkään asti ole voinut toimia rakennushankkeen suunnittelu- tai työnjohtotehtävissä, vaan lisäksi on tarvittu soveltuvaa työkokemusta. Sen riittävyys arvioidaan rakennusvalvonnoissa hankekohtaisesti niin sanotun kelpoisuusarvioinnin yhteydessä.

Tämä onkin yksi syy uudistuksen taustalla, Pia Selroos sanoo.

”Pakollisen pätevyystodistuksen toivotaan vapauttavan rakennusvalvontojen resursseja, kun suunnittelijan pätevyyttä ei tarvitse joka hankkeen kohdalla erikseen arvioida.”

Työkokemukseen liittyy myös uudistuksen mukanaan tuoma toinen suuri muutos. Jatkossa niin sanottuihin tavanomaisen vaativuusluokan suunnittelutehtäviin ei enää vaadita lainkaan työkokemusta, kun tähän asti sitä on täytynyt olla kolme vuotta. Rakennussuunnittelijan tavanomaiseen pätevyyskseen riittää alempi korkeakoulututkinto rakentamisen tai arkkitehtuurin alalta.

”Henkilökohtaisesti en ole tästä työkokemusvaatimuksen poistumisesta kovin ilahtunut. Sen on ajateltu vähentävän hallinnollista taakkaa, mutta saa nähdä vähentääkö se vai päinvastoin lisääkö, jos jälkivalvonnan tarve puolestaan kasvaa.”

Toinen Selroosia huolettava seikka uudistuksessa on pääsuunnittelijan aseman muutos. Tähän asti pääsuunnittelijan pätevyyskseen on pitänyt olla vähintään yhtä korkea kuin hankkeen vaativin vaativuus-

luokka. Käytännössä tämä tarkoittaa useimmiten ylempää – yleensä arkkitehdin tai diplomi-insinöörin – korkeakoulututkintoa sekä pitkää työkokemusta suunnittelutehtävistä.

Uuden lain mukaan pääsuunnittelijalta edellytetään ainoastaan ”kykyä suunnittelujen yhteensovittamiseen sekä suunnittelun johtamista”.

”Jatkossa pääsuunnittelijana toimimiseen riittää oman suunnittelualan pätevyystodistus. Pääsuunnittelijan pätevyys jää siis vapaaehtoiseksi pätevyyydeksi. Pahimmassa tapauksessa tämä voi rapauttaa koko pääsuunnittelijan roolin ja aseman rakennushankkeessa.”

Jatkossakin rakennusvalvonta voi kuitenkin käyttää omaa harkintaansa vaativimpien hankkeiden pääsuunnittelijan kelpoisuutta arvioidessa.

SIIRTYMÄAJAT TARPEEN

Pätevyyskististä säädetään erillisessä laissa, viralliselta nimeltään Laki rakentamisen suunnittelu- tai työnjohtotehtävissä toimivien pätevyyskseen osoittamisesta. Tämän niin sanotun pätevyyslain on määrä astua voimaan tammikuussa samaan aikaan uuden rakentamislain kanssa.

Selroosin mielestä lain tavoitteet ovat hyvät: tarkoituksena on vähentää rakennusvalvontojen työtä ja toisaalta tehdä pätevyyskseen arvioinnista yhdenmukaista. Lain soveltamiseen liittyy kuitenkin vielä avoimia kysymyksiä. Niitä ovat esimerkiksi ulkomaisten tutkintojen rinnastaminen, eli millaista tutkintotasoa mikäkin ulkomailla suoritettu koulutus Suomessa vastaa.

Selroosin mielestä siirtymäajat olisivat nyt tarpeen. Arkkitehtiliitto totesi elo-kuun lopussa jätetyssä lausunnossaan, että ”Rakentamisen uuden sääntelyn venynyt valmisteluajataulu ja voimaantulo 1.1.2025 eivät anna alalle ja alan toimijoille juurikaan aikaa valmistautua tuleviin muutoksiin.”

Safan erityisasiantuntija Pia Selroos.

”

Tämä on todella iso
kulttuurinen muutos.

Safa ehdottaa uuteen järjestelmään siirtymiseen puolen vuoden siirtymäaikaa, minä aikana pätevyyden arvioinnin voisi edelleen tehdä vanhan mallin mukaan tutkintotodistuksen ja työkokemuksen perusteella osana hankekohtaista kelpoissuusarviointia.

”Lain edellyttämä pätevydentoteaminen ei saa vuoden 2025 alussa muodostua esteeksi alan toimijoiden ammatinharjoittamiselle”, lausunnossa todetaan.

Rakentamislaisissa on valmiiksi siirtymäsäännös, jonka mukaan kunnan rakennusvalvonta voi todeta hakijan kelpoiseksi suunnittelijaksi ilman pätevyystodistusta uuden lain voimaantulon jälkeenkin, jos hakija on samassa rakennusvalvonnassa todettu aiemmin kelpoiseksi suunnittelijaksi.

”Toisin sanoen aikaisempi hyväksyntä mahdollistaa toimimisen samassa kunnassa jatkossakin ilman erillistä pätevyystodistusta. Mutta jos siirtyy kuntaan, jossa ei ole aiemmin toiminut, todistus on pakko olla.”

Pätevyyslain mukaan ympäristöministeriön on lisäksi mahdollista hyväksyä jo aiemmin vapaaehtoisesti todetut pätevydet maksimissaan viideksi vuodeksi laillisiksi pätevyyksiksi. Virallista päätöstä tästä ei kuitenkaan vielä ole tehty, Selroos muistuttaa.

Rakennus- ja kiinteistöalan vapaaehtoisia henkilöpätevyksiä toteava Fise aikoo hakea ympäristöministeriön valtuutusta pätevyystodistuksia myöntäväksi tahoksi.

”Tällä aikataululla ei ole todennäköistä, että joku muu toimija ehtisi enää hakea valtuutusta ennen kuin uusi laki vuodenvaihteessa astuu voimaan”, Selroos sanoo.

Myöhemmin on kuitenkin mahdollista, että pätevyksiä toteavia tahoja ilmaantuu muitakin.

SILJA YLITALO

messe frankfurt

**INTERIOR.
ARCHITECTURE.
HOSPITALITY.**

by heimtextil

**14. – 17. 1. 2025
FRANKFURT / MAIN**

Projektisustamisen must-
tapahtuma!

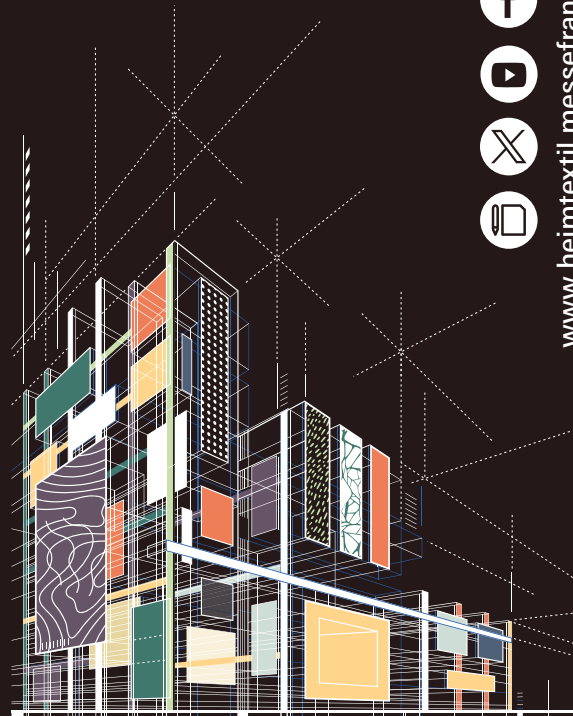
Kohokohtana LIBRARY –
kuratoitu valikoima innovatiivisia
funktionaalisia tekstiilejä.

**LECTURES ++ TOURS
++ FINDER**

info@evenos.fi
Puh. 040 544 5577

www.heimtextil.messefrankfurt.com/iah

”Minunkin pitää muistaa hakea rakennussuunnittelijan pätevyyttä”, Uki Arkkitehteilla työskentelevä Vepe Erikkilä sanoo. Erikkilällä on Fisen myöntämä pääsuunnittelijan pätevyys, mutta ensi vuoden alusta lähtien tämä ei enää riitä, kun rakennussuunnittelijan pätevyydestä tulee lakisääteinen ja pääsuunnittelija jää vapaaehtoiseksi.

Fisen puheenjohtaja: Pätevyyttä kannattaa hakea nyt jo

Vapaaehtoisia pätevyyskysymyksiä toteavan Fisen puheenjohtajana aloitti toukokuussa arkkitehti Vepe Erikkilä. Vuodenvaihteen jälkeen pätevyyskysymysten toteamisessa voi olla tiedossa ruuhkaa, Erikkilä arvelee.

Pätevyyskysymykset ja pätevyystodistukset eivät ole rakennusalan uusi juttu, vaan niitä on voinut hakea jo parisenkymmentä vuotta. Erona entiseen on, että vapaaehtoisuuden sijaan pätevyyskysymysten toteamisesta tulee uuden lain myötä pakollista joillain suunnittelualoilla, kuten rakennussuunnittelussa.

Pätevyyskysymyksiä myöntää – tai toteaa, kuten virallinen termi kuuluu – kiinteistö- ja rakennusalan järjestöjen ja muiden alan toimijoiden yhdessä perustama yhtiö Fise. Suomen Arkkitehtiliitto on yksi sen 18 omistajasta. Fise ei tavoittele voittoa tai jaa osinkoja, vaan tuotot käytetään toiminnan pyörittämiseen ja kehittämiseen.

Fisen puheenjohtajana aloitti toukokuussa arkkitehti **Vepe Erikkilä**, joka on ollut yhtiön toiminnassa mukana sen perustamisesta vuodesta 2003 lähtien, aluksi Safan hallituksen edustajana.

Erikkilä haluaa kiirehtiä suunnittelutehtävissä toimivia arkkitehteja hakemaan vapaaehtoisia pätevyyskysymyksiä vielä tämän vuoden puolella, sillä alkuvuodesta voi olla tiedossa ruuhkaa.

”Nyt on viimeinen hetki. Mitään hintalennuksia tai muita sellaisia muutoksia ei ole tulossa, jotta hakemista olisi syytä lykätä.”

Niillä suunnittelualoilla, joilla pätevyyskysymysten toteamisesta tulee vuodenvaihteen

jälkeen pakollista, Fisen aiemmin toteamat vapaaehtoiset pätevyyskysymykset muuttuvat automaattisesti lakisääteisiksi, ilman että niitä tarvitsisi erikseen päivittää tai vahvistaa, Erikkilä vakuuttaa.

Rakentamislain vaativuusluokkia ja koulutuksia koskevassa asetusluonnoksessa ehdotetaan alalle myös kahta uutta lakisääteistä suunnittelualaa, maisemarakentamisen suunnittelijaa ja akustiikan suunnittelijaa.

YKSITYISKOHTIA RATKAISEMATTA

Erikkilän mielestä pätevyyskysymysten toteamisen osalta kriteerit voisivat olla tiukempia kuin mitä lakiin nyt on kirjattu.

”Meidän ammattikuntamme kannalta ne eivät välttämättä ole ihan sellaiset kuin voisi toivoa. Vaativassa, erittäin vaativassa ja poikkeuksellisen vaativassa luokassa harkintavalta on kuitenkin viime kädessä rakennusvalvontaviranomaisilla.”

Koska osa vaativuusluokkia ja pätevyyskysymysten toteamista koskevasta tarkentavasta sääntelystä on edelleen kesken ja monia yksityiskohtia ratkaisematta, Fise ei ole vielä jättänyt virallista hakemusta pätevyyskysymyksiä toteavaksi tahoksi. Neuvotteluja on kuitenkin käyty jo pidempään, ja kun hakemus saadaan jätettyä, hyväksyntä tulee todennäköisesti nopeasti, Erikkilä uskoo.

Pätevyyskysymysten toteamisesta tulee vuodenvaihteessa pakollista, mutta vielä ei siis ole päätetty, mikä taho niitä voi myöntää?

”Jos esimerkiksi Fiseä ei ole silloin vielä hyväksytty pätevyyskysymyksiä myöntäväksi tahoksi, niin siirtymäsäännöksen perusteella ainoastaan ne, joilla on rakennusvalvontojen hyväksyntä, voivat toimia suunnittelijoina hankkeissa, ja hekin ainoastaan niissä rakennusvalvonnoissa ja korkeintaan siinä vaativuusluokassa, missä heidät on aikaisemmin hyväksytty.”

Entä jos hanke sijoittuu toisen kunnan alueelle, miten tällaisessa tilanteessa pitäisi toimia?

”Silloin siihen tulee pieni viive.”

Onko todennäköistä, että tulee siirtymäaika, jolloin pätevyyskysymyksiä voidaan todeta nykyiseen tyyliin osana kelpoisuusarviointia?

”Todennäköisesti tämä yritetään juosta kasaan nyt syksyn aikana. Realistista on, että tammi-helmikuussa toteamisiin tulee pieni viive. Mutta heti kun ja jos Fise on hyväksytty pätevyyskysymysten toteavaksi tahoksi, jo myönnettyt pätevyyskysymykset astuvat voimaan.”

SILJA YLITALO

Pätevyys on eri asia kuin kelpoisuus

Mitä eroa on pätevyydellä ja kelpoisuudella? Kuka tarvitsee pätevyystodistusta? Mikä olikaan Fise? Entä mitkä asiat muuttuvat, kun uusi rakentamislaki ja pätevyyslaki astuvat voimaan? Arkkitehtiutisten sanasto kertoo, mistä rakentamisen suunnittelu- ja työnjohtotehtävien pätevyyksissä on kyse.

Rakentamislaki

Uudessa rakentamislaisa säädetään suunnittelutehtävien vaativuusluokista, joita laissa nimetään viisi: poikkeuksellisen vaativa, erittäin vaativa, vaativa, tavanomainen ja vähäinen vaativuusluokka. Samassa rakennushankkeessa voi olla eri vaativuusluokkiin kuuluvia suunnittelutehtäviä. Lakia tarkentaa asetus vaativuusluokien määräytymisestä ja niissä edellytettävistä koulutuksista, jonka luonnos on juuri ollut lausunnoilla.

Pätevyyslaki

Tammikuussa voimaan astuvassa uudessa pätevyyslaissa, eli laissa rakentamisen suunnittelu- tai työnjohtotehtävissä toimivien pätevyysosoittamisesta, säädetään edellytyksistä, joilla ympäristöministeriö voi valtuuttaa Suomessa rekisteröidyn yrityksen tai yhteisön pätevyiksi toteavaksi tahoksi.

Pätevyys

Tällä hetkellä pätevyys rakennushankkeen suunnittelu- tai työnjohtotehtävissä toimimiseen muodostuu tutkintotodistuksesta ja työkokemuksesta. Se tarkastetaan rakennusvalvonnassa jokaisen hankkeen kohdalla erikseen suunnittelijan kelpoisuusarvioinnin yhteydessä.

Uuden pätevyyslain myötä suunnittelijan on todistettava pätevytensä erillisellä pätevyystodistuksella.

Se on henkilökohtainen ja voimassa tietyn aikaa. Pätevyyttä voidaan hakea ja todeta eri vaativuusluokkien suunnittelutehtäviin. Tähän asti hakeneminen ollut vapaaehtoista.

Vaativuusluokat

Rakentamislain asetusluonnoksen mukaan vähäisen vaativuusluokan rakennussuunnittelutehtävät eivät vaadi pätevyystodistusta. Tavanomaisen tason suunnittelutehtäviin vaadittavan pätevyys saamiseksi riittää alempi korkeakoulu- tai sitä vastaava tutkinto, työkokemusta ei tarvita. Vaativan ja erittäin vaativan tason tehtäviin riittää niihinkin alempi korkeakoulututkinto, mutta lisäksi vaaditaan tietty määrä työkokemusta. Poikkeuksellisen vaativiin suunnittelutehtäviin edellytetään ylempää korkeakoulututkintoa sekä työkokemusta.

Kelpoisuus

Tällä hetkellä rakennusvalvonta arvioi jokaisen hankkeen yhteydessä erikseen henkilön kelpoisuuden toimia suunnittelutehtävissä kyseisessä hankkeessa. Jatkossa kelpoisuuden arviointiin kuuluvan pätevyysarvion korvaa rakennusvalvonnalle toimitettava pätevyystodistus. Vaativissa, erittäin vaativissa ja poikkeuksellisen vaativissa tehtävissä rakennusvalvonta voi edelleen käyttää harkintaansa kelpoisuuden arvioinnissa tarkastelemalla myös esimerkiksi työkokemuksen laatua.

Pätevyyden toteaja

Pätevyyslain mukaan ympäristöministeriö voi valtuuttaa Suomessa rekisteröidyn yrityksen tai yhteisön myöntämään todistuksen henkilön pätevydestä rakentamisen suunnittelu- tai työnjohtotehtäviin. Tätä tahoa kutsutaan laissa valtuutetuksi toimielimeksi. Valtuutettuja pätevyys toteajia voi olla useampia, ja valtuutusta voi hakea joko kaikkien tai vain tiettyjen pätevyysien myöntämiseen.

Fise

Fise on on rakennus- ja kiinteistöalan järjestöjen vuonna 2003 perustama voittoa tavoittelematon yritys, joka toteaa rakennus, lvi- ja kiinteistöalan henkilöpätevyksiä ja ylläpitää julkista pätevyysrekisteriä. Fise aikoo hakea ympäristöministeriön valtuutusta pätevyiksi toteavaksi tahoksi.

Suomen arkkitehtiliitto on yksi Fisen vajaan kahdestakymmenestä omistajayhteisöstä, joihin kuuluu lisäksi muun muassa muita rakennus- ja kiinteistöalan ammattijärjestöjä, materiaaliyhdistyksiä sekä koulutusorganisaatioita. Fisen toiminta rahoitetaan pätevyystodistuksista kerätyillä maksuilla.

SILJA YLITALO

Stockholm Furniture Fair

25.02.04–08

Since 1951, Stockholm Furniture Fair is the gathering force for the design industry – bringing together the best minds to explore new ideas, make meaningful connections, and shape the future of design.

STOCKHOLMFURNITUREFAIR.SE

STHLM SMÄSSAN

Alvar Aalto -symposiumin iltatilaisuus järjestettiin Aalto2-museokeskussa. Arkkitehtitoimisto A-Konsulttien suunnittelema, vuonna 2023 valmistunut lisäsiipi yhdistää kaksi Alvar Aallon suunnittelemaa rakennusta: Alvar Aalto -museon ja Keski-Suomen museon.

Arkkitehtuurin painolasti puhutti Alvar Aalto -symposiumissa

Kansainvälisessä symposiumissa kuultiin innostavia esityksiä suunnittelijoilta, tutkijoilta ja opettajilta. Moninaisuuden kääntöpuolena oli toisaalta puheenvuoroja yhdistävän punaisen langan katoaminen.

Teksti KRISTO VESIKANSA

Arkkitehtuuritapahtumia kiertäessä joutuu toistuvasti pohtimaan, miten olisi mahdollista keskustella samanlaisesta rakentamisesta osana maailmanlaajuisia ympäristökriisiä ja toisaalta arkkitehtuurin herättämistä elämyksistä ja tunteista. Dilemma oli läsnä myös elokuussa Jyväskylässä järjestetyssä kuudennessatoista kansainvälisessä Alvar Aalto -symposiumissa.

Ratkaisua ongelmaan ei nytkään löytynyt, mutta ”Weight of Architecture” eli arkkitehtuurin painoarvo -teeman puitteissa kuultiin monta innostavaa esitystä erimaalaisilta suunnittelijoilta, tutkijoilta ja opettajilta.

Monitulkintainen teema tarjosi esiintyjille mahdollisuuden lähestyä sitä vapaasti omista lähtökohdistaan. Niinpä Pritzker-palkinnon vuonna 2020 saaneen Grafton Architects -toimiston **Yvonne Farrell** kertoi heidän pyrkimystään luoda rakennuksiin painavuuden tunne, kun taas ilmastotutkija **Hans Joachim Schellnhuber** esitteli pysäyttäviä laskelmia rakentamisen ympäristövaikutuksista: ihmisen valmistamat materiaalit painavat jo enemmän kuin kaikkien elollisten biomassaa, ja valtaosan tästä muodostavat rakennukset. Lisäksi tuottamamme

ympäristön paino lisääntyy koko ajan kiihtyvällä tahdilla.

Näkökulmien moninaisuuden kääntöpuolena oli puheenvuoroja yhdistävän punaisen langan katoaminen – aidon keskustelun sijaan kuultiin sarja sinänsä kiinnostavia monologeja aihepiirin ympäriltä, ja ongelmaa alleviivasi kokoavan loppukeskustelun puuttuminen. Toivottavasti seuraavan symposiumin järjestäjät löytävät kokonaisuuden organisointiin toimivamman ratkaisun.

Kuten aiemmissakin symposiumeissa, varsinainen ohjelma oli kuitenkin vain osa tapahtuman antia, ja vähintään yhtä tärkeitä olivat vapaamuotoiset keskustelut kahvi- ja lounastauoilla, Aalto2-museokeskuksessa järjestetyssä iltatilaisuudessa ja Jyväskylän baareissa.

RADIKAALIT KEINOT KÄYTTÖÖN

Puheenvuoroja yhdistävien rajapintojen puute näkyi erityisesti ensimmäisen päivän ympäristöteemaisessa sessiossa. Siinä missä Schellnhuber ja arkkitehtuurihistorioitsija **Barnabas Calder** korostivat arkkitehtien vastuuta löytää ratkaisuja globaaliin ympäristökriisiin, jättivät Farrellin ja Arkkitehtitoimisto Alan esitykset lähinnä hämmentyneen olon: Voinko

antaa itselleni oikeuden vaikuttaa toimintojen virtuoosismaisista projekteista samalla, kun tiedostan niiden tuottamat ilmastopäästöt? Vai pitäisikö niukkenevat hiilibudjetit käyttää nimenomaan kaikkien käytössä oleviin julkisiin rakennuksiin ja ratkoa suuren mittakaavan kestävyysongelmat muilla keinoilla?

Vakuuttavimmin maailmanlaajuiset ympäristöongelmat, yksittäisen suunnittelijan vaikutusmahdollisuudet ja arkkitehtuurin kokemuksellisuuden sitoi yhteen toisen päivän resurssiteemaisessa sessiossa puhunut Columbian yliopiston apulaisprofessori **David Benjamin**. Hän kutsui ”arkkitehtuurin sietämättömäksi painoksi” yhtälöä, jossa rakennetun ympäristön laajuuden ennakoidaan kaksinkertaistuvan seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana, samalla kun rakentamisen ilmastopäästöt pitäisi nollata.

Koska aikaa ei ole tuhlattavaksi, kehotti Benjamin ottamaan ripeästi käyttöön ”drop-in”-ratkaisuja, toisin sanoen radikaaleimpia saatavilla olevia keinoja, kuten vallitsevien rakennusmääräysten ja -tapojen mukaisia hiilnegatiivisia materiaaleja.

Esityksessään Benjamin havainnollisti, miten kokeellisesta ideasta – tässä tapauksessa maatalousjätteen ja sie-

nirihmastojen seoksesta kasvatetuista rakennusharkkoista – kehitetään kymmenessä vuodessa valmis tuote markkinoille. Materiaalin teknisten ominaisuuksien rinnalla työryhmä on testannut jatkuvasti sen ”tunnelmallista suorituskykyä”.

Prosessin lopputulos – lasikuitupinnoitettu ulkoseinäelementti – ei ole täydellinen ratkaisu, mutta merkittävästi parempi kuin nykyisin käytössä olevat tuotteet. Benjamin painottikin, että arkkitehdin pitäisi jokaisen suunnittelutehtävän kohdalla kysyä, miten se on mahdollista skaalata laajempaan käyttöön.

TILALLISTA SOLIDAARISUUTTA

Viimeisessä arkkitehtuuriteemaisessa sessiossa puhunut professori **Helena Mattsson** Tukholman Kuninkaallisesta teknillisestä korkeakoulusta (KTH) laajensi näkökulman arkkitehtuurin yhteiskunnallisiin ja poliittisiin ulottuvuuksiin.

Mattsson muistutti, ettei arkkitehtuurin käyttö alistamisen välineenä koske vain Venäjän ja Kiinan kaltaisia autoritaarisia maita, vaan on arkipäivää myös Pohjoismaissa, joissa sosiaalisia ongelmia yritetään ratkoa esimerkiksi purkamalla maanmuuttajien asuttamia kortteleita. Mattsson viittasi myös tuoreisiin tutkimuksiin, joiden mukaan asuntorakentamista koskevan sääntelyn purkaminen on johtanut Ruotsissa siihen, että 2010-luku oli ensimmäinen vuosikymmen toisen maailmansodan jälkeen, jolloin asumisen laatu heikentyi.

Ratkaisuksi Mattsson tarjosi ”radikaalia byrokratiaa”, joka huomioisi markkinavoimien ohella myös tilallisen solidaarisuuden. Toimintatavan historialliseksi esikuvaksi hän esitti professori **Carin Boaltin** Lundin arkkitehtikouluun 1960-luvulla perustaman rakennustoiminto-opin laboratorion, jossa esimerkiksi uusia asumisratkaisuja voitiin testata luonnollisessa mittakaavassa. ●

”

Ihmisen valmistamat materiaalit painavat jo enemmän kuin kaikkien elollisten biomassa, ja valtaosan tästä muodostavat rakennukset.

Alvar Aalto –mitalin saanut belgialainen Marie-José Van Hee on suunnitellut erityisesti pientaloja kotikaupunkinsa Gentin lähistölle. Vuonna 2011 valmistunut Talo HdF sijaitsee Zuidzanden kylässä Hollannin puolella.

Alvar Aalto -mitali Marie-José Van Heelle

Symposiumissa jaettiin myös viidestoista Alvar Aalto –mitali. Palkinnon saaja, belgialainen arkkitehti **Marie-José Van Hee** (s. 1950) lienee useimmille suomalaisille tuntematon tekijä, mutta hänen hiljainen, regionalismiksi tulkittava arkkitehtuurinsa istuu hyvin aiempien mitalistien töiden jatkoksi.

Uransa aikana monia lasikattoja rikkonut Van Hee on – todellakin! – ensimmäinen Alvar Aalto –mitalin yksin saanut nainen. Sairaskohtauksesta toipuva arkkitehti otti palkinnon vastaan pyörätuolissa, ja palkintopuheen piti hänen puolestaan Van Heen toimistossa pitkään työskennellyt **Sam De Vocht**.

Van Heen suhteellisen vähäinen näkyvyys kansainvälisissä arkkitehtuurimedioissa selittynee sillä, että suurin osa hänen tuotannostaan on Gentiin ja sen lähistölle rakennettuja pientaloja ja asuntoremontteja. Rakennusten vaatimattomat katusivut kätkevät taakseen elämyksellisiä tilasarjoja, jotka kylpevät luonnonvalossa ja avautuvat vehreisiin puutarhoihin.

Van Heen toimisto on suunnitellut myös muutamia suurempia projekteja,

kuten Mode Natie –muotimuseon ja –akatemian Antwerpeniin (2003) ja Gentin historiallisen keskustan aukoiden uudelleenjärjestelyn (2012), jälkimmäisen yhteistyössä Robbrecht en Daem Architecten –toimiston kanssa.

Van Heen tuotantoon on mahdollista tutustua tarkemmin Arkkitehtuuri- ja designmuseossa helmikuussa avautuvassa näyttelyssä.

KRISTO VESIKANSA

Marie-José Van Hee

DAVID GRANDORGE

JEF ACOBS

Safa-palkinto Suomenlinnan hoitokunnalle

Hoitokuntaa kiitetään laadukkaasta restaurointityöstä ja Suomenlinnan kehittämisestä elävänä kaupunginosana.

Suomenlinnan hoitokunnalle on myönnetty Suomen Arkkitehtiliiton Safa-palkinto maailmanperintökohteen kokonaisvaltaisesta kehittämisestä ja vaalimisesta. Palkinto jaettiin Lahden Apoli-päivässä syyskuun lopussa.

Suomenlinnan hoitokunta on valtion virasto, joka ylläpitää ja restauroi Suomenlinnan merilinnoitusta. Linnoitus on paitsi Unescon maailmanperintökohde ja yksi Suomen suosituimmista käyntikohteista, myös helsinkiläinen kaupunginosa, jossa asuu vakituisesti vajaa tuhat ihmistä.

”Hoitokunta on onnistunut kehittämään Suomenlinnaa elävänä kaupungin-

osana ja suosinut kohtuuhintaista vuokra-asumista samalla kun on täytetty vilkkaan turismin asettamia vaatimuksia”, palkintolautakunnan puheenjohtaja, arkkitehti **Elizaveta Parkkonen** perustelee valintaa.

Linnoitusalue on eri aikakausina toteutettujen puolustus- ja käyttö-rakennusten sekä maiseman muodostama arkkitehtoninen ja toiminnallinen kokonaisuus, jonka säilymistä on vaalittava huolella.

Parkkonen mukaan hoitokunnan restaurointiyksikön työssä korostuu laatu, niin hoitokunnan omassa työssä kuin arkkitehtuuri- ja insinöörikonsulttien valinnassa, työtavoissa ja materiaali-valinnoissa.

”Viimeisimpänä näytteenä työstä on viime vuonna valmistunut, 41 asuntoa käsittävän Vaasan kasarmien talotekninen peruskorjaus yhteistyössä Arkkitehtuuri- ja muotoilutoimisto Tallin kanssa”, Parkkonen kertoo.

Linnoitus siirtyi Museoviraston ja puolustusministeriön alaisuudesta vas-

taperustetun Suomenlinnan hoitokunnan hallintaan vuonna 1973. Hoitokunta käynnisti seuraavana vuonna mittavan restaurointityön ja on jatkanut sitä systemaattisesti.

Parhaillaan työn alla on vuoden 1952 olympialaisiin valmistuneen Walhallan ravintolakokonaisuuden restaurointi, hoitokunnan restaurointipäällikkö **Miia Perkkiö** kertoo. Valmistumassa on myös uudisrakennus toisessa maailmansodassa tuhoutuneen rakennuksen paikalle.

”Tällä hetkellä haasteena on ilmaston muuttuminen, mikä näkyy linnoituksen rakenteissa ja maisemassa”, Perkkiö sanoo.

Hoitokunta onkin kehittämässä kulttuuriperintökohteiden ilmastomuutosten seurantamenetelmää yhdessä Museoviraston, Alvar Aalto -säätiön ja Oulun yliopiston kanssa.

Safa-palkinto jaetaan vuosittain tunnustuksena yhteisölle tai yritykselle, joka on toiminut esimerkillisellä tavalla hyvän suunnittelun edistämiseksi.

PÄIVI VIRTANEN

Arkkitehtuurin arvot muuttuvat, ja se vaikuttaa myös koulutukseen

Luovan yksilön sijaan arkkitehtuurin keskiöön pitäisi nostaa aito vastuullisuus. Muun muassa tällaisia näkemyksiä esitettiin Jyväskylässä järjestetyssä keskustelutilaisuudessa arkkitehtuurin arvojen muutoksesta ja sen vaikutuksesta arkkitehtien koulutukseen.

A rkkitehtikoulutus ja koulutuksen välittämät arvot ovat murroksessa. Tämä kävi ilmi Alvar Aalto -symposiumin osana Jyväskylän Aalto2-museokeskuksessa järjestetyssä keskustelutilaisuudessa. Varhaisesta aamusta huolimatta tilaisuus houkutti paikalle lähes neljäkymmentä osallistujaa muun muassa Kiinasta, Kanadasta, Yhdysvalloista, Irlannista, Portugalista ja Suomesta.

Professorit **Janne Pihlajaniemi** Oulun yliopistosta, **Matti Kuittinen** Aalto-yliopistosta ja **Sophie Pelsmakers** Tampereen yliopistosta pitivät kukin lyhyen alustukset, jonka jälkeen aiheista keskusteltiin yhdessä Kuittisen moderoimana.

Pihlajaniemen alustus käsitteli taloutta, jota hän kuvaili raflaavasti ”likaiseksi osuudeksi”, sillä esimerkiksi hänen opiskeluaikanaan taloudellisista arvoista keskusteleminen ei ollut käytännössä mahdollista arkkitehtuurin akateemisissa konteksteissa. Pihlajaniemen kokemusten mukaan arkkitehditkin ovat kuitenkin kiinnostuneita ainakin omasta taloudestaan.

Keskusteluosuudessa arkkitehtiopiskelijoiden kiinnostuksen herättäminen talouden laajempaan ymmärtämiseen nähtiinkin tärkeänä. Arkkitehtien talousosaamisen puutteen todettiin vaikeuttavan suunnitteluratkaisujen argumentointia ja toivottiin arkkitehtien kykenevän ”puhumaan taloutta.”

YHTEISKUNNALLISIA HAASTEITA

Matti Kuittinen kuvasi alustuksessaan ympäristön nykytilaa erityisesti biodiversiteetin heikkenemisen ja ilmastolämpenemisen kannalta. Näihin rakentamisella on merkittävä vaikutus. Rakentamisen lopettaminen ei Kuittisen mukaan kuitenkaan ole käytännössä vaihtoehto, sillä globaalin väestönkasvun vuoksi tällä vuosisadalla tarvitaan kaksi miljardia uutta kotia.

Keskustelussa palattiin talouteen, kun todettiin, ettei rakentaminen enää palvele ihmisten perustarpeita vaan liiketoimintaa. Tämän vuoksi merkittävä osa kiinteistöistä on tyhjillään, mikä on ympäristön kannalta kestävä tontti. Lisäksi suora ymmärrys rakennusten ja niiden rakentamiseen käytetyn energian välisestä yhteydestä on kadonnut. Tästä syystä ihmiset käyttävät liikaa tilaa ja energiaa rakentamiseen ja rakennusten käyttöön.

Sophie Pelsmakers puhui alustuksessaan laajalla skaalalla arkkitehtien kohtaamista yhteiskunnallisista haasteista. Ympäristökysymysten lisäksi tällaisia ovat muun muassa ikääntyvä väestö, kestävämmät elämäntavat ja niiden vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin, resurssien liikkaituus sekä erilaiset ilmastokriisin mukanaan tuomat oikeudenmukaisuushaasteet.

Pelsmakers tarjosi tutkimukseensa ja opetukseensa pohjautuvan näkemyksen arkkitehtuurin arvoista, joilla voidaan ratkaista esitettyjä haasteita. Hänen mukaansa arkkitehtuurissa on kyse huolenpidosta, suojan rakentamisesta, missä on huomioitava vaikutukset paitsi käyttäjiin, myös julkiseen tilaan, planeettaan laajemmin sekä muiden kuin ihmislajin edustajiin.

ARKKITEHDIT FASILITAATTOREINA

Keskustelussa arkkitehtuurille ominaiset taiteellisuus ja luovuus nähtiin kuitenkin ongelmien ratkaisemisessa keskeisinä arvoina, joita ei tulisi erään osallistujan sanoin ”huhuuta pois vallankumouksen myötä.” Keskustelussa ehdotettiin, että arkkitehdit voisivat tulevaisuudessa toimia monialaisen ryhmän luovan prosessin fasilitaattoreina.

Loppuyhteenvedossa tilaisuudelle ideoitiin jo jatkoa. Sille onkin varmasti tarvetta. Arkkitehtuurin arvojen muutos

niin, että ajatus luovasta yksilöstä arkkitehtuurin keskiössä tulisi korvata aidolla vastuullisuudella, ei ole ollenkaan ristiriitainen, vaan voidaan kokea ammattikunnassa jopa uhkaavana.

Pohdittavaa riittää myös siinä, kuinka kaikki nämä tulevaisuuden kannalta olennaiset asiat kyettäisiin huomioimaan arkkitehtuurin opetuksessa.

MATTI LAKKALA
Kirjoittaja on yliopisto-
opettaja Oulun yliopiston
arkkitehtuurin yksikössä.

”

Rakentamisen
lopettaminen
ei ole käytännössä
vaihtoehto.

623 kilpailuehdotusta

Helsingin Eteläsatamaan sijoittuvan uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnittelukilpailu keräsi yhteensä 623 ehdotusta arkkitehteilta ympäri maailmaa.

42 000 tiiltä

Orivedellä purettiin 1960-luvulla rakennetun ammattikoulurakennuksen väliseinistä ehjänä noin 42 000 tiiltä. Tiilet on tarkoitus käyttää samalle tontille rakennettavaan Rovastinkankaan ala-asteen laajennukseen.

15 prosenttiyksikköä

Helsingin uusilla asuinalueilla on vähemmän kasvillisuutta kuin vanhoilla, kertoo Co-Carbon-hankkeen tutkimus. Kasvillisuuden määrä tonteilla on Helsingissä vähentynyt noin 15 prosenttiyksikköä 1970-luvulta 2010-luvun alkuun. Yhtenä selittävänä tekijänä on tonttitehokkuus ja rakentamistapa.

800 000 euroa

Hallituksen talousarviossa vuodelle 2025 esitetään 800 000 euroa Paimion parantolan kehittämiseen. Parantolasta on tarkoitus muodostua kansainvälisen tason hyvinvointihotelli 2020-luvun loppupuolella.

Lähteet:

AD Museo

Uusiouutiset

cocarbon.fi

Paimion parantola

SITAATTI

”Kyllähän se surkealta näyttää.”

Asuntosäätiön Asumisoikeus Oy:n toimitusjohtaja **Jari Riskilä** kohtuuhintaisen asumisen tulevaisuudesta Keravan Uuden ajan rakentamisen festivaalien paneelikeskustelussa 7.8.2024.

LYHYESTI

Elisabeth Terrisse de Bottonin ja Matthieu Brasebin suunnittelemassa No Time to Waste -paviljongissa hyödynnetään kierrätysmateriaaleja, kuten louhintajätettä.

BRASEBIN TERRISSE

Tallinnan arkkitehtuuribiennaalin aiheena tulevaisuuden resurssit

Seitsemännen kerran järjestettävän Tallinnan arkkitehtuuribiennaalin avajaisviikkoa vietetään 9.–16. lokakuuta. Ukrainalaisen pääkuraattori **Anhelina L. Starkovan** yhdessä **Daniel A. Walserin** ja **Jaan Kuusemetsin** kanssa kokoaman biennaalin teemana on ”Resources for a Future” eli resurssit tulevaisuutta varten.

Viron arkkitehtuurimuseossa esillä oleva päänäyttely sukeltaa arkkitehtuurin periaatteisiin, jotka ovat keskiössä tulevaisuuden muutoksen muovaamisessa. Mukana on myös Tampereen yliopiston koordinoima ReCreate-tutkimushanke.

Olenainen osa biennaalin ohjelmaa on aina avoimen kilpailun pohjalta toteutettava installaatio, jonka ovat tällä kertaa suunnitelleet Brysselissä työskentelevät **Elisabeth Terrisse de Botton** ja **Matthieu Brasebin**. No Time to Waste -paviljonkiin voi tutustua Balti Jaam -rautatieaseman luona seuraavan biennaaliin saakka.

Avajaisviikolle mahtuu myös monenlaista muuta ohjelmaa: seminaareja, avajaisia, elokuvia, työpajoja sekä Open House Tallinn -tapahtuma.

Resources for a Future -näyttely on esillä Viron arkkitehtuurimuseossa 1. joulukuuta asti.

Arkkitehtuuriseminaari Vantaalla

Vantaa järjestää osana Vantaa 50 -juhlavuoden ohjelmaa kaikille avoimen arkkitehtuuriseminaarin. Seminaarissa on mahdollisuus osallistua Vantaan uuden arkkitehtuuriohjelman päivitystyöhön. Vantaan ensimmäinen arkkitehtuuristrategia syntyi vuonna 2006, ja se päivitettiin arkkitehtuuriohjelmaksi vuonna 2015. Uusi arkkitehtuuriohjelma on tarkoitus julkaista ensi vuonna.

Osana seminaaria järjestetään paneelikeskustelu kodin ja arkkitehtuurin merkityksestä, jota moderoi Safan puheenjohtaja **Asko Takala**. Seminaarissa julkistetaan myös Vantaan arkkitehtuuripalkinto Kehäkukan saaja sekä Katrinebergin ideakilpailun voittaja.

Arkkitehtuuriseminaari Kotona Vantaalla järjestetään 8. marraskuuta klo 12.30–16.30 Tiedekeskus Heurekassa. Seminaaria on mahdollisuus seurata myös etäyhteydellä.

Purkamiselle on vaihtoehtoja

Rakentaminen tuottaa valtavan määrän päästöjä, ja samaan aikaan käynnissä on hallitsematon purkuaalto. Olemassa olevia rakennuksia vahingoittaa lisäksi ylikorjaaminen. Paula Holmila pohtii kolumnissaan, mitä yksittäinen arkkitehti voi tehdä tilanteen muuttamiseksi.

PAULA HOLMILA

Purkaminen on kiihtynyt huolestuttavalla tavalla, vaikka esimerkiksi Tampereen yliopiston tutkimushanke vuodelta 2021 osoitti, että purkamisen ja sen jälkeisen uudisrakentamisen päästöt ovat liian suuria ilmastomuutoksen kannalta.

Kunnissa tehdään purkupäätöksiä liian vähillä taustatutkimuksilla eikä vaihtoehtoja purkamiselle välttämättä edes kartoiteta, käy ilmi Hämeen ely-keskuksen tapaustutkimuksesta *Vaihtoehtoja purkamiselle*, joka julkaistiin ympäristöministeriön verkkosivuilla huhtikuussa.

Jopa suojeltuja rakennuksia esitetään purettaviksi, kun lähtökohtana pitäisi olla, että vaalitaan, korjataan, huolletaan, säästetään koko olemassa olevaa rakennuskantaa, arkkitehtonisesti vaatimatomiakin rakennuksia.

Arkkitehdit ovat jo pitkään kiinnittäneet huomiota uuden purkuaallon vahingollisuuteen. Viime vuosina sumeilematon purkaminen on ulottunut myös uudempiin rakennuksiin, esimerkiksi 1960-luvun kirkkoihin, 1970–1990-lukujen terveyskeskuksiin, kouluihin, jopa 1990-luvun asuinalueisiin.

Television remonttiohjelmat, rakennustarvikkeiden mainonta ja kiinteistövälittäjät ruokkivat ylikorjaamista sekä turhia, jopa virheellisiä korjauksia. Jokaisen muuton yhteydessä pitäisi muka tehdä keittiöremontti: miksi, jos olemassa oleva kalusto on ehjää tai korjattavissa?

Luodaan kuvaa, että sisäilmaongelmat ovat automaattinen purkutuomio, vaikka nekin voidaan korjata. Jos julkisivut ovat rapattuja, remonttia ehdotetaan koko julkisivulle, vaikka ongelmakohden korjaaminen riittäisi. Esimerkiksi Helsingin Lastenlinnan esitetyissä korjauskustannuksissa oli laskettu mukaan koko julkisivun uusiminen, mikä olisi tuhonnut rakennuksen ainutlaatuisen julkisivutaiteen ja olisi ollut kustannuksiltaan moninkertainen verrattuna paikoin korjaamiseen.

Korjaussanastokin tukee haitallista toimintaa: purkukuntoinen, elinkaarensa päässä, korjausvelka, sisäilmaongelmainen, modernisointi uuden veroiseksi ja niin edelleen.

Rakentamiseen ja korjaamiseen liittyvillä

toimilla saavutetaan merkittäviä päästösäästöjä, ja osa näistä toimista on helppoja: jätetään tekemättä.

Arkkitehdit työskentelevät päivittäin ekologisen kestävyuden kysymysten parissa. Huoli purkamisesta ja rakentamisen vaikutuksesta ilmastomuutokseen on kokemukseni mukaan niitä harvoja asioita, joista arkkitehtikunta on lähes yksimielinen. Myös se tiedostetaan, että jos rakennuslalla ryhdytään toimenpiteisiin, vaikutus päästöihin on huomattava.

Arkkitehtien aktiivisuus ja asiantuntemus ovat tarpeen, kun esitetään vaihtoehtoja purkamiselle. Monessa taloyhtiössä juuri arkkitehdit ovat onnistuneet estämään yhtiövastikkeiden nousun puuttumalla tarpeettomiin korjauksiin, joita isännöitsijät ovat esittäneet kevyin perustein.

Yksittäinen arkkitehti voi olla aloitteellinen lähiympäristössään, antaa oikeaa tietoa todellisista korjaustarpeista sekä vaikutuksista päästöihin tai perustaa toimintaryhmän.

Tällainen on esimerkiksi parhaillaan käynnissä oleva Purkamatta paras -kampanja, jossa on laajasti mukana arkkitehtuurin parissa työskenteleviä ihmisiä ja tahoja. Purkamattaparas.fi -sivustolle kerätään tietoa purkuhankkeista, onnistuneista käyttötarkoitusten muuttamisista ja purkuvarassa olevista rakennuksista.

Edellisen purkuaallon aikana vuonna 1982 järjestettiin protestinäyttely *Suomi purkaa*. Sen mainiossa esitteessä vaarassa oleviksi luetelluista rakennuksista ovat tiettävästi kaikki edelleen pystyssä. Myös Purkamatta paras -kampanjan puitteissa ollaan järjestämässä kiertonäyttelyä, jota levitetään kouluihin, kirjastoihin ja muihin näyttelytiloihin eri puolille maata. Levittämiseen voivat osallistua myös yksittäiset arkkitehdit, ja käydä vaikkapa oppilaitoksissa puhumassa rakennusalan ilmastotalkoista.

Purkaminen on saatava loppumaan. On muutettava asenteita, kasvatettava ”patinan sietoa” jatkuvan ”uutuuden” tavoittelun sijaan. Siihen tarvitaan muitakin kuin arkkitehteja, mutta arkkitehdit voivat toimia tässä aloitteentekijöinä. Heidän tietonsa ja kokemuksensa ovat tärkeitä tiedon levittämisessä ja vaihtoehtojen esittämisessä. ●

Kirjoittaja on vapaa toimittaja ja yksi purkamista vastustavan Purkamatta paras -kampanjan aloitteentekijöistä.

”

Arkkitehtien aktiivisuus ja asiantuntemus ovat tarpeen, kun esitetään vaihtoehtoja purkamiselle.

Keskittyminen muuttaa arkkitehtialaa

Viimeisten reilun kymmenen vuoden aikana kymmeniä suomalaisia arkkitehtitoimistoja on myyty, sulautunut yhteen tai saanut taustalleen pääomasijoittajia. Samalla toimistojen koko on kasvanut. Miten tämä vaikuttaa arkkitehtuurin tekemiseen ja viime kädessä laatuun?

Teksti SILJA YLITALO

Pienetkin toimistot pystyvät vielä toimimaan ja tekemään laadukasta arkkitehtuuria, mutta niiden tila on kaventunut, sanoo arkkitehti Kirsi Korhonen. Kuvassa Arkkitehdit Kirsi Korhosen ja Mika Penttisen suunnittelema asuinkerrostalo Isabella Jätkäsaarella.

Kaupantekotilaisuus heinäkuun neljättenä päivänä oli lyhyt ja koruton, tavallinen tunnin palaveri. Paikalla olivat Siren arkkitehtien pääosakas ja toimitusjohtaja **Jukka Siren**, kauppa valmistellut juristi sekä ostajan, rakennusalan konsultointi- ja suunnittelu-yritys Solwersin edustajat.

Juteltiin mukavia, allekirjoitettiin paperit, ja Suomen vanhin arkkitehtitoimisto oli vaihtanut omistajaa. Tuomisiinaa uusille omistajille Sirenillä oli lähes sata vuotta vanha toimiston historiikki.

”Äidin kanssa laskimme joskus 1980-luvulla, että perustamisvuosi olisi 1928, jolloin eduskuntatalon rakentaminen alkoi. Kilpailunhan isoisä voitti vuonna 1925, niin että periaatteessa juhlat vuosi voisi olla jo ensi vuonna.”

Jukka Sirenin isoisän **Johan Sigfrid eli J. S. Sirénin** suunnitteleman eduskuntatalon (1931) jälkeen Sirenit on suunnitellut muun muassa Otaniemen kappelin Espooseen, Kansallisteatterin pienen näyttämön, Ympyrätalon ja Graniittitalon Helsinkiin, Irakiin Bagdadin kongressipalatsin, Suomen Riadin suurlähetystön Saudi-Arabiaan sekä Suomen Pietarin pääkonsulaatin.

Jukka Siren on työskennellyt toimistossa yli neljäkymmentä vuotta, toimitusjohtajana vuodesta 1987. Sitä ennen toimistoa vetivät lähes yhtä pitkään hänen arkkitehtivanhempansa **Kaija ja Heikki Siren**.

Ennen papereiden allekirjoittamista kauppa oli valmisteltu jo pitkään, ja edessä on vielä lähes vuoden mittainen siirtymäaika ennen kuin Jukka Siren jää pois toimiston johdosta. Heinäkuun neljännen päivän aamuna Siren tunsikin olonsa silti tyhjäksi. Myöhemmin, kun tieto kaupoista levisi, kollegat kyselivät, oliko onnittelujen vai surunvalittelujen paikka.

”Onhan tämä iso muutos”, Siren sanoo syyskuun alussa, kun kaupoista on kulunut kaksi kuukautta.

Lopputulokseen hän on kuitenkin tyytyväinen. Kun toimiston sisältä tai kollegojen keskuudesta ei löytynyt jatkajaa, olisi voinut käydä niinkin, että toiminta olisi vain pikkuhiljaa hiipunut ja loppunut. Nyt Siren arkkitehdit siirtyy kokonaisuudessaan uudelle omistajalle. Jukka Sirenille oli tärkeää,

että työpaikat säilyvät ja henkilökunta hyväksyy muutoksen.

”Täytän kohta 75. On jo aika siirtää vetovastuu toisille.”

ARKKITEHTIALA KESKITTYY

Sirenien toimiston harvinaisen pitkää historiaa lukuunottamatta yrityskaupassa sinänsä ei ollut mitään poikkeuksellista. Siren on yksi monista arkkitehtitoimistoista, jotka 2010- ja 2020-luvuilla on myyty, sulautunut yhteen toisten arkkitehtitoimistojen kanssa tai saanut taustalleen pääomasi joittajia.

Yksi keskittymisen huippuvuosisista oli 2021, jolloin Linja arkkitehdit siirtyi Swecolle, AW2 A-insinööreille, Lukkaroinen – johon oli jo aiemmin liittynyt muita toimistoja – Solwersille ja Aihio, Soini & Horto ja Sederqvist & Jäntti yhdistyivät Suomen suurimmaksi arkkitehtitoimisto Arcoksi. Myöhemmin mukaan ovat liittyneet vielä Schauman ja Avario.

Solwers oli 2018 ostanut Davidsson Tarkelan ja myöhemmin Sabelströmin. Brunow & Maunula siirtyi Swecolle jo 2014 ja Neva arkkitehdit 2023. Samana vuonna A-Insinöörit osti B&M:n ja Konkretin, jotka yhdistyivät AW2:n kanssa. Viime talvena yhdistymisestään ilmoittivat suurtoimistot Sarc ja Sigge.

Granlund, Afry ja ruotsalainen arkkitehtitoimisto Tengbom sekä suomalainen Uki arkkitehdit ja Vaero-konserni ovat nekin ostaneet useita pienempiä toimistoja 2010-luvun lopulla ja 2020-luvulla.

Kaiken kaikkiaan viimeisten noin kymmenen vuoden aikana ainakin kolmisenkymmentä suomalaista arkkitehtitoimistoa on yritysmyyntien seurauksena saanut ulkopuolisen omistajan tai sulautunut toiseen yritykseen. Samalla olemassa olevien toimistojen keskimääräinen koko on kasvanut.

TAUSTALLA MONIA SYITÄ

Arkkitehtitoimistojen liiton ATL:n toiminnanjohtaja **Kalle Euro** näkee keskittymiskehityksen taustalla kolme syytä. Ensinnäkin rakennushankkeiden koko on kasvanut: on rakennettu Rediä, Triplaa ja isoja matkakeskuksia eri puolille Suomea.

”Isoihin hankkeisiin etsitään mielellään isoja kumppaneita.”

Euron mielestä syynä on osittain myös, että ”kunnista on tullut vähän laiskoja”.

”Ne ajattelevat, että on helpointa ostaa sieltä, mistä kaiken suunnittelun saa samasta paikasta. Tämä suosii isoja suunnittelutavarataloja.” Niillä Euro viittaa Rambollin, Swecon ja Afryn kaltaisiin monialaisiin insinööri-, suunnittelu- ja konsulttitoimistoihin.

Toiseksi syyksi Euro nostaa saman, mikä oli Sireninkin myynnin taustalla: toimistonpitäjien ikääntymisen. Jos sukupolvenvaihdos ei syystä tai toisesta onnistu, myyminen on usein ainoa vaihtoehto. Euro ei kuitenkaan pidä sitä pahana.

”Kaikkein surullisinta mielestäni on, jos hyvä toimisto joutuu lopettamaan kokonaan, kun sukupolvenvaihdesta tai myyntiä ei ole valmisteltu ajoissa. Siinä hajoaa koko osaaminen ja yrityskulttuuri.”

Kolmantena syynä keskittymiskehitykselle Euro näkee toimistojen halun kasvaa ja kansainvälistyä. Siihen tarvitaan resursseja.

”Pohjoismaissa moni isoista, kansainvälisistä arkkitehtitoimistoista on käyttänyt ulkopuolista rahoitusta pystyäkseen toimimaan koko Euroopassa tai jopa globaalisti. Bigin ja Snøhettan kaltaiset toimistot ovat satojen henkien firmoja, ja tekevät silti tosi hyvää laatua.”

Euron mukaan yrityskauppoja lisää myös huono taloudellinen tilanne. Hän kuitenkin uskoo, että suurin fuusiovaihe on ohi, ja uusia, pieniä toimistoja alkaa taas syntyä, kun suhdanne paranee. Samalla isot toimistot jatkavat edelleen kasvuaan, Euro ennustaa.

”Toivottavasti niistä joku myös kansainvälistyy.”

Se myös suojaisi toimistoja ja niiden työpaikkoja nykyisen kaltaisissa suhdannekuopissa sekä vahvistaisi suomalaista arkkitehtuurialaa tulevaisuudessa mahdollisesti muualta Euroopasta tulevaa kilpailua vastaan, Euro uskoo.

PIENILLEKIN ON TILAA

Vaikka arkkitehtitoimistokentällä tapahtunut muutos on iso, Euro ei näe siinä

Kaikkein surullisinta mielestäni on, jos hyvä toimisto joutuu lopettamaan kokonaan.

suurta dramatiikkaa. Hänen mukaansa Suomi muistuttaa nyt vain enemmän muita Pohjoismaita, joissa muutos on tapahtunut jo aiemmin.

ATL:n jäsenistä edelleen yli puolet on pieniä, korkeintaan viiden hengen toimistoja, ja niille on hyvin tilaa Suomen markkinoilla, esimerkiksi asuntosuunnittelussa, Euro toteaa.

Markkinatilanne ei pakota myöskään suuria tai keskisuuria toimistoja yhdistymään tai hakemaan ulkopuolista rahoitusta, Euro huomauttaa. Itsenäisillä, arkkitehtimisteisillä toimistoilla on Suomessa edelleen hyvät mahdollisuudet menestyä.

Euro ei näe toimistokentän keskittymistä ja sijoittajien mukaantuloa ongelmallisena myöskään suomalaisen arkkitehtuurin laadun kannalta.

”Olennaista on, että yritys on omalla alallaan arvostettu. Jos sitä alkaa heikentää, menettää omistuksestaan arvoa. Eivät pääomasijoittajat sellaista halua.”

Riskinä arkkitehtuurin laadun kannalta Euro näkee sen sijaan hankintakulttuurin ja tilaajien toiminnan, niin yksityisellä kuin julkisella puolella. Rakennuttajat harvoin ajattelevat niin pitkällä tähtäimellä kuin mitä arkkitehtonisesti laadukas, ekologisesti ja

pidemmän päälle myös taloudellisesti kestävä elinympäristö vaatisi, Euro harmittelee.

”Niin kauan kuin kuntien hankinnoissa laatua ei nosteta valintakriteeriksi ollenkaan, vaan suunnittelu valitaan pelkän hinnan perusteella, on lopulta ihan sama, kuka sen tekee”, Euro kärjistää.

ARKKITEHTUURI ON KULTTUURIA

Arkkitehtitoimisto JKMM:n neuvotteluhuoneessa istutaan rennosti **Yrjö Kukkapuron** suunnittelemissa sinapinkeltaisissa Moderno-keinuvalaisimissa.

Aihe on sen verran tärkeä, että siitä on JKMM:n perustajaosakas **Samuli Miettisen** mielestä paras puhua kasvokkain. Ja koska puhe on myös liiketoiminnasta, mukana on lisäksi JKMM:n toimitusjohtaja, arkkitehti **Samppa Lappalainen**.

On elokuu, eikä vielä ole tiedossa, että vajaan kahden kuukauden kuluttua JKMM:n suunnittelema Tammelan stadion, jossa Miettinen on ollut pääsuunnittelijana, saa tämän vuoden Arkkitehtuurin Finlandia -palkinnon. Ajoitus on sopiva, sillä tarkoitus on alan keskittämisen lisäksi pohtia myös sen mahdollisia vaikutuksista arkkitehtuurin laatuun.

JKMM on 10,8 miljoonan euron

liikevaihdollaan vuonna 2023 Suomen toiseksi suurin arkkitehtitoimisto ja suurin itsenäinen, arkkitehtimisteinen toimisto. Sen edellä on ainoastaan viiden toimiston yhteenliittymänä syntynyt Arco, jonka taustalla on sijoitusyhtiö Intera Partners. Henkilöstömäärällä mitattuna JKMM:ää hieman suurempia ovat Uki arkkitehdit ja Arkkitehtipalvelu sekä Solwersin omistama Lukkaroinen.

Kokonsa lisäksi vuonna 1998 perustettu JKMM tunnetaan laadukkaasta arkkitehtuuristaan. Jo ennen tämänvuotista Arkkitehtuurin Finlandia -palkintoa – joka on toimistolle jo toinen – sille on kertynyt kaikista suomalaistoimistoista eniten Finlandia-palkintoehdokkuuksia sekä huomattava määrä kilpailuvoittoja ja muita palkintoja.

Toisin kuin Kalle Euro, Miettinen ja Lappalainen suhtautuvat arkkitehtuurialan keskittymiseen ja pääomasijoittajien mukaantuloon varauksella. He ovat Euron kanssa eri mieltä sekä kehityksen syistä että seurauksista, mutta yhden osan Euron analyysistä he allekirjoittivat. Yhtenä selkeänä syynä toimistojen myyntien taustalla on ikääntyminen.

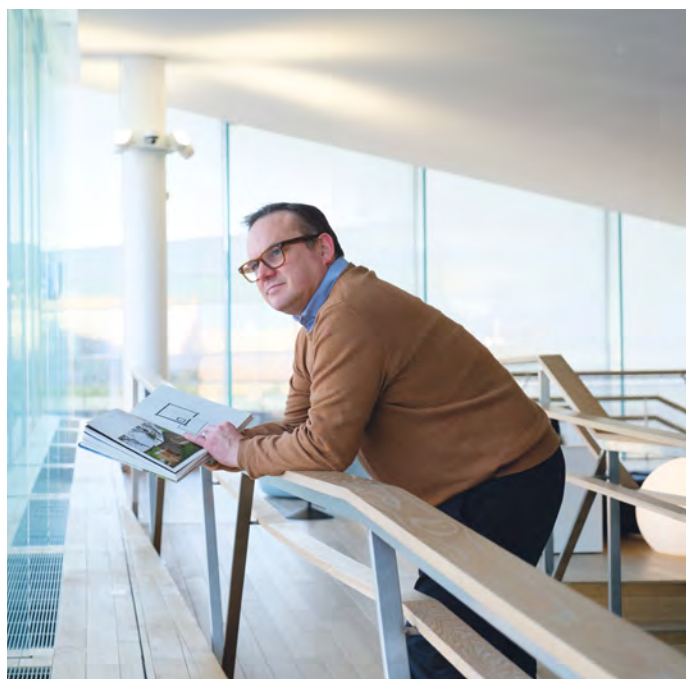
”Ymmärrän hyvin niitä toimistonpitäjiä, jotka ovat halunneet omasta elämäntyöstään hyötyä, varsinkin jos ovat pitkään puurtaneet yksin”, Miettinen sanoo.

Sen sijaan rakennushankkeiden koko ei heidän mielestään selitä kentän keskittymistä. Suomessa suurimpiinkaan hankkeisiin tarvitaan harvoin yli parikymmentä suunnittelijaa, Miettinen toteaa. Hankkeita on lisäksi mahdollista suunnitella työyhteisöinä muiden toimistojen kanssa.

Kansainvälistymiseenkin ulkopuolisesta pääomasta on apua vain, jos samaan aikaan pidetään kiinni laadusta, Miettinen ja Lappalainen sanovat.

”Jossain muussa bisneksessä ulkomaille voidaan mennä investoimalla, mutta arkkitehtuurissa toimivat ihan eri lainalaisuudet”, Lappalainen sanoo. Hänestä on virhe rinnastaa arkkitehtisuunnittelu insinööri- tai muuhun kiinteistö- ja rakennusalaan, ”joita voi tehostaa ja etsiä synergiaetuja luomalla massaa ja volyyymia”.

Voidakseen menestyä ulkomailla tarvitaan kansainvälisiä referenssejä, kuten

ATL:n jäsenistä yli puolet on edelleen korkeintaan viiden hengen toimistoja, mutta toimistojen keskikoko on hieman kasvanut, sanoo ATL:n toiminnanjohtaja Kalle Euro.

kilpailuvoittoja, Miettinen muistuttaa. Niitä voi saada vain luomalla tarpeeksi omaperäistä arkkitehtuuria.

”Arkkitehtuuria ei voi tehdä kiinnostavaksi pelkästään liiketaloudellisilla toimilla, vaan tarvitaan myös luovuutta, taitoa ja aikaa”, Miettinen pohtii.

Jotta Suomesta voisi nousta kansainvälisesti tunnettuja, globaalisti toimivia arkkitehtitoimistoja Tanskan tai Norjan tapaan, pitäisi Miettisen mielestä ensisijassa nostaa kulttuurisen pääoman arvostusta.

”Arkkitehtuuri on kulttuuria, kunkin maan kulttuurista nousevaa todellisuutta. Jos meillä ei ole sellaista kulttuuria, jota muut pitävät kiinnostavana, meiltä ei nouse sellaista arkkitehtuuria, jota muut haluaisivat ostaa”, Miettinen tiivistää.

ITSENÄISYYS VARMISTAA LAADUN

Millaiset syyt Lappalaisen ja Miettisen mielestä sitten vaikuttavat keskittymiskehityksen taustalla, toimistonpitäjien eläköitymisen lisäksi?

”Kyllähän meillä pääoma koko ajan kasaantuu harvempiin käsiin, se on globaali ilmiö. Yritysten määrä vähenee, pienet pikkuhiljaa niellään. Sama tapahtuu arkkitehtuurialalla”, Samppa Lappalainen pohtii.

Miettinen ja Lappalainen eivät usko, etteikö ulkopuoliseen omistukseen päätyminen vaikuttaisi arkkitehtuurin tekemiseen ja lopulta laatuun.

”Tottakai sillä on vaikutusta, jos on paine tehdä sijoittajille tulosta”, Miettinen sanoo.

”Minun käsitykseni on, että monille [toimistonsa myyneille arkkitehteille] on tullut yllätyksenä, että pääoman ohjaus bisneksessä näkyy niin vahvasti”, Lappalainen sanoo.

Miettisen ja Lappalaisen mukaan JKMM:ssä on päädytty siihen, että paras tapa varmistaa arkkitehtuurin laatu on itsenäisenä pysyminen. Silloin omasta visiosta ja laatuuskäsityksestä on mahdollista pitää kiinni, vaikka se vaatisi voitosta tinkimistä.

”Liiketoimintana arkkitehtuurin pitää tietysti silti olla kannattavaa”, Miettinen sanoo. ”Mitä korkeammat taiteelliset,

”Olisi tärkeää tunnistaa arkkitehtitoimialan erityisherakkyys tai luonteenpiirteet, joissa markkinatalouden peruslainsäädännöt eivät välttämättä toimi ihan niin yksiselitteisesti kuin muilla aloilla”, sanoo arkkitehtitoimisto JKMM:n toimitusjohtaja Samppa Lappalainen.

tekniset ja toiminnalliset tavoitteet suunnittelussa on, sitä enemmän pitää pystyä panostamaan myös toimiston kehitystyöhön.”

Kannattavuuden säilyttämisessä perinteiset, niin sanotut laatutoimistot ovat Lappalaisen mukaan myös onnistuneet vaikeasta markkinasta huolimatta. Kaikkien fuusioituneiden ja ulkopuoliseen omistukseen päätyneiden toimistojen tilanne ei hänestä näytä yhtä hyvältä. Syykin on selvä.

”Kun monta toimistoa liittyy yhteen, lopputulos on persoonaton. Kasvat katoavat, brändi muuttuu harmaaksi ja kädenlämpöiseksi. Ainakaan toistaiseksi ei vaikuta, että arkkitehtitoimistot olisivat olleet pääomasijoittajille kovinkaan tuottoisaa bisnestä.”

Toki kyse voi olla alkukankeuksista ja suhdanteen tuomista hankaluuksista, Lappalainen pehmentää.

”Pianhan me näemme, miten tässä käy, onko meillä megaisoja suomalaisia yrityksiä, jotka menestyvät ulkomailla, tekevät kiinnostavaa arkkitehtuuria ja hyvää tulosta. Hienoahan se olisi jos näin kävisi, siitä hyötyisivät kaikki. Meidän veikkauksemme on, että näin ei tapahdu, mutta mielelläni olisin tässä asiassa väärässä”, Lappalainen sanoo.

Miettisen mielestä pääomasijoittajia enemmän suomalainen arkkitehtuuri kaipaisi tällä hetkellä keskustelua arkkitehtuurin kulttuurisesta merkityksestä ja arkkitehtuurista taiteena.

”Arkkitehtuurihan on kaiken taiteen alusta: aistein koettavassa ympäristössä

se luo mahdollisuuden kaikelle muulle taiteelle”, Miettinen pohtii.

Keskustelu jatkuu **Kristo Vesikansan** Finlandia-haastattelussa, jonka voi lukea tämän lehden sivuilta 6–9.

MUUTOKSIA JÄRJESTÖKENTÄSSÄ

Arkkitehtisuunnittelun keskittyminen on vaikuttanut alaan myös muuten kuin yksittäisten toimistojen kautta.

Kesäkuussa Arkkitehtitoimistojen liitto ATL hyväksyi historiallisen sääntömuutoksen, jonka mukaan jatkossa riittää, että arkkitehtitoimiston toimivassa johdossa on vähintään yksi yliopistokoulutuksen saanut arkkitehti. Sitä ennen ATL:n täysivaltaisiksi jäseniksi on hyväksytty vain sellaiset toimistot, joiden osake-enemmistö on yliopistokoulutettujen Safan jäsenarkkitehtien käsissä.

Sääntömuutoksen myötä ATL:n ääni- valtaisiksi jäseniksi pääsevät jatkossa myös esimerkiksi isojen suunnittelufirmojen tytäryrityksinä toimivat arkkitehtitoimistot sekä kokonaan pääomasijoittajien omistuksessa olevat toimistot. Nämä ovat voineet olla jäseninä aiemminkin, mutta ilman äänioikeutta liiton kokouksissa. Arkkitehtijohdon lisäksi edellytyksenä on, että toimistolla säilyy oma y-tunnus.

Keskustelu sääntömuutoksesta alkoi jo vuosia sitten, Euro kertoo.

”Huomasimme, että jäseniä alkaa tipua pois, koska omistuspohja muuttuu, vaikka toiminta pysyisi samana ja valta

toimistossa arkkitehdeilla.”

Muissa Pohjoismaissa vastaavaa sääntöä ei ole, Euro sanoo.

”Näimme, että jäsenyys on tärkeämpää sitoa siihen, että toimiston johdossa on arkkitehtiosaamista ja arkkitehtikoulutettua väkeä. Varsinkin kun samaan aikaan tiedetään, että nuoria ei enää kiinnostanut sitoutuminen järjestöihin samalla tavalla kuin ennen”, Euro sanoo viitaten ammattijärjestöjen jäsenmäärien laskuun yleisesti.

”Olemme ATL:ssä ehdottomasti laadukkaana suomalaisen arkkitehtuurin puolella, mutta haluamme myös, että se pystyy kehittymään ja toimimaan jatkosakin, ja että ATL pystyy toimimaan ja kehittymään”, Euro perustelee.

Sääntömuutos on herättänyt paljon keskustelua ja kiihkeääkin vastustusta. Ensimmäisessä äänestyksessä päätös kaatui ja muutosprosessi jäi tauolle. Kolmannessa, viimeisessä äänestyksessä muutos meni läpi lähes yksimielisesti äänin 38–1.

JKMM:n Samuli Miettinen ja Samppa Lappalainen vastustivat muutosta omien sanojensa mukaan ”jyrkästi”. Viimeiseen äänestykseen he eivät enää osallistuneet.

Miettisen ja Lappalaisen mielestä kysymys on ennen kaikkea periaatteellinen ja ”fundamentaali”. Miettinen siteeraa liiton säännöistä kohtia, joiden mukaan jäsenyhteisöjen tulee olla riippumattomia, myös taloudellisesti. Omistuspohjaa koskeva sääntömuutos on hänestä pahasti ristiriidassa tämän kanssa.

Lappalaisen mielestä ”olisi tärkeää tunnustaa arkkitehtitoimialan erityisluonnepiirteet, joissa markkinatalouden peruslainalaisuudet eivät välttämättä toimi ihan niin yksiselitteisesti kuin muilla aloilla.”

Toisin sanoen se, että rakentamisen lisäksi arkkitehtuuri on myös taidetta.

”ATL:n tulisi olla arkkitehtuurin, arkkitehtien ja arkkitehtuurin laadun edunvalvoja. Nyt sinne pääsevät tahot, jotka eivät välttämättä edusta näitä arvoja”, Lappalainen sanoo.

TYÖELÄMÄ MUUTTUU

Suomen arkkitehtiliiton puheenjohtaja **Asko Takala** sijoittuu näkemyksineen

jonnekin Euron sekä Miettisen ja Lappalaisen välimaastoon. Takala on Sivén & Takala arkkitehtien osakas ja toimi myös ATL:n puheenjohtajana vuosina 2010–2013. Sivén & Takala on asunotosuunnitteluun painottunut toimisto, joka työllistää tällä hetkellä noin kymmenen henkeä.

ATL:n sääntömuutoksen hyväksymiseen kokoukseen Takala ei osallistunut, mutta kertoo päätöksen taustalla olleen pelon ATL:n jäsenmäärän pienenemisestä.

”Suhtaudun muutokseen kriittisesti, mutta en sitä täysin tyrmääkään. Jos olimme pitäneet säännöstä kiinni, liitolta olisi voinut kadota vaikuttavuuspohjaa. Mitä suurempi ATL on, sitä vaikuttavampi se voi olla.”

Takala sanoo ymmärtävänsä niitä, jotka Miettisen ja Lappalaisen tavoin näkevät asiassa ison eettisen ja periaatteellisen kysymyksen. Hänestä onkin tärkeää ”seurata huolella ja tarkkaan”, mitä seuraavaksi tapahtuu, ja tarvit-

ELINA MANNINEN

Kyllähän meillä pääoma koko ajan kasaantuu harvempiin käsiin, se on globaali ilmiö.

taessa reagoitava siihen.

Takala toteaa, että häntäkin muutosten toimistojen omistajuuspohjassa harmittaa.

”Mutta muutos ei johdu pelkästään ulkopuolisista tekijöistä, vaan kyllähän siihen vaikuttaa myös meidän [arkkitehtiliiton] jäsenkunnan oma suhtautuminen yritystoimintaan ja yrittäjyyteen.”

Yrittäjyys tuntuu houkuttavan entistä harvempia eikä yrittäjiksi ehkä ajauduta samalla tavalla kuin joskus aiemmin, sanoo alalla yli neljäkymmentä vuotta toiminut Takala.

”Omistajuuden kautta tuleva henkilökohtainen vastuu pelottaa. Myös vaatimustaso etenkin pienten toimistojen vetäjille on kasvanut.”

Samaan aikaan tietoisuus työnteikijän oikeuksista ja etuuksista on etenkin nuorten arkkitehtien keskuudessa parantunut. Se vaikuttaa osaltaan siihen, millaiset toimistot nähdään houkuttelevina työpaikkoina.

”Isot toimistot pystyvät tuottamaan erilaisia työelämäpalveluita paremmin kuin pienet, joilla voivat tulla resurssit ja osaaminenkin vastaan.”

Takala toivoo, että yrityksiin töihin hakeutuvat nuoret olisivat tietoisia siitä, millaiset motiivit ja arvot työnantajan toiminnan taustalla vaikuttavat. Samaan aikaan olisi tärkeää tukea pienimuotoista, kokeilevaa yritystoimintaa, jota voisi aluksi harjoittaa myös palkkatyön ohessa.

PAEMPAA HANKINTA-OAAMISTA

Euron tavoin Takala näkee suunnittelualan keskittymiskehityksen yhtenä syynä kuntien ”laiskat” hankintamenetelyt ja kehnon hankintaosaamisen. Se voi ajaa etenkin pienet kunnat tukeutumaan isoihin monialatoimistoihin, joille arkkitehtisuunnittelu on vain yksi palvelu muiden joukossa.

Suurin osa suomalaisista hankkeista sopisi kuitenkin erinomaisesti myös

pienille toimistoille, Takala toteaa. Niiden pärjäämistä kilpailussa voisi edistää kehittämällä toimistojen yhteistyömenettelyä.

”Olen ehdottanut, että ATL kehittäisi valmiin sopimusmallin tarjousryhmien muodostamiseen, jottei kaikkien tarvitsi keksiä samaa uudelleen.”

Samalla pitäisi uudistaa hankintalainsäädäntöä niin, että julkisissa hankinnoissa veloitettaisiin ottamaan huomioon aina myös laatu pelkän hinnan sijaan.

”Euroopassa tällaista lainsäädäntöä on jo, esimerkiksi Espanjassa. EU-direktiivit eivät estä painottamasta laatua, meiltä vain puuttuu osaaminen ja rohkeus”, Takala sanoo.

LAADUKASTA ASUNTO-SUUNNITTELUA

Pienetkin toimistot pystyvät edelleen toimimaan ja tekemään laadukasta arkkitehtuuria, vahvistaa **Kirsi Korhonen** Arkkitehdit Kirsi Korhonen ja Mika Penttinen -toimistosta Kalle Euron näkemyksen.

”Mutta työlle on myös esteitä”, Korhonen sanoo.

Korhosen ja Penttisen toimisto on viime vuodet keskittynyt asuntopuunnitteluun. Rakennusalan huono suhdanne näkyy arjessa konkreettisesti: työtekijöitä on tällä hetkellä puolet siitä mitä alkuvuodesta. Parhaimmillaan toimisto on työllistänyt yli kymmenen henkeä.

”Tällä hetkellä asuntopuunnittavat lähinnä julkiset rakennuttajat”, Korhonen toteaa. Niiden kilpailutuksissa toimisto on kuitenkin pärjännyt hyvin ja suunniteltavaa riittää. Uudisasuntojen lisäksi työpöydällä on ollut konversiohankkeita, kuten julkisuudessaakin näkynyt toimistotalon muutos asunnoiksi Mannerheimintie 76:ssa Töölössä.

Korhonen kehuu Helsingin kaupungin osaamista ja asennetta asuntopuunnittelun tilaajana. Kilpailutuksissa ei määrää pelkkä hinta, vaan laatua voidaan painottaa merkittävästikin. Kilpailutukset osataan myös tehdä niin, että saadaan mitä halutaan.

Laatua painottavana tilaajana Helsinki tuntuu kuitenkin olevan poikkeus.

”Niissä kunnissa missä kunnollista

laatuarviota ei oteta huomioon, emme voi menestyä julkisen puolen kilpailutuksissa. Lähdemme siitä että työ tehdään kunnolla, eikä meillä ole mahdollisuuttaakaan polkuhinnoitteluun.”

Myös moni yksityisen puolen gryndereistä tuntuu olevan kiinnostunut vain hinnasta, Korhonen harmittelee.

Todella alhaisilla tarjouksilla kilpailutuksia voittavat toimistot eivät aina anna realistista kuvaa hankkeen todellisesta työmäärästä, mikä vääristää kilpailua, Korhonen näkee. Hänestä tätäkin ongelmaa hillitsisi, jos hinta ei olisi kilpailutuksissa niin määrävä tekijä.

Korhonen uskoo Miettisen ja Lappalaisen tavoin, ettei arkkitehtisuunnittelun muuttuminen sijoittajavetoiseksi ainakaan lisää arkkitehtuurin laatua.

”Jäljestä tulee epätasaisempaa. Arkkitehtivetoisissa toimistoissa osakkaat huolehtivat laadusta, mutta sijoittajat haluavat aina omansa pois. Heille arkkitehtuuri on ensisijassa bisnestä.”

PAKKO ERIKOISTUA

Keskittyminen pelkkään asuntopuunnitteluun ei ole ollut Arkkitehdit Korhosen ja Penttisen oma valinta, vaan toimisto tekisi mielellään myös korjaushankkeita, Korhonen sanoo. Pienen toimiston näkökulmasta julkisissa hankinnoissa on kuitenkin rakenteellisia ongelmia, jotka suosivat isoja toimistoja ja pakottavat pienet erikoistumaan kapealle sektorille.

Tällaisia ovat esimerkiksi tiukat referenssivaatimukset.

”Voidaan vaatia esimerkiksi, että kolmen vuoden aikana pitäisi olla monta vastaavaa hanketta toteutettuna. Eivät pienet toimistot kykene sellaiseen tahtiin.”

Se on johtanut siihen, että korjausrakentaminen on käynyt Korhosen ja Penttisen toimistolle käytännössä mahdottomaksi.

”Olemme aiemmin tehneet rakennusten peruskorjauksia, mutta niitä voi tämän kokoisella toimistolla olla ehkä yksi kappale kerrallaan. Ja sitten onkin äkkiä mennyt kolme tai viisi vuotta.”

Korhosen ja Penttisen toimisto on suunnitellut esimerkiksi Hanasaaren kulttuurikeskuksen peruskorjauksen,

*Arkkitehtuuria ei voi tehdä kiinnostavaksi pelkästään liiketaloudellisilla toimilla, vaan tarvitaan myös luovuutta, taitoa ja aikaa”, sanoo JKMM:n perustajajäsen Samuli Miettinen.

Kirsi Korhonen Hana-saaren kulttuurikeskukseen (suunnitellut Veikko Malmio, 1975) edustalla Espoossa. Korhosen ja Penttisen toimisto on suunnitellut kulttuurikeskuksen peruskorjauksen (2017).

”mikä olisi ihan hyvä referenssi, mutta se valmistui jo yli viisi vuotta sitten.” Toimiston muita korjauskohteita ovat olleet muun muassa Hesperia sairaalan peruskorjaus ja laajennus ja Pitäjänmäen kirkon peruskorjaus, mutta niistäkin alkaa olla jo aikaa.

”Olemme oikeastaan pudonneet siitä keltasta pois. Se tarkoittaa, että yksi osa osaamisesta jää kokonaan käyttämättä.”

Korhonen on huolissaan siitä, miten nuoret suunnittelijat voivat enää lainkaan päästä alalle, kun referenssivaatimukset ovat niin tiukat. Sen vuoksi yleisten arkkitehtuurikilpailujen merkitys uusille tekijöille avoimena väylänä on entistäkin suurempi, Korhonen näkee.

KOLMEN SUKUPOLVEN LENTO

Jukka Sirenkään ei ole erityisen innoissaan arkkitehtitoimistoalan keskittymisestä. Kirsi Korhosen tavoin hän nostaa esiin tiukentuneet referenssivaatimukset, jotka suosivat suuria toimijoita ja hankaloittavat pienempien toimistojen mahdollisuuksia pärjätä julkisissa hankintamenettelyissä.

Yhteisestä omistajasta huolimatta Solwersilla yritykset toimivat omina, itsenäisinä yksikköinä.

Siren ei usko, että omistajan vaihtuminen tulee vaikuttamaan siihen, millaista arkkitehtuuria toimistolla jatkossa tehdään. Solwers toimii eri tavalla kuin muut tyypilliset monialatoimistot, jotka sulauttavat ostamansa arkkitehtitoimistot itseensä, Siren sanoo.

”Solwersin liikeidea on oikeastaan aika poikkeava ja mielenkiintoinen. Se omistaa kolmisenkymmentä toimistoa Suomessa ja Ruotsissa, ja pyrkii kehittämään niitä orgaanisesti, niin että yritysten perusluonne ja tiimit säilyvät. Yhtiön tulos on tytäryhtiöiden tulosten summa.”

Yhteisiä etujakin pyritään hakemaan, esimerkiksi saattamalla yhdessä yhtiössä hyviksi havaitut käytännöt tiedoksi muille ja etsimällä yhteisiä ratkaisuja vaikkapa kestäväen kehityksen kysymyksiin tai kirjanpitoon, mutta niidenkin hyödyntäminen on vapaaehtoista, Siren kuvaa.

Sirenistä positiivista oli myös, että Solwers on suomalainen yritys, ”vahvasti ulkomaille käynnissä olevan siirtymän vastapainoksi”.

”Minusta se on aika hyvä toimija. Se on pörssilistattu yhtiö, mutta koko kulttuuri on syntynyt Suomessa ja pääkonttori on täällä.”

Siren arkkitehtien kohdalla päädyttiin kaupanteon loppumetreillä siihen, että se tulee yhdistymään Solwersin tytäryrityksenä jo vuodesta 2018 toimineen arkkitehtitoimisto Davidsson Tarkelan kanssa. Yritykset ovat kooltaan ja profiililtaan sen verran samanlaisia, että yhdessä toimimisessa nähtiin enemmän etuja kuin erillään pysymisessä, Siren kertoo. Yhdistymistä aletaan suunnitella noin vuoden kuluttua.

Siren ei vielä tiedä, tuleeko toimiston nimi säilymään myöhemmin tehtävän fuusion jälkeen, ja jos niin missä muodossa. Se ei ole enää hänen päätöksensä, eikä hän jää sitä harmittelemaan.

”Nyt on takana kolmen sukupolven lento, joka muuttuu hienoksi historiaksi, ja jää myös elämään arkkitehtuurin historiaan.” ●

FOR PERFECT INDOOR CLIMATES

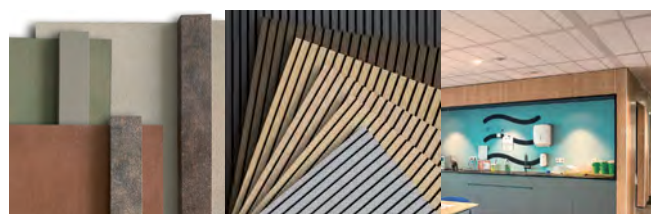
RAUNIITA AKUSTIIKKARATRAISUJA, JOTKA RESTÄVÄT ELÄMÄÄ.

Olemme kotimainen akustiikka- ja eristeratkaisuja valmistava yritys, joka auttaa luomaan miellyttäviä tiloja yhdistämällä akustiikan sekä ajattoman muotoilun.

Ewonan Acustica-akustiikkalevyt ovat turvallinen valinta vaativampiinkin kohteisiin, sillä ne ovat iskunkestäviä eivätkä sido kosteutta tai pölyä. Akustiikkalevyjä käytetään muun muassa päiväkodeissa, jäähalleissa kouluissa, sairaaloissa sekä uimahalleissa.

Uusin tuoteperheemme AcuDesign -akustinen rimapaneeli on tyylikäs yhdistelmä akustiikkaa sekä sisustajien suosimaa puurimoitusta. AcuDesign toimitetaan paneeleina, joten se on helposti asennettavissa sisätilojen katto- ja seinäpintoihin.

Tutustu uusiin herkullisiin AcuDesign kuoseihin sekä laadukkaisiin akustiikkalevyihimme nettisivuillamme

AcuDesign
by EWONA

020 790 2740 | info@ewona.fi | www.ewona.fi

Seuraa meitä myös somessa:

**NORDIC BIM
GROUP**

KAIKKI SYKSYN ARCHICAD-PERUSKURSSIT NYT 30 % ALENNUKSELLA HINTAAN 980 € + ALV

23.-31.10. KLO 9.00-16.30 (4 PÄIVÄÄ)

03.-11.12. KLO 9.00-16.30 (4 PÄIVÄÄ)

WWW.NORDICBIM.COM/FI/KURSSI/ARCHICAD-PERUSKURSSI

Asumisen uusi aika

Planetaarinen agenda tuo kylän takaisin kaupunkiin, kirjoittaa tulevaisuuden asumiseen erikoistunut konsultti Kimmo Rönkä.

Teksti KIMMO RÖNKÄ

Tanskalaisen Home Earth -yhtiön perustaja **Rasmus Juul-Nyholm** analysoi heinäkuussa Tanskan arkkitehtuurikeskuk-

sen *Let's Talk Architecture* -podcastin jaksossa "How to make good business within the planetary boundaries" rakentamisen nykytilannetta vapaasti käännettynä näin:

Rakentamisen tuotantoketju on täysin fragmentoitunut. Rakennuttajat eivät kehitä kiinteistöjä omistukseensa vaan myydäkseen; arkkitehtien, insinöörien ja neuvonantajien tehtävä on tehdä asunnoista mahdollisimman halpoja. (...)

Kaikki on lyhytjänteistä, huonosti koordinoitua ja ongelmallista. Liiketoimintamalli on tehoton, asuntojen rakennuttaminen ei ole hyvää bisnestä ja jokainen osapuoli haluaa vain oman osansa kokonaisuudesta. Kun nähdään, mitä tuotantoputkesta tulee ulos, lopputulos on huono.

Juul-Nyholm on ekonomisti ja rakennus- ja kiinteistöalan konkari. Home Earth -yhtiöllä ei ole tavanmukaista exit-suunnitelmaa, vaan yhtiö aikoo olla omistajana ikuisesti. Kyse ei siis ole filosofisista pohdiskeluista, vaan planetaarisen agendan mukaisesta vastuullisesta liiketoiminnasta.

Kun eläkerahoja sijoittava kiinteistönomistaja rakentaa itselleen rakennuksia pysyvään omistukseen, myös asutusuunnittelun logiikka muuttuu. Home Earth panostaa esimerkiksi asuntojen keittiöön 2,5-kertaisesti tavanomaiseen, 10–15 vuotta kestävään keittiöön verrat-

tuna. Kun itselle tekee, kannattaa tehdä kestävästä ja kauniista materiaaleista.

Miten saisimme planetaarisen agendan osaksi kaikkia suunnitteluhankkeitamme?

ILMASTOKRIISIN lisäksi menossa on ikääntyvän maan hoivakriisi. Nykyinen, erillisille sote-toimijoille ulkoistettu vanhenevan väestön hoitamiseen perustuva toimintamalli on myös pahenevan kierteen tilanteessa: rahat eivät riitä tarvittavan hoivainfran rakentamiseen ja palvelujen tuottamiseen.

Suomi onkin kansakuntana menossa kohti pitkäikäisten yhteiskuntaa. Tietokirjailija **Teppo Turkki** kuvasi toukokuussa Suomen Kuvalehdessä julkaistussa esseessään Japania, joka on siirtynyt pitkien elämänsäkaarien aikaan. Turkin mukaan olemme Suomessa matkalla vaiheeseen, jota kuvaa toisaalta hiipuva syntyvyys, toisaalta pidempi elämä.

Japanissa ei ole jääty surkuttelemaan sote-ratkaisujen parissa, vaan on etsitty ja löydetty vanhenemisesta notkea elämänpolku. Ura, työ ja elämäntyö voivat muuttua ihmisten ikään, elämänvaiheeseen ja jaksamiseen sopiviksi.

Mitä tämä pitkäikäisyys voisi tarjota kaupungeissa? Tarvitaan uudenlaisia ylisukupolvisia kortteileita sekä asutokannaltaan rakeisia kaupunginosia, joissa on kaikenkokoisia ja -mallisia omistus- ja vuokra-asuntoja.

Asuminen on nähtävä myös enemmän palveluna kuin tuotteena. Tämän ymmärtämiseksi tarvitaan uusi muistisääntö: 1–2–3–4. Asut yksin tai kaksin, kolmas huone on korttelissa, neljäs kaupungilla. Pienissäkin asunnoissa pitää olla riittävästi tilaa, jotta jokainen meistä

voi elää elämäänsä mukavasti yksin tai yhdessä jonkun kanssa. Lisätilat ja jousto löytyvät kortteileista: saunat, pesula, kuntosali ja yhteiskeittiö.

Tämän konseptin mukaisia arara-hoitteisia sukupolvienkortteileita on rakennettu Helsingin Jätkäsaareen (2017) ja Kalasatamaan (2020), Tampereen Härmälänrantaan (2019) ja Joensuun Penttilänrantaan (2018). Jätkäsaaren Sukupolvienkortteli inspiroi myös hollantilainen Ymere-vuokraloyhtiön toteuttamaan ylisukupolvisesta asumisesta oman versionsa. Lopputuloksena oli vuonna 2021 Amsterdamin keskustan liepeille valmistunut 320-asuntoinen, neljän pienkorttelin kokonaisuus De Eenhorn (suomeksi yksisarvinen).

Ennen nykyisenkaltaisia hoivatoimijoita vanhukset asuivat maatalon piha-
piirissä mummonmökkeissä, ja isoäidit ja -isät toimivat monilapsisten perheiden apukäsinä ja -jalkoina. Pitkäikäisessä yhteiskunnassa hukataan seniorien taidot ja osaamiset, mikäli emme osaa luoda 2000-luvun ylisukupolvisia kyliä kaupunkieihin.

Mahdollisuuksia on myös keskitäviissä pientalokaupungissa, jossa oleellista on isojen asuntojen muuntuminen pienemmiksi niitä jakamalla – sodanjälkeisen rintamamiestalon konseptin mukaisesti. Kun asukas lopettaa työuransa eläkkeelle siirtyäkseen, voi yläkerran asunnon vuokrata ja siten luoda taloudellista turvaa omaan vanhuuteen.

MYÖS tapamme tehdä työtä on isossa muutoksessa. Amerikkalainen digialan futuristi **Reid Hoffman** ennusti Forbes-lehdessä elokuussa, että vuoteen 2034 mennessä perinteinen yhdeksästä viiteen -työ tulee kuolemaan sukupuuttoon.

”

Lisätilat ja jousto
löytyvät kortteleista:
saunat, pesula, kunto-
sali ja yhteisökeittiö.

Hoffman väittää myös, että seuraavan vuosikymmenen aikana puolet amerikkalaisista toimii freelancereina. Tekoälyn nopea kehitys muotoilee sitä, miten teemme töitämme. Hoffmanin mukaan työntekijöiden tulee valmistautua tekemään töitä useammalle teollisuuden alalle.

Työnteon murros näkyy varmasti myös siinä, missä freelancerit töitäänsä tekevät. Tämä muuttaa väistämättä myös kaupunkoja, toimistoja, kivijalkatilojen käyttöä – sekä asuntokortteleita. Näitä niin sanottuja kolmansia tiloja ei omisteta, vaan käyttäjä maksaa käytöstä vuokrana, kuukausimaksuina tai kahvilan tuotteina.

Barcelonasta lähtöisin oleva arkkitehti **Vicente Guallart** on kehittänyt mallin energian- ja ruuantuotannon suhteen omavaraisesta kaupungista (Self-Sufficient City), jossa myös materiaalit kiertävät. Voitaisiin puhua myös riittävästä kaupungista, jossa hukkatilaa ei ole, vaan kaupunki on säästeliään monimuotoinen, monipaikkainen ja orgaanisesti muuttuva elämisen ympäristö.

Mistä löydämme uuden toivon kohti kestävämpää tulevaisuutta? Missä vaiheessa ensimmäinen suomalainen asuntorakennuttaja siirtyy kertakäyttöisyyteen jämähtäneestä suorasta taloudesta kestävyteen kannustavaan kiertotalouteen ja omaksuu liiketoimintaansa planetaarisen agendan? Kuka lanseeraa ensimmäisenä ikuisen omistajuuden käsitteen?

Tulevat sukupolvet eivät unohda, jos emme ala toimia – nyt. ●

Kirjoittaja työskentelee tulevaisuuden asumisen asiantuntijana Rönkä Consulting-toimistossa, jonka asiakkaina on kuntia, muita julkisia organisaatioita ja yrityksiä.

INTERIOR. ARCHITECTURE. HOSPITALITY.

by heimtextil

14. – 17. 1. 2025
FRANKFURT / MAIN

Projektisustamisen must-
tapahtuma!

Kohokohtana LIBRARY –
kuratoitu valikoima innovatiivisia
funktionaalisia tekstiilejä.

**LECTURES ++ TOURS
++ FINDER**

info@evenos.fi
Puh. 040 544 5577

www.heimtextil.messefrankfurt.com/iah

Pienen kaupungin kaavoittaja

Pitkän uran kaavoituksessa tehnyt Iisalmen kaavoitus- päällikkö Sari Niemi näkee työssään, kuinka poliittinen ilmapiiri on muuttunut entistä vahvemmin yksilön etua tavoittelevaksi.

Teksti ANNI VARIS

Nautin pikkukaupungissa työskentelemisestä, sanoo Iisalmen kaavoituspäällikkö **Sari Niemi**.

”Iisalmi on upea kaupunki, jossa on valtakunnallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä, hieno historia ja elävä maaseutu.”

Alun perin Niemi on kotoisin Rovaniemeltä.

”Rovaniemi tarjosi hyvän maaperän arkkitehtuurin merkityksen ymmärtämiseen”, Niemi sanoo. ”Nuoruuden lempipaikkojani siellä olivat **Alvar Aallon** kirjasto ja **Juhani Pallasmaan** suunnittelema taidemuseo.”

Ennen arkkitehdin opintoja Niemi kokeili maatalousalan opintoja ja matematiikkaa, mutta halusi ammatin, jossa näkisi oman käden jäljen konkreettisesti. Arkkitehdiksi Niemi valmistui Oulusta vuonna 1997, reilun yhdeksän vuoden opiskelun jälkeen. Kuten ajalle oli tyypillistä, hän kävi myös koko ajan töissä.

Valmistumisen jälkeen Niemi työskenteli maatalousalan neuvonta- ja kehittämisorganisaatio Pro Agriassa Oulussa, missä hän teki kyläsuunnitelmia. Siellä Niemi kiinnostui vuorovaikutteisen suunnittelun kehittämisestä professorinsa **Kaj Nymanin** innoittamana. Työ opetti myös, miten moninaista ympäristöä, osaamista ja kulttuuria maaseutuympäristöstä löytyy.

Iisalmen kaupungin kaavoituksessa Niemi aloitti työt vuonna 2002. Hänestä tuli kaavoituspäällikkö vuonna 2005, ja vuonna 2018 hän sai vastuualueekseen maankäytön ja asumisen.

”Meidän yksikkömme on pieni, neljä henkeä. Oman työni näkökulmasta oli tosi ainutlaatuista, kun saimme tänne toisen arkkitehdin asemakaava-arkkitehdiksi kuusitoista vuotta sitten”, Niemi kertoo.

”Saman katon alla on kaavoitus, rakennusvalvonta, kaupunkimittaus ja tonttipalvelut. Olen iloinen, että tällainen ’perhe’ saatiin aikaiseksi. Meillä on yhteinen päämäärä tehdä hyvää ympäristöä paikkatietoavusteisesti.”

IISALMESSA valmistui hiljattain koko kaupungin yhteinen, tietomallimaailmaan rakennettu yleiskaava, jossa on ideana, että tiedolla johtamisen elementit eli kaavan tulkinta elää ajassa. Kaava on kaupunginvaltuuston hyväksymä, mutta ei vielä lainvoimainen.

Kaupungin viheraluejärjestelmää päivitetään parhaillaan yhdessä Nomajin maisema-arkkitehtien kanssa. Niemi käyttää päivitystä esimerkkinä siitä, miten poliittinen ilmapiiri on muuttunut entistä yksilökeskeisemmäksi ja kuinka se näkyy kaavoituksessa.

”Olen huomannut vahvan poliittisen paineen laajentaa omarantaista asuamista. Joudumme käymään paljon läpi tällaista problematiikkaa ja puolustamaan yhdyskuntasuunnittelun hienoa periaatetta, jonka mukaan rannat olisivat julkisia ja mahdollisimman moni pääsisi niistä nauttimaan.”

Ajankohtainen tapaus on myös **Pekka Pitkäsen** suunnittelema Iisalmen kulttuurikeskus, jossa toimivat kirjasto, musiikkiopistot ja luontomuseo. Vuonna 1989 valmistunut rakennus on nyt tullut peruskorjausikään.

”Olen saanut osallistua moneen valtuuston kokoukseen ja perustella, mitä arvoja rakennuksella on ja miksi se kannattaa korjata eikä purkaa”, Niemi kertoo.

Työ ei ole mennyt hukkaan, sillä kaupunginvaltuusto hyväksyi hiljattain rakennuksen suojelun asemakaavassa. Peruskorjaus- ja uudistamishankkeen pää- ja arkkitehtisuunnittelusta vastaa Muuan yhteistyössä Jadan kanssa. Hanke on tärkeä ja herättänyt paljon keskustelua, Niemi sanoo.

”Rakentamislain uudistuksessa minua huolestuttaa se, että purkamisluvan saaminen helpottuu. Väestöltään vähenevissä kunnissa on vähän ihmisiä,

jotka puhuvat kulttuuriarvojen ja hyvän rakennetun ympäristön puolesta.”

PIENEN kaupungin kaavoittaja joutuu olemaan realistinen, Niemi sanoo.

Haastavia ovat tilanteet, joissa kaavoittajalle ehdotetaan kehittämistavoitteita ilman että ymmärretään vallitsevia olosuhteita.

”Miten sanoittaa asiakkaalle tai yhteistyökumppanille, että resurssit eivät vaan riitä?” Niemi pohtii. ”Kun ei haluaisi tappaa lennokkaita ideoita, vaan olla kehittäjä ja vaalia pienen kaupungin resurssien pohjalta tapahtuvaa realistista suunnittelua.”

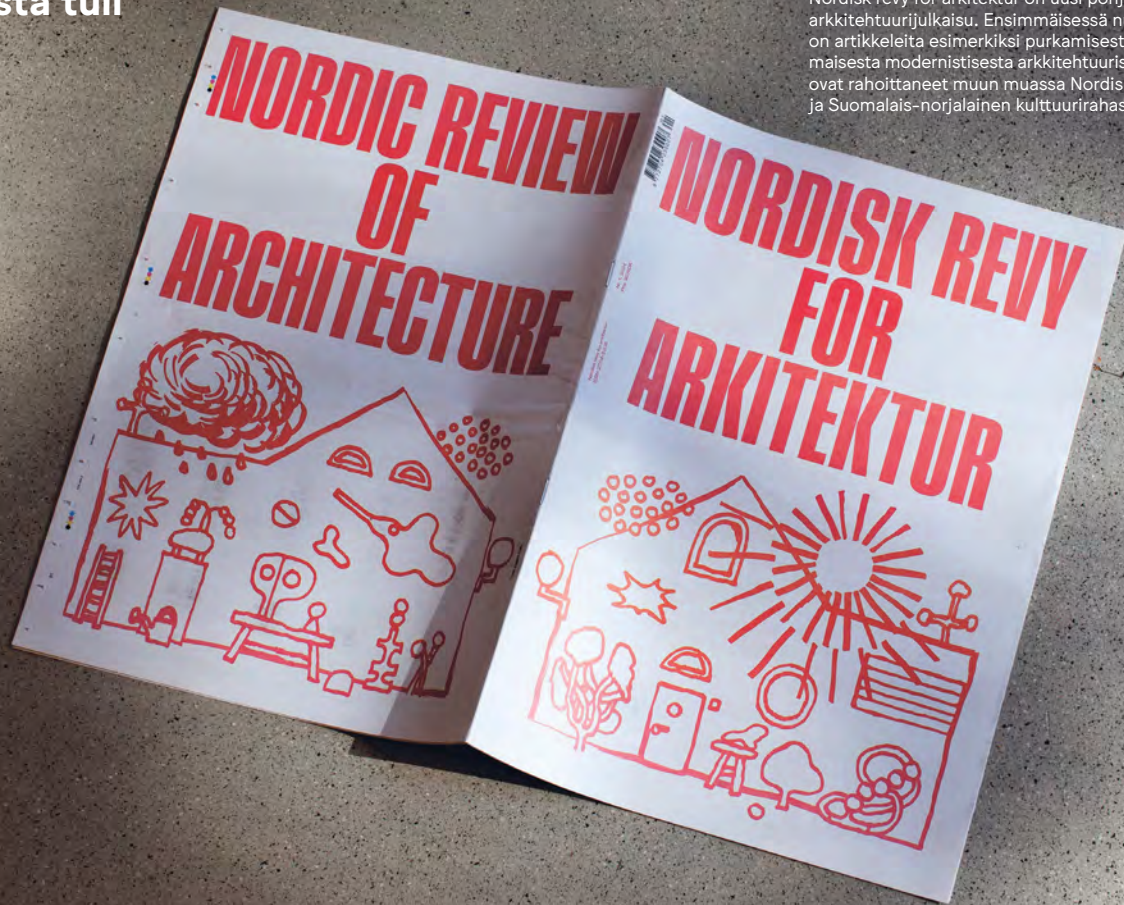
Työllään Niemi haluaa lisätä tietoutta hyvän yhdyskuntasuunnittelun periaatteista. Hän painottaa myös tasa-arvon ja demokratian kunnioittamisen tärkeyttä.

”Taloudelliset arvot ovat osa maankäytön suunnittelua, mutta parasta on, kun oivaltaa itsessään rohkeuden puhua sellaisista asioista, joita muut eivät ehkä ota esille. Kuten vaikkapa luonnon monimuotoisuudesta ja arkkitehtuurista kokonaistaideteoksena.” ●

”

Rakentamislain
uudistuksessa minua
huolestuttaa se,
että purkamisluvan
saaminen helpottuu.

Kaavoittajan työssä ei pidä lähteä juoksemaan kiireen perässä, vaan miettiä, mikä on kaupungin tulevaisuuden näkökulmasta tärkein hanke, sanoo Iisalmen kaavoituspäällikkö Sari Niemi. Niemi kuvattiin Kuopiossa Pohjois-Savon liiton korttelissa. Iisalmen kaavoitus tekee paljon yhteistyötä liiton kanssa.

Nordisk revy for arkitektur on uusi pohjoismaalainen arkkitehtuurijulkaisu. Ensimmäisessä numerossa on artikkeleita esimerkiksi purkamisesta ja pohjoismaisesta modernistisesta arkkitehtuurista. Lehteä ovat rahoittaneet muun muassa Nordisk kulturfond ja Suomalais-norjalainen kulttuurirahasto.

Uusi media arkkitehtuurikritiikille

Uudessa yhteispohjoismaisessa Nordisk revy for arkitektur -lehdessä myös saamelaisuus näkyy. Suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa se on harvinaista, toisin kuin esimerkiksi Norjassa, sanoo lehden suomalainen yhteyshenkilö, saamelaisarkkitehti Eveliina Sarapää.

Teksti ANNI VARIS

Uusi pohjoismainen, arkkitehtuurin keskittynyt lehti *Nordisk revy for arkitektur* ilmestyi elokuun lopussa. Saamelainen arkkitehti **Eveliina Sarapää** kirjoitti julkaisun ensimmäiseen numeroon artikkelin arkkitehtuurin dekolonisaatiosta eli alkuperäiskansojen oikeudesta vaikuttaa mailleen rakennettavaan arkkitehtuuriin ja sen määrittelyyn.

Eveliina Sarapää: ”Lehdessä on kirjoituksia kaikilla pohjoismaisilla kielillä: suomeksi, norjaksi, ruotsiksi, tanskaksi ja islanniksi. Esimerkiksi kirjoittamani artikkeli on julkaistu suomeksi sekä käännettynä norjaksi. Toisen suomalaisen kirjoittajan, **Kaisa Karvisen**,

artikkeli on suomen lisäksi luettavissa myös ruotsiksi. Myöhemmin kirjoitukset julkaistaan verkossa englanniksi. Lehti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa.

Nordisk revy for arkitektur on ainoa aidosti pohjoismainen aikakauslehti, joka on omistettu arkkitehtuurikritiikille. Lehti kuvailee itseään ’kriittiseksi ystäväksi’, jota Norjan, Suomen ja Tanskan kansalliset arkkitehtuurilehdet ovat kaivanneet: Lehti haastaa kansalliset totuudet ja laajentaa keskustelun rakennetusta ympäristöstä pohjoismaiselle tasolle. Lehden päätoimittajat ovat arkitehdit ja toimittajat **Anders Rubing** Norjasta ja **Malin Zimm** Ruotsista.

Tiedämme tosi vähän arkkitehtuurista naapurimaissamme ja siitä, millainen keskusteluilmapiiri siellä on. Esimerkiksi Suomessa tuntuu, että rakennusten purkaminen on yleisesti hyväksyttävää, ja on kiinnostavaa tietää, suhtaudutaanko muissa Pohjoismaissa asiaan kriittisemmin. Minusta tarvitsemme yhteistä keskustelua pohjoismaisella arkkitehtuurikentällä, kun koko rakennusala vaatii uudelleenajattelua.

Saamelaisesta näkökulmasta lehti on tosi tärkeä. Lehden kirjoitukset ovat kaikista Pohjoismaista ja mukana ovat myös yleensä sivuutetut alueet Saamenmaa ja Grönlanti.

Julkaisuun kirjoittamani *Milloin arkkitehtuuri dekolonisoidaan?* -artikkeli käsittelee rakentamista saamelaisen kotiseutualueella. Alueelle rakennettaessa ei huomioida sitä, että ollaan alkuperäiskansan mailla. Mielestäni saamelaisen kulttuurin tulisi olla lähtökohta saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvien rakennushankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Arkkitehtuuri ja rakentaminen ovat osa näkyvää kulttuuria ja ne määrittävät osaltaan, keitä me olemme tai haluamme olla. Siksi saamelaisten tulisi itse olla määrittelemässä niitä periaatteita, joiden mukaan saamelaisille ja Saamenmaalla rakennetaan. Nyt tilanne on se, että rakennuskulttuuriamme määritellään ulkopuolelta valtakulttuurin toimesta.

Oman kirjoitukseni osalta kyseessä on keskustelunavaus. Suomessa saamelaisesta arkkitehtuurista puhutaan tosi vähän, toisin kuin esimerkiksi Norjassa, missä on enemmän saamelaisia. Siellä saamelaisarkkitehti ja -taiteilija **Joar Nango** on jo yli 15 vuotta puhunut näistä asioista.

Taidemaailmassa alkuperäiskansat kuten saamelaiset kiinnostavat tällä hetkellä. Tuntuu, että taiteen kentällä nähdään, että alkuperäiskansoilla on asioihin uusia näkökulmia. Mielestäni arkkitehtuurikeskustelu, jossa saamelaiset ovat itse mukana, voisi tuoda koko rakennus-alaa kiinnostavia näkökulmia esille nyt kun suhtautumisemme materiaaleihin ja luontoon pitäisi kiireesti muuttua.

Saamelaisia arkkitehteja on Suomessa tiettävästi minun lisäksi vain **Jenni Hakovirta**, mutta yhteensä meitä on Saamenmaalla reilusti yli kymmenen. Olemme suunnitelleet yhdessä saamelaisen arkkitehtien yhteenliittymän perustamista, jotta saisimme äänemme paremmin kuuluviin rakentamista koskevissa keskusteluissa Saamenmaalla.

Artikkelia kirjoittaessani pohdin, miksi keskustelua arkkitehtuurista on niin vähän ja miksi arkkitehdit ovat niin vähän äänessä? Alalle olisi hyödyksi, jos ihmiset tietäisivät paremmin, millaista arkkitehtien työ on ja millaisia asioita me teemme ja ratkaisemme.”

Eveliina Sarapää työskentelee Sarapää Oroza Hartiala Arkkitehdit -toimistossa, joka on erikoistunut vaatimaan korjausrakentamiseen ja käyttötarkoituksen muutoksiin. Toimisto on mukana ympäristöministeriön Ei turhaa purkamista -nimisessä tutkimus- ja kehityshankkeessa.

ELPAC
KALUSTEET

UUTUUKSIA

Falco Linea penkit

Saamelaisten kotiseutualueelle rakennettaessa ei huomioida sitä, että ollaan alkuperäiskansan mailla.

kalusteet.elpac.fi
010 219 0716 | kalusteet@elpac.fi

Uusi museo Aurajoen rantaan

Historian ja tulevaisuuden museon kilpailun voittajaehdotuksen suunnittelija Pekka Mäki kuvailee työtään ”riittävän wauksi”. Uudisrakennus sijoittuu Linnanniemen alueelle Turun Aurajokirantaan.

Teksti PIPSA PENTTINEN

Turun kaupungin järjestämä yleinen kilpailu Historian ja tulevaisuuden museon suunnittelusta ratkesi kesällä. Voittajaksi valittiin 401 ehdotuksen joukosta turkulainen toimisto, Sigge Arkkitehdit, joka yhdistyi talvella Arkkitehtitoimisto Sarcin kanssa. Squama-nimisen ehdotuksen pääsuunnittelija oli **Pekka Mäki**.

Toisin kuin voisi kuvitella, Mäki ei näe toimiston turkulaisuudesta olevan välttämättä etua suunnittelutyössä.

”Paikkakuntalaisuudesta on yleensä enemmän haittaa kuin hyötyä. Asioita miettii liikaa, eikä joko uskalla tehdä mitään tai sitten tekee aivan väärin tai liian monumentaalisesti”, Mäki pohtii.

Siggen toimisto sijaitsi aikanaan noin sadan metrin päästä suunnittelualueesta.

Nykyisin toimisto on Auran panimolla, josta uuteen museoon on matkaa vajaa kilometri, Mäki kertoo.

Hänen mielestään poikkeuksellista kilpailussa ei ollut niinkään suunnittelu-kohteen fyysinen läheisyys vaan kilpailuehdotuksen työstöön käytetty aika. Mäen mukaan ehdotus syntyi nopeammin kuin mikään heidän aiemmista kilpailuehdotuksistaan.

”En ole ikinä tehnyt näin nopeasti. Heittäisin, että vajaat kaksi viikkoa. Olin Saariselällä ja rupesin skissaamaan ja kun tulin takaisin, laitettiin homma kansiin. Kyllä [toimiston] porukkakin ihmetteli, että miten tämä nyt näin meni. Tiimin kanssa olemme tehneet paljon kilpailuja yhdessä, ja tämä meni loppuun aika vaivattomasti.”

Mäki kertoo ehdotuksen perusidean modulaarisesta rakenteesta olleen ”niin simppele, että suunnittelun problematiikan” hallitsi hyvin, mikä osaltaan nopeutti ehdotuksen valmistumista.

Työn lähtökohtana oli, että museon täytyy soveltua mittakaavaltaan ympäristöönsä, erityisesti Turun linnaan, Mäki sanoo. Myös arkkitehtoninen idea löytyi

”

Ehdotus syntyi nopeammin kuin mikään aiemmista kilpailuehdotuksista.

ympäristön matalasta ja pääosin harjakattoisesta rakennuskannasta. Museo rakentuu venevajamaisista, puisista osista, joiden kuparinen kattopinta muistuttaa suomuja, Mäki kuvaa.

”Halusin, että varsinainen museo ja koko toiminta ovat yhdessä tasossa, jotta se on helposti saavutettavissa liikuntarajoitteisille ja muillekin kulkijoille.”

Museon oheistoiminnot kahviloineen ja kauppoineen on koottu aulaan pääsisäänkäynnin sekä joen puoleisen sisäänkäynnin yhteyteen. Varsinaisen museon puolelle ”pujahdetaan” joen suuntaista käytävää pitkin, Mäki kertoo. Hänen mukaansa näyttelytiloja voidaan jakaa ja yhdistää tarpeiden mukaan.

Mäki sanoo seuranneensa uuteen museoon liittyviä keskusteluja, ja turkulaiset vaikuttavat melko tyytyväisiltä suunnitelmaan.

”Tämä on aika rauhallinen ehdotus, ei niin wau-pläjäys, mitä jotkut muut ehdotuksista ehkä olivat. Riittävän wau.”

TURKU MUUTOKSESSA

Turun Linnanniemen alue elää muutokautta. Turun linnan ympäristön ja Aurajokisuun länsirannan suunnittelusta järjestettiin vuonna 2020 kansainvälinen

yleinen ideakilpailu, jonka voittajaksi valittiin After Party -kollektiivin, **Santtu Hyvärisen** ja Sitowisen ehdotus Kolme palaa. He jatkoivat Turun kaupungin kanssa ehdotuksen kehittelemistä viite-suunnitelmaksi, johon Historian ja tulevaisuuden museon sijainti perustuu.

Pekka Mäen mukaan alueen kehitys linkittyy siihen, että aiemmin paikalla sijainneista Silja Linen ja Viking Linen terminaleista jälkimmäinen poistuu ja laivaliikenne siirtyy kokonaan Silja Linen terminaalin paikalle rakennettavaan uuteen terminaaliiin. Tähän saakka Viking Linelle on jonotettu autoilla Turun linnan edessä.

”Jatkossa [Turun linnan] puisto voi ulottua suoraan rantaan, ja saadaan suora kävely-yhteys satamasta Tuomiokirkolle. Tämä on aivan järjettömän hieno juttu.”

Lopuksi on kysyttävä, miltä tuntui voittaa kilpailu omassa kotikaupungissa, tällaisessa historiallisessa paikassa.

”Kun nuorena poikana voitin Berliinin Suomen suurlähetystön kilpailun, oli vähän samanlainen fiilis: ei ole totta. Ja kun ollaan vielä niin lähellä, niin kyllä tämä kosketi.” ●

Tutustu kilpailun arvostelupöytäkirjaan Safan sivuilla osoitteessa safa.fi/kilpailut.

Historian ja tulevaisuuden museon kansainvälinen arkkitehtuurikilpailu

1. palkinto

Squāma / Sarc + Sigge

Jaettu 3. palkinto

Airut / Verstaas Arkkitehdit

Jaettu 3. palkinto

Nousu tyrsykalloille / Arkkitehdit Sivula & Sivula

Lunastukset

Aura / Arkkitehtityöhuone APRT

Delorean / Playa Arkkitehdit

Poetic Natures / Cheungvogel

Kunniamaininnat

Epookki / JKMM Arkkitehdit

Khronos / Osuma Arkkitehdit

Kumulus / Oopeaa Office for

Pheripheral Architecture

Maininki / Heljä Nieminen, Havu Järvelä

Matkustaja / Luca Poian Forms

Muistipalatsi / Arkkitehtuuritoimisto

Lylykangas Kimmo Oy, DAGOpen OÜ,

BAKPAK architects S.L.P

Skoepo / Jouni Karttunen, Aapo Airas

Talas / Arkkitehdit Rudanko + Kankkunen

Virta / Juho Pietarila, Jussi Vepsäläinen

425282 / JA Architecture Studio Inc.

Safa-tuomarit

Claudia Auer, Simo Paavilainen

lin keskustan kehittämisestä järjestetyn ideakilpailun voitti Luo arkkitehtien ehdotus Nättetori.

lin kyläkeskus kehittyy

lin keskustan ideakilpailun voitti Luo arkkitehdit ”paikan hengen” ja kestävän elämäntavan huomioivalla ehdotuksellaan.

lin kunta järjesti suppean yleisen ideakilpailun kyläkeskustan kehittämiseksi. Kilpailun voitti Luo Arkkitehdit ehdotuksellaan Nättetori, jota kuvaillaan arvostelussa laadukkaaksi, paikan identiteetin huomioivaksi ja aluetta ennakkoluulottomasti kehittäväksi työksi.

Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevan lin kunnan keskustaajama on rakentunut lijoen suiston ja valtatie 4:n väliin. Kilpailualue on lin keskustassa kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävän kyläympäristön, Wanhan Haminan, vieressä.

lin tavoitteena on kehittää kunnan keskustaa ”merkittäväksi ja näyttäväksi” kokonaisuudeksi. Kunta halusi keskustan saavan lisää elinvoimaa ja houkuttelevuutta lisäämällä asumisen ja oleskelun mahdollisuuksia ja tukeutumalla entistä paremmin lijoen maisemaan ja ainakin 1300-luvulle ulottuvaan historiaan, kerrotaan kilpailuohjelmassa.

Kilpailun avulla haluttiin kehittää ja tiivistää kyläkeskusta. Tätä varten sai vapaasti esittää uudis- ja täydennysrakentamista sen lisäksi, että keskuksessa sijaitsevat lin kunnantalo ja kirjasto- ja kulttuuritalo Nättepori on päätetty kosteus- ja sisäilmaongelmien vuoksi purkaa ja korvata uudisrakennuksilla.

PAIKALLISTUNTEMUKSESTA APUA

Luo Arkkitehtien **Miia Mäkinen** ja **Riikka Kuittisen** mukaan heidän voittajaehdotuksensa pohjasi ymmärrykseen paikan hengestä. li on molemmille tuttu paikka. Luo Arkkitehtien toimisto sijaitsee Oulussa, vajaan puolen tunnin ajomatkan päässä kunnasta. Toimisto on suunnitellut lihin päiväkodin ja muita julkisia rakennuksia.

”Olen jo arkkitehtuurin historian kursilla käynyt inventoimassa ja piirtämässä Wanhan Haminan rakennuksia”, kertoo Riikka Kuittinen.

”Lähdimme lin omasta identiteetistä, jota halusimme vahvistaa ja kasvattaa,” Miia Mäkinen kuvaa. Hänen mukaansa oleellista oli oikeanlaisen mittakaavan ja ”Wanhan Haminan hengen” hahmotaminen.

Suunnittelu alkoi tutkimalla eri suunnista avautuvia näkymiä: mitä halutaan säilyttää ja mitä voi syntyä, kun huonokuntoiset virastotalot puretaan, Mäkinen kertoo.

”Nykyinen virastotalo blokkaa monia näkymiä. Sen purkamisen myötä syntyy potentiaalia ranta-alueen kehittämiseksi. Rannat ovat muutenkin aika vajaasti hyödynnetty, vaikka julkisia toimintoja rannassa onkin”, Mäkinen sanoo.

Jokinäkymiä hyödynnettiin myös uusien asuinrakennusten sijoittelussa.

ILMASTOTAVOITTEET INSPIROIVAT

Kuittinen ja Mäkinen eivät halunneet keskittyä pelkkään rakennussuunnitteluun, vaan halusivat huomioida myös puistot, rakennusten väliset tilat ja ekosysteemi-palvelut. Matalien rakennusten ja puistoalueiden ansiosta esimerkiksi kirkko pääsee joelta katsoen nykyistä paremmin esille, Kuittinen sanoo.

Suunnittelussa oli tärkeää huomioida myös turismi- ja vierailijanäkökulma.

”Tuntuu, että Oulussakaan monet eivät hoksaa, että täällä olisi kiva viikonloppuretkikohde. Sitäkin puolta lissä pystyisi hyvin kehittämään. Me ehdotimme ykkös-vierailijamagneetiksi saunaravintolaa ja uimarantaa, jonne olisi varmasti kiva

pysähtyä vaikka matkalla pohjoisempaan”, Kuittinen pohtii.

Mäkinen mielestä vierailijanäkökulma on jatkoa sille, mikä paikallisille on tärkeää. Samat oleskelulaiturit, taidepolut ja lintutornit huokuttelevat kävijöitä myös lähiympäristön alueilta.

Arkkitehteja olivat inspiroineet myös lin kunnianhimoiset ilmastotavoitteet, joissa li heidän mukaansa tunnetaan edelläkävijäkuntana Pohjanmaalla.

”Halusimme tuoda sen näkyväksi rakentamisen keinoin ja mahdollistaa positiivisella tavalla houkutteleva kestävä elämäntapa”, sanoo Kuittinen.

PIPSA PENTTINEN

lin keskustan rannan alueen suppea ideakilpailu

1. palkinto

Nättetori / Luo arkkitehdit

2. palkinto

Punahilkka / Oopeaa Office for Peripheral Architecture

3. palkinto

Vonkamies / Ilkka Svärd, Pia Sopanen

Lunastukset

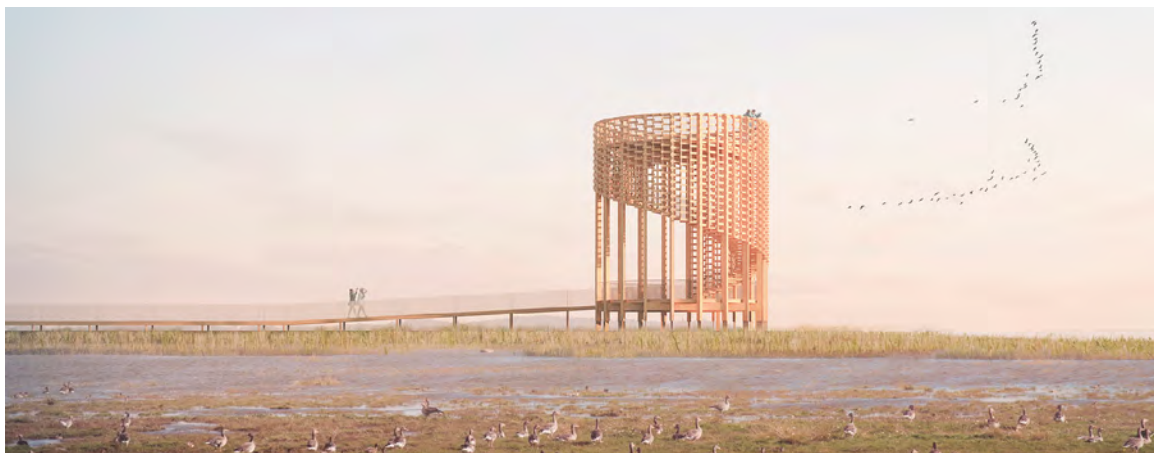
- lin stamina / Sasu Alasentie
- Virran huomassa / Voodoo Associates

Kunniamaininnat

- Kossi / Muuan
- Riite / Arkkitehdit Kirsi Korhonen ja Mika Penttinen
- Tukkilautat / Työyhteisöliittymä Nomaji
- maisema-arkkitehdit ja JKMM Arkkitehdit

Safa-tuomarit

Outi Palosaari, Sami Vikström

Virkkulan lintutornin kutsukilpailun voittajaehdotus, Verstas arkkitehtien Muuttajat.

Lintutornista arkkitehtoninen maamerkki

Pienessä kutsukilpailussa suunniteltiin lintutorni kansainvälisesti merkittävälle muuttolintujen levähdys- ja pesimäalueelle.

Limingan kunnan järjestämän arkkitehtuurikutsukilpailun voittajaksi on valittu Verstas Arkkitehtien ehdotus Muuttajat. Kilpailussa suunniteltiin uusi lintutorni Liminganlahdelle, joka on kansainvälisesti merkittävä muuttolintujen levähdys- ja pesimäalue. Lahdella voidaan havaita vuoden aikana yli kaksisataa lintulajia. Alue kattaa yli 12 000 hehtaaria.

Vanha lintutorni on osa vuonna 1998 avautunutta Liminganlahden luontokeskusta, jonka ovat suunnitelleet **Maija Niemelä** ja **Pentti Myllymäki**. Alkuperäinen torni tuhoutui myrskyssä ja sen tilalle tehtiin uusi vuonna 2012, mutta nopealla aikataululla rakennettu ja kovassa käytössä ollut torni on jo nyt huonokuntoinen, kerrotaan kilpailuohjelmassa.

”Nykyinen lintutornimme on tulossa käyttökänsä päähän”, vahvistaa kunnan elinkeinojohtaja ja tuomariston puheenjohtaja **Teemu Haapala**.

”Uuden tornin tulee tietenkin palvella lintujen tarkkailua, valokuvausta ja alueen

aistimista niin kuin nykyinenkin torni, mutta ajatuksenamme oli, että Suomen tärkein lintukosteikko ja ainutlaatuinen Liminganlahti ansaitsee toimivan tornin lisäksi myös arkkitehtonisesti upean ja alueelle sopivan maamerkin.”

Haapala kertoo saaneensa vinkin, että arkkitehtuurikilpailu voisi ratkaista molemmat näkökohdat.

”Metsähallituksen kanssa päätimme lähteä kokeilemaan, miten kilpailu meille ja juuri tähän kohteeseen toimisi. Tuloksiin olemme erittäin tyytyväisiä. Kaikki esitykset olivat omalla tavallaan upeita!”

Voittajaehdotuksen tekijä, Verstas Arkkitehtien **Jussi Palva** kertoo, että pieni kilpailu kiinnosti lintuaiheensa takia.

”Muuttolintujen laajat liikkumisalueet tuovat asiaan oman jännittävän lisänsä”, Palva sanoo.

Lintutorni on käytännöllinen rakenne, kuten linnunpesätkin, Palva jatkaa.

”Suunnittelemamme torni koostuu kahdesta näköalatasanteesta, pystyrungosta

ja tasoja yhdistävästä kiertävästä portaasta. Rakennustavaltaan linnunpesää muistuttava porras tuo kierteisyydessään mieleen muuttomatkaa varten kokoontuvan lintuparven liikkeitä taivaalla.”

PIPSA PENTTINEN

Virkkulan lintutornin kutsukilpailu

Voittaja
Muuttajat / Verstas arkkitehdit

Muut kutsutut toimistot
Ateljé Sotamaa,
Studio Puisto Arkkitehdit,
OOPEAA Office for Peripheral Architecture

Safa-tuomari
Karola Sahi

Kun ovelta vaaditaan mahdottomia

KOSTEUS • KEMIKAALIT • MIKROBIT
ISKUT JA RASITUS • AIKA

MUOVILAMI OY

Kovaan rasitukseen tarkoitettuja LAMI-ovia lähes 60 vuoden kokemuksella ja ammattitaidolla!

www.lamidoors.com

safa.fi/kilpailut

ARKKITEHTUURI- KILPAILUT

Yleiset kilpailut

21.8.2024 – **22.11.2024** Tampereen Vuoreksen keskustakorttelit

Sisään jätetyt yleiset kilpailut

2.4.2024 – 28.6.2024	Vantaan Katrinebergin alue
15.4.2024 – 30.8.2024	Uusi arkkitehtuuri- ja designmuseum, 1. vaihe
8.5.2024 – 2.9.2024	Meri-Rastilan monitoimitalo, 2. vaihe
10.6.2024 – 30.9.2024	Kurikkatalo

Sisään jätetyt kutsukilpailut

12.1.2024 – 26.4.2024	Malmin uusi sairaala, 2. vaihe
12.6.2024 – 7.10.2024	Raisio keskusta

Harkitsetko kilpailun järjestämistä?

Tutustu tilaajille suunnattuun verkkosivuun
osoitteessa *arkkitehtuurikilpailut.fi*

Kestävämpään korjaamiseen ja rakentamiseen

Museovirasto tekee edelleen korvaamattoman tärkeää työtä, mutta on menettänyt johtoasemansa Suomen rakennussuojelun ja restauroinnin kehittämisessä, kirjoittaa Harri Hautajärvi.

Käsittelin Arkkitehti uutisissa 2/2024 valtion kiinteistöpolitiikan sekä rakennussuojelun ja restauroinnin ongelmia. Yksi artikkeliini vastanneista oli Museoviraston kulttuuriympäristöpalveluiden osastonjohtaja Ulla Salmela (Arkkitehti uutiset 3/2024).

Kirjoitukseni tarkastelukulma oli laaja, ja Museovirastoa käsittelin vain muutamalla virkkeellä. Haluan selvittää, että arvostan alueellisia vastuumuseoita. Päälimmäinen ongelma on se, ettei kaikissa vastuumuseoissa ole asiantuntijatehtävissä tarvittavia riittäviä voimavaroja. Tämän myös Salmela toteaa.

En myöskään ole esittänyt, että rakennusperintöasioiden tulisi kuulua pelkästään arkkitehtien hoidettaviksi. Päävastoin pidän monialaista yhteistyötä välttämättömänä ja arvostan esimerkiksi arkeologien ja konservattoreiden asiantuntemusta. Heidän asiantuntemuksensa ei kuitenkaan korvaa arkkitehtien osaamista tärkeissä rakennusperintökysymyksissä, mutta sellaista on silti Museovirastossa toisinaan tapahtunut.

Arkkitehtien ammattitaidon sivuuttamiseen liittyvä laajempi ongelma on se, että valtion ja kuntien hallinnossa arkkitehteja korvataan yleistvästi etenkin insinööreillä ja juristeilla – myös Senaatti-kiinteistöissä. Yhteiskunnan kokonaisedun kannalta järkevintä olisi hyödyntää arkkitehtien osaamista niissä asiantuntijatehtävissä, joihin heitä valtion rahoituksella yliopistoissa koulutetaan.

Kirjoitukseeni vastasi myös rakennustajapäällikkö Selja Flink (Arkkitehti uutiset 3/2024), yksi Senaatti-kiinteistöjen

harvoista arkkitehteistä ja restauroinnin asiantuntijoista. Hän osoitti vastauksensa samalla emeritusprofessori Vilhelm Helanderille, joka kritisoi valtion holtittomaksi muuttunutta kiinteistöpolitiikkaa (Arkkitehti uutiset 1/2024).

Flink puolustaa kattavien peruskorjausten tarpeellisuutta. Olen hänen kanssaan useista asioista samaa mieltä, etenkin ”kaikki pois” -korjausten haitallisuudesta. Kattavia peruskorjauksiakin toki tarvitaan, mutta niin rakentamista kuin korjaamista olisi syytä kehittää kestävämpään ja samalla rakennusten kunnossapitoa painottavaan suuntaan. Senaatin toisinaan tarpeettoman tiheästi, jopa reilun kymmenen vuoden välein toteuttamia peruskorjauksia – kuten Carl Albert Edelfeltin suunnittelemassa Arppeanumissa (1869) Kruununhaassa – voitaisiin kuitenkin vähentää pitkäjänteisemmällä ja kestävämmällä kiinteistönpidolla, kuten kirjoituksessani ehdotin.

Pienet, säännölliset korjaukset ovat suojelun näkökulmasta yleensä parempi ratkaisu kuin laajat peruskorjaukset. Pienimittakaavaisissa osakorjauksissa tavoitetaan paremmin restauroinnin tärkein periaate vain välttämättömien korjausten toteuttamisesta. Huonoja esimerkkejä ovat puolestaan suojeltuihin arvokiinteistöihin kohdistuvat laajamittaiset purkusaneeraukset – kuten Kansallisteatterin ja Valtioneuvoston linnan sittemmin perutut purkuhankkeet – joita Museovirastokin on viime vuosien epävarmuudessaan hairahnutun puoltamaan.

Suomen maineikkaan rakennushallinnon häpärtäminen nykyiseksi

Senaatti-kiinteistöiksi – pahimmillaan eräänlaiseksi valtiovarainministeriön myyntiorganisaatioksi ja rakennusperinnön kannalta haitalliseksi kiinteistöbisnekseksi – on muutos, josta tarvittaisiin avointa keskustelua.

Miksi Museovirasto on menettänyt johtoasemansa Suomen rakennussuojelun ja restauroinnin kehittämisessä? Museovirasto tekee edelleen korvaamattoman tärkeää työtä, mutta etenkin valtion rahanjaossa se ei ole onnistunut tuomaan esille merkitystään. Museoviraston ja aluemuseoiden asiantuntemusta ja resursseja tulisi vahvistaa. Sen sijaan Petteri Orpon hallituksen lyhytnäköinen leikkauspolitiikka on entisestään kuristamassa irtisanomisiin ajettua Museovirastoa, ja Orpon hallitus heikentää rakennussuojelua myös uuteen rakentamisfalakiin puuhaamallaan muutoksilla.

HARRI HAUTAJÄRVI
Arkkitehti SAFA, TKT

”

Pienet, säännölliset korjaukset ovat suojelun näkökulmasta yleensä parempi ratkaisu kuin laajat peruskorjaukset.

Yhdessä vertaillen, kannustaen ja kirittäen

Suomi on jäänyt rakentamisen ilmastotoimissa jälkeen muista Pohjoismaista. Mitä voimme oppia naapurimaiden omaksumista toimintatavoista?

Osallistuin syyskuussa viranomaisten, yliopistojen ja rakennusteollisuuden vuosittaiseen Nordic Climate Forum for Construction -tapahtumaan Malmössä. Pohjoismaista ja nykyisin myös Virossa osanottajia kokoava tapahtuma järjestettiin ensimmäisen kerran viisi vuotta sitten samassa kaupungissa. Niinpä sekä varsinaisessa ohjelmassa että käytäväkeskusteluissa oli luontevaa vertailla, miten tilanne on muuttunut eri maissa. Edistystä tapahtuu, vaikka tavoitteisiin on vielä matkaa.

Malmössä tuli selväksi, että vuonna 2019 lähes esimerkillisillä tavoitteillaan ja ohjelmillaan eturintamassa ollut Suomi vaikutti nyt jääneen jälkijoukkoihin. Norja, Ruotsi ja erityisesti Tanska ovat siirtyneet rakentamisen ilmastotoimissa aikeista tekoihin huomattavasti Suomea ripeämmin ja laajemmin. Näissä maissa rakentamisen lainsäädäntöjen kehittämisen rinnalla rakennusalan toimijat rakennuttajista, kiinteistöjen omistajista ja kehittäjistä rakennusteollisuuteen ovat tarttuneet haasteisiin ja saavuttaneet myös tuloksia. Me paikalla olleet suomalaiset olimme asiasta varsin samaa mieltä.

Mietiskelin tapahtuman aikana, mitä oikein on tapahtunut. Pohdiskeltavaa ja näkemyksiä riittää. Erot poliittisten päättäjien ja talouselämän toimijoiden asenteissa ja tahtotiloissa maiden välillä ovat ilmeisiä. Muissa Pohjoismaissa ja Virossakin tärkeäksi koettuja asioita on vauhditettu selvittämällä ja ratkomalla esteeksi tai hidasteeksi koettuja tekijöitä, eikä olla juututtu yksityiskohtien vatvomiseen, kuten meillä näyttää tapahtuneen.

Esimerkiksi hiilijalanjäljen laskenta- ja raja-arvojen asettaminen on usein linjattu suppeammin kuin meillä, lähinnä rakentamisen aikana varmasti todennettaviin tietoihin, ja tulokset ilmoitetaan paikallisia rakennusvalvontoja rasittamatta suoraan valtakunnalliseen rekisteriin. Rakennusosien ja rakennusmateriaalien – nimen-

omaan tässä järjestyksessä – kierrätystä on kehitetty käytännönläheisesti ja kokeilemalla – myös liiketaloudellisesti. Meillä taas keskustelu pyörii vastuissa ja kelpoisuuksissa, samalla kun Suomi pitää perää eurooppalaisissa rakentamisen kierrätystilastoissa.

Eräitä selittäviä tekijöitä voivat olla tekemisen mittakaava ja resurssit sekä Suomessa perinteisen varovainen viranomais-, tilaaja- ja hankintaosaaminen. Selosteiden ja selvitysten tuottaminen ja vaatimusten asettaminen näyttää helpommalta suurille toimijoille kuin vaikkapa pienille rakennustuote- ja -materiaalivalmistajille – tai arkkitehti- ja muille suunnittelutoimistoille.

Onko niin, että meillä lainsäädännön ja rakennusalan toimijoiden sekä poliittisten päättäjien tavoitteet kohtaavat huonosti? Ja tuloksena on liian usein kansallisiin etuihin ja pienten toimijoiden puolustamiseen verhottua jarruttelua? Ilmastovaihtokutteen muutosten vastustaminen on helppoa ja halpaa mutta samalla lyhytnäköistä edunvalvontaa; kestävämpää ja vastuullisempaa olisi panostaa yhdessä vaikuttaviin toimenpiteisiin niin tutkimuksessa, koulutuksessa, tuotekehityksessä kuin lainsäädäntötyössä.

Malmössä tuli jälleen esiin, että Pohjois-Euroopan rakentamisen vaikutus globaaliin ilmastomuutokseen on kokoaan suurempi, eikä ilmastomuutosta rajoitettavien kansallisten ja pohjoismaisten toimenpiteiden vaikutusmahdollisuuksia tulisi siksi aliarvioida eikä vastuita vähätellä. Pohjoismaiden ja Baltian maiden tulee jatkaa ja kehittää toisiamme tukevaa, kannustavaa ja keskenään erilaistenkin, mutta yhteisiin tavoitteisiin tähtäävien toimenpiteiden vertailevaa yhteistyötä – myös pärjätäksemme paremmin eurooppalaisessa ja maailmanlaajuisessa kehityksessä.

ASKO TAKALA
Safan puheenjohtaja

”

Meillä keskustelu pyörii vastuissa ja kelpoisuuksissa, samalla kun Suomi pitää perää eurooppalaisissa rakentamisen kierrätystilastoissa.

Safa jakoi apurahoja

Safan hallitus on elokuun kokouksessaan päättänyt jakaa apurahoja kannustus- ja avustusrahostosta sekä Viljo Revellin rahastosta yhteensä 12 000 euroa.

Lisäksi Safa jakaa lokakuussa Turussa joka toinen vuosi myönnettävän nuoren arkkitehdin Bryggman -apurahan, jonka suuruus on 7 500 euroa.

Apurahahakemuksia tuli kaikkiaan yhteensä neljäkymmentä.

Kannustusrahasto

- EASA ry 2000 € Espanjassa syksyllä 2024 järjestettävän EASA Rhizome-kesäkoulun kuluihin
- Arkkitehti **Milla Parkkali** 1 250 € korkeatasoisen ”Jyrki Tasan luova työ ja arkkitehtuuri” -teoksen laadintaan
- Arkkitehti **Venla Kotilainen** 1 000 € yhteis-asumista käsittelevän artikkelin laadintaan
- Arkkitehti **Blagoy Manevsky** 1 000 € täydennyskoulutuskuluihin syyskuussa 2024

Viljo Revellin rahasto

- Arkkitehdit **Miia-Liina Tommila, Jussi Vuori ja Erica Österlund** 3 000 € Tukholmassa lokakuussa 2024 järjestettävän kolmannen pohjoismaisen EXPO2100-tutkimushankkeen näyttelyn matka- ja materiaalikuluihin
- Arkkitehti **Auvo Lindroos** 1 000 € Nordmak-täydennyskoulutuksen matkakuluihin
- Arkkitehti **Taru Niskanen** 1 000 € Lissabonissa lokakuussa 2024 järjestettävän 24. WALK2-konferenssin matkakuluihin
- Arkkitehti **Sini Valvisto** 1 000 € Nordmak-täydennyskoulutuksen matkakuluihin
- Arkkitehdit **Mari-Sohvi Miettinen ja Essi Nisonen** 750 € Learnings / Unlearning: Environmental Pedagogies, Play, Policies and Spatial design -seminaarin osallistumis- ja matkakuluihin

Kaikille avoin Bryggman-apurahan julkistustilaisuus sekä Elina Standertskjöldin luento ”Juha Leiviskä – arkkitehti ja humanisti 1936–2023” pidetään Turussa Kårenin Argentina-salissa 16.10. klo 17.30. Lisätietoja bryggman.fi.

TILITOIMISTO A-PALVELU OY

www.apalvelu.fi
+358 10 336 6030
tilitoimisto@apalvelu.fi

Safan ammatti päivä

PÄIVITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ

Ke 6.11. klo 13–17

13.00 Avauspuheenvuoro Arja Lukin, pääsihteeri, SAFA

13.15 Alueidenkäyttölain valmistelun tilanne Anna-Leena Seppälä, rakennusneuvos, Ympäristöministeriö

13.45 Maankäyttö- ja rakentamislaitteen säätelyyn Teppo Lehtinen, ylijohtaja, Ympäristöministeriö

14.15 Tauko

14.30 Rakentamislain korjaussarjan muutokset Asko Takala, puheenjohtaja, SAFA

15.00 Ryhti-hanke Minna Perähuhta, neuvotteleva virkamies, Ympäristöministeriö

15.30 Tauko

15.45 Ilmast selvitys ja rakennustuote-luettelo Tytti Bruce-Hyrkäs, vastuullisuusliiketoiminnan kehitysjohtaja, Granlund

16.15 Rakentamislain mukainen pätevydentoteaminen Pia Selroos, erityisasiantuntija, SAFA

Webinaari

Avoin Safan jäsenille

Lisätietoja safa.fi

Vas. Pohjoismaisten arkkitehtiliittojen edustajia Färöarilla. Edessä vasemmalla Safan puheenjohtaja Asko Takala, takimmaisena pääsihteeri Arja Lukin.

Oik. Färöarelaiseen Gásadalurin kylään pääsee vain yksikaistista tunnelia pitkin. Edessä Múlaføssurin putous.

Pohjoismaiset arkkitehtiliitot tapasivat Färöarilla

Järjestöasioiden lisäksi tapaamisessa keskusteltiin ajan-kohtaisista arkkitehtuuriaiheista. Färöarella matkailijoiden määrän kasvu vaikuttaa rakentamiseen ja luo paineita infralle.

Färöarilla sijaitsevaan Gásadalurin kylään pääsee ainoastaan kapean solan kautta, jonka läpi kulkee lähes kaksi kilometriä pitkä, pimeä, yksikaistainen tunneli.

”Jos toinen auto tulee vastaan, on peruutettava levennykseen”, Safan pääsihteeri **Arja Lukin** kuvaa.

Tunnelin päässä avautuu häikäisevän kaunis luonnonmaisema ja sen keskellä meren ja vuorten ympäröimä, keskiajalta peräisin oleva kylä, jonka asukkaat elävät edelleen lähes yksinomaan kalastuksesta. Osan rakennuskannasta muodostavat perinteiseen tyyliin puusta rakennetut ja mustaksi tervatut turvekattoiset talot, jotka sulautuvat jylhään maisemaan.

Samaa vaatimatonta tyylikkyyttä ja

ympäristöön sopivaa mittakaavaa näkyy uudemmassakin rakentamisessa pääkaupunki Tórshavnissa, Lukin kertoo.

Lukin kävi Färöarilla syyskuussa pohjoismaisten arkkitehtiliittojen kokouksessa, johon osallistui Suomesta myös Safan puheenjohtajan **Asko Takala**. Ensi vuonna tapaaminen järjestetään Reykjavikissa ja vuonna 2026 Helsingissä.

Färöarilla on oma arkkitehtiliitto, jossa on noin neljäkymmentä jäsentä. Arkkitehtitoimistoja saarilla on alle kymmenen.

Paikallisen arkkitehtuurin lisäksi Lukin kiinnitti huomiota paitsi kaikkialla laiduntaviin lampaisiin myös turisteihin, joiden määrä saarilla on kasvanut. Lukinista on selvää, ettei saarten haavoittuva luonnonympäristö, perinteinen elämäntapa tai

rajallinen infra voi kestää kovin massiivista turismia.

Nykyinenkin matkailijamäärä vaikuttaa jo ympäristöön ja näkyy toisaalta myös rakentamisessa.

”Kiinnostava kysymys on, miten rakentamisessa päätäntävalta saataisiin säilymään saarelaisilla itsellään. Miten asukkaat voivat osallistua kaavoitukseen ja päätöksentekoon?” Lukin pohtii.

POHJOISMAAT TOISTENSA TUKENA

Pohjoismaisten arkkitehtiliittojen kokouksessa puhuttivat monet samat asiat kuin Suomessakin, Lukin kertoo.

”Tärkein liittoja yhdistävä tekijä on, että pyrimme toimimaan arkkitehtuurin

”

Kiinnostava kysymys on, miten rakentamisessa päätäntävalta saataisiin säilymään saarelaisilla itsellään.

alan vaikuttajina”, Lukin sanoo. Ruotsia lukuunottamatta työmarkkinaedunvalvonta ei ole suoraan osa liittojen toimenkuvaa, vaan ne keskittyvät aatteelliseen ja ammatilliseen vaikuttamiseen.

Kokouksessa ”yllättävän paljon” keskustelua herättivät eri liitoissa käynnissä olevat lehtiudistukset, Lukin kertoo. Esimerkiksi Norjassa liiton kaksi lehteä yhdistettiin viime vuonna yhdeksi printtilehdeksi ja verkkouutissivustoksi.

Keskustelua käytiin myös arkkitehtien ammattikuvan muuttumisesta sekä rakennusalan suhdanteesta. Esimerkiksi Ruotsissa vastavalmistuneista arkkitehdeista ainoastaan puolet työskentelee tällä hetkellä arkkitehteina. Toisaalta Tanskan, Ruotsin ja Norjan välillä nuorten arkkiteh-

tien liikkuvuus on suurta.

Ruotsissa ja Tanskassa alan eettisiä sääntöjä ollaan uudistamassa enemmän eettisten ohjeiden suuntaan. Taustalla ovat arkkitehtien ammatissaan kohtaamat uudenlaiset haasteet, kuten ilmastonmuutos ja tekoäly, tai suhtautuminen vaikkapa Saudi-Arabian kaltaisiin ihmisoikeuksia polkeviin maihin.

Färseillä haasteita tuo alan pienuus, minkä vuoksi hankalia kysymyksiä voi olla vaikea ratkoa. Tällä hetkellä ongelmana on tilaajien pyrkimys rikkoa tekijänoikeuksia vaatimalla niitä suunnittelijoilta itselleen.

”Me muut liitot lupasimme tukea heidän kannanottoaan tässä”, Lukin sanoo.

Pohjoismaiset liitot muodostavat yhteisen sektorin arkkitehtien maailman-

järjestössä UIA:ssa. Se tarkoittaa, että kannat eri kysymyksiin päätetään yhdessä. Lukinin mukaan yhteistyö Pohjoismaiden kesken on sujuvaa, sillä liittojen tavoitteet ja toimintakulttuuri ovat hyvin samankaltaisia. UIA:ssa Pohjoismaat ajavat muun muassa päätöksenteon avoimuutta ja tehokkuutta.

Liittojen välisen yhteistyön ja hyvän keskustelukulttuurin ylläpitäminen on Lukinista erittäin tärkeää.

”Meidän jäsenistömme ja toimintakenttämme kansainvälistyvät. On päivän selvää, että liittojenkin täytyy tehdä yhteistyötä”, Lukin summaa.

SILJA YLITALO

Tietoisku ja muuttuvasta lainsäädännöstä Safan jäsenille

Uusi rakentamislaki astuu voimaan ensi vuoden alussa. Safa järjestää syksyn aikana tietoiskuja, joissa kerrotaan lainsäädännön muutoksista ja niiden vaikutuksista arkkitehdin työhön. Kolmen vartin mittaiset tietoiskut järjestetään keskiviikkokaamuksin klo 9 ja ne ovat jäsenille ilmaisia.

Tulevien tietoiskujen aiheet ovat digilaki 16.10. ja alueidenkäyttölaki 27.11.

Ensimmäinen tietoisku syyskuussa käsitteli pätevyyskiä ja yllätti järjestäjät suosiolla: halukkaiden osallistujien määrä ylitti Safan verkkokokousten 150 hengen maksimimäärän, eivätkä kaikki valitettavasti mahtuneet mukaan. Tietoisku toteutettiin sen vuoksi uusintana lokakuun alussa. Jatkossa kapasiteettia kasvatetaan niin, että kaikki varmasti mahtuvat mukaan.

Muuttuvaa lainsäädäntöä käsitellään myös tämän vuoden Ammattipäivä-

koulutuksessa, joka järjestetään webinaarina 6.11. klo 13–17. Webinaarissa aiheina ovat muun muassa rakentamislain korjaussarjan muutokset, ilmasto selvitys ja rakennustuoteluettelo sekä pätevyudet. Webinaari on jäsenille ilmainen eikä siihen tarvitse ilmoittautua erikseen.

Rakennussuunnittelun toimikunta järjestää lisäksi ammattituokio-webinaarin tiistaina 19.11. klo 16–18. Ammattituokion aiheena on biodiversiteetti ja keskustelemassa ovat ekologi ja evoluutiobiologi **Tuomas Aivelo** sekä arkkitehti **Pekka Hänninen**. Webinaari on ilmainen ja kaikille avoin.

Tapahtumien tiedot ja osallistumislinkit löytyvät Safan tapahtumakalenterista osoitteessa safa.fi/tapahtumat.

Safan liittovaltuustovaali keväällä 2025

Toukokuussa 2025 valitaan jäsenet Safan liittovaltuustoon kaudelle 2025–2027. Nyt on aika ryhtyä valmistelemaan ehdokasasettelua ja vaaliteemoja. Ketkä tahansa kuusi Safan varsinaista tai opiskelijajäsentä, joilla on oikeus osallistua vaaliin, voivat perustaa valitsijayhdistyksen ja asettaa ehdokaslistan.

Liiton jäsenellä on vaalissa äänioikeus, mikäli hänet on otettu jäseneksi tai opiskelijajäseneksi viimeistään Safan hallituksen tammikuun 2025 kokouksessa eikä hän ole menettänyt jäsenoikeuksiaan sen jälkeen.

Liittovaltuustovaalin aikataulu

- 3.–10.3.2025 Vaaliluettelo nähtävillä toimistossa ja verkkosivuilla
- 10.3.2025 Valitsijayhdistysten ehdokaslistoja ja vaaliliittoja koskevat asiakirjat toimitettava Safaan
- 28.4.–12.5.2025 Äänestys verkossa
- 14.5.2025 Vaalin tulosten julkistus

Lisätietoja safa.fi

	SAFA-RIL kouluttaa Suunnittelijan ajankohtaispäivä RAKENTAMISLAKI	
	4.12.2024 Helsinki, webinaari Päivityskoulutus on suunnattu kaikille suunnittelijoille ja muille aiheesta kiinnostuneille. Osallistumismaksut RIL, SAFA, SIO, RIA jäsenet: 470 eur + alv. Muut: 560 eur + alv. Hinnat sisältävät luennot ja sähköisen luentoaineiston. Lisätiedot koulutuksesta ossi.liang@ril.fi tai 050 307 6258	OHJELMA 1. Rakentamislain korjaussarja ja rakennusasetus 2. Suunnittelu- ja työtehtävien vaativuusluokat ja koulutus 3. Rakentamislain mukainen pätevydentoteaminen 4. Tietomallien toimittamisesta 5. Rakennuskohteen tietoaaineiston käyttöehdot 6. Case-puheenvuoro Tarkempi ohjelma ja ilmoittautuminen verkossa safa.fi/tapahtumat
SAFA	Suomen Arkkitehtiliitto	Finlands Arkitektförbund

Ympäristövaliokunta tutustumassa Avarrus arkkitehtien suunnittelemaan asuinkerrostalo Muurarimestariin.

Arkkitehtuurikierros ympäristövaliokunnalle

Safa järjesti eduskunnan ympäristövaliokunnalle arkkitehtuurikierroksen syyskuun lopussa. Kierroksen tarkoituksena oli esitellä rakentamisen lainsäädäntöuudistuksen vaikutuksia käytännön rakennushankkeissa.

Kierroksen ensimmäinen kohde oli Avarrus arkkitehtien suunnittelema Muurarimestari, joka on massiivitiilirakenteinen ja painovoimaisella ilmanvaih dolla toimiva asuinkerrostalo Helsingin Oulunkylässä.

Kierroksella tutustuttiin myös Helsingin keskustassa sijaitsevaan Aleksanterinkatu 13:en, jonka peruskorjauksesta ja tilojen muutoksesta monipuoliseksi toimisto- ja liikerakennukseksi on vastannut Futudesign. Hankkeessa on korkea kierrätysaste ja siinä toteutetaan EU:n taksonomiaa.

Kierrokselle osallistuivat ympäristövaliokunnan puheenjohtaja **Jenni Pitko** (vihr.) sekä **Noora Fagerström** (kok.), **Petri Huru** (ps.), **Merja Rasinkangas** (ps.) ja valiokunnan sihteeri valiokunta-neuvos **Marja Ekroos**.

Puhuttua

”Viheralueet hillitsevät tulvia. Tiivis, kovia pintoja sisältävä kaupunki ei toimi rankkasateiden ja hulevesien näkökulmasta, ja voimme vaikuttaa siihen juuri maisema-arkkitehtuurilla lisäämällä systemaattisesti kasvillisuuspeitteisiä ja läpäiseviä pintoja.”

Maisema-arkkitehtuurin professori Ranja Hautamäki Ylen haastattelussa 5.9.

”Toiveemme olisi, että vältettäisiin nyt yleisesti lupakäsittelyissä ripot-taen matkan varrella tulevia lisäselvityksiä ja suunnitelmapyyntöjä, jotka vievät turhaa aikaa ja aiheut-tavat vaivaa kesken käsittelyn.”

Mika Korhola, Janne Palmqvisti ja Antti Ek peräänkuuluttavat rakennuslupakäytäntöjen sujuvoittamista erityisesti omakoti- ja rivitalohankkeissa Rakennuslehdessä 6.9.

”Se vaatii täydellistä uudelleen-ajattelua. Tilallinen oivaltavuus ja kiksien saaminen on siinä, että mahdottomasta tekee mahdollisen tai edes kelvollisen.”

Arkkitehti Pauli Siponen kertoo Long Playn haastattelussa 9.9. siitä, miten korjaamalla voi syntyä jopa uudisrakentamista kiinnostavampaa arkkitehtuuria.

”Vesitornit ovat merkittäviä maa-merkkejä siinä missä kirkontornitkin. Mielestäni tällaisissa isoissa rakennetun ympäristön kohteissa on aina kiva olla jokin oivallus mukana, joku asia, joka ilahduttaa silmää ja ehkä tuottaa pienen yllätyksenkin, kun tulet ensimmäistä kertaa paikalle.”

Arkkitehti Arja Sippola kertoo Klaukkalan uuden, kävyn muo-toisen vesitornin suunnittelusta Nurmijärven Uutisissa 6.7.

Safa mukana avoimuusrekisterissä

Safa on liittynyt mukaan eduskunnan uuteen avoimuusrekisteriin. Avoimuusrekisteristä säädettiin keväällä 2023 hyväksytyssä avoimuusrekisterilaissa.

Avoimuusrekisteriin on ilmoitettava eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistuvasta vaikuttamistoiminnasta tai lobbauksesta eli yhteydenpidosta, jolla pyritään vaikuttamaan päätöksentekoon. Myös neuvonnasta ja konsultoinnista on ilmoitettava.

Rekisterin tavoitteena on lisätä eduskunnan ja ministeriöiden päätöksenteon avoimuutta ja tehdä virallisten työryhmien ja kuulemisten ulkopuolella tapahtuvaa epävirallista vaikuttamista, verkostoja ja suhdetoimintaa näkyvämmäksi. Rekisterin verkkosivujen mukaan avoimuusrekisteri

parantaa kansalaisten mahdollisuutta seurata poliittisen päätöksenteon ympärillä käytävää vuoropuhelua, kun päättäjien ja näiden avustajien toiminnasta ja verkoistoista tulee julkisempia.

Safa on ilmoittanut rekisteriin muun muassa Arkkitehtiliiton kesäkuussa järjestämän, alueidenkäyttölakia käsittelevän seminaarin, johon oli kutsuttu puhumaan arkkitehti ja kansanedustaja **Jenni Pitko** sekä arkkitehti ja rakennusneuvos **Anna-Leena Seppälä** ympäristöministeriöstä.

Rekisterin tietoja voi selata osoitteessa avoimuusrekisteri.fi.

Kulttuurirakennuksistaan kansainvälisesti tunnettu arkkitehti

Saksa ja Kiinaan toteutetuista kulttuurirakennuksistaan kansainvälisesti tunnettu arkkitehti, professori Pekka Salminen kuoli lyhyeen sairauteen 30. toukokuuta 2024. Hän oli syntynyt Tampereella 11. elokuuta 1937.

Salmisen tie korkeakouluarkkitehdiksi oli poikkeuksellinen. Hän suoritti keskikoulun jälkeen Tampereen teknillisessä opistossa rakennusarkkitehtikoulutuksen, joka avasi lahjakkaalle ei-ylioppilaalle poikkeusväylän Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolle syksyllä 1960.

Salminen valmistui arkkitehdiksi vuonna 1966. Jo opiskeluaikana hän työskenteli Aarne Ervin ja Timo Penttilän toimistoissa. Vuonna 1968 Salminen ja hänen kumppaninsa perustivat toimiston, josta tuli lopulta PES-Arkkitehdit vuonna 2006.

Penttilän toimistossa Salminen viihtyi kulttuurirakennusten toteuttamiseen Helsingin kaupunginteatterin projektin vetäjänä. Siellä alkoi myös kiinnostus kansainvälisyyteen, johon hänen uransa arkkitehtina huipentui. Kansainvälisillä yhteyksillä, sekä ammatillisilla että henkilökohtaisilla, oli keskeinen rooli hänen työssään ja elämässään.

Salminen haki aktiivisesti kontakteja ensin Euroopasta – erityisesti Saksasta, Puolasta ja Kroatiasta – ja aloitti sen jälkeen eläkeiässä 2000-luvun alussa poikkeuksellisen uuden uran Kiinassa. PES-Arkkitehteillä oli kesään 2022 mennessä Kiinassa yhteensä 111 suunniteltua tai toteutettua projektia.

Salminen oli räiskyvän innostuva, energinen ja ennakkoluuloton asioiden käynnistäjä ja ratkaisija sekä peräänantamaton toteuttaja. Hän uskoi, että arkkitehdin tehtävä on suunnitella ja rakentaa ihmisille parempaa maailmaa asua, työskennellä ja toteuttaa itseään.

Salminen toisti usein olevansa intohimoinen rakentaja. Hänen arkkitehtuurinsa lähtökohtana oli usein rakenteellinen idea, joka kumpusi luonnon orgaanisista muodoista. Rakenteiden, materiaalien, käyttäjien toiveiden ja muodon lisäksi arkkitehtuurin tuli muo-

dostaa ehjä kokonaisuus. Rakennusten oli noudatettava ulkoa ja sisältä samaa tunnelmaa, muotokieltä ja materiaali-teettia. Nämä periaatteet näkyvät erityisen hyvin Lahden kaupunginteatterissa (1983), jossa jylhä betoniarkkitehtuuri, tekniset ratkaisut, sisätilojen inhimillisuus ja mittakaava yhdistyvät tinkimättömäksi kokonaistaideteokseksi. Kaupunginteatteri oli Salmiselle lähtölaukaus kulttuurirakennusten arkkitehtina.

Varhaisiin töihin kuului myös Lahden urheilukeskuksen yleissuunnitelma sekä pääkatsumorakennus, joka edustaa Salmiselle tyypillistä, rakenteiltaan taidokasta betoniarkkitehtuuria. Liikunnan ja urheilun rakennukset sekä urheilurakentamiseen liittyvä tutkimustyö olivat olennainen osa Salmisen uraa 1970-luvulla.

Salminen piti päätöinään Lahden kaupunginteatteria ja Helsinki-Vantaan lentoaseman keskiterminaalin laajennusta (1999), Marienkirche-konserttitaloa (2001) Saksassa sekä Wuxin oopperataloa (2012) ja Fuzhoun kulttuuri- ja taidekeskusta (2018) Kiinassa. Rakenteilla oleva Nanjing South New Town Convention and Exhibition Center jää hänen viimeiseksi valmistuneeksi kohteekseen.

Salminen aloitti vuonna 1985 Helsinki-Vantaan lentoaseman master plan -suunnittelun, joka johti keskiterminaalin rakentamiseen sekä lukuisiin laajennus- ja muutostöihin. PES-Arkkitehdit on suunnitellut lentoaseman eri hankkeita nyt jo lähes neljäkymmenen vuoden ajan.

Salminen toimi 1980-luvulla Arkkitehtiliiton ja 1990-luvun lopulla Arkkitehtitoimistojen liiton puheenjohtajana. Hän oli myös Teknillisten tieteiden Akatemian jäsen. Salminen sai professorin arvonimen vuonna 1998, taiteen valtionpalkinnon vuonna 2002 ja Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan komentajamerkin vuonna 2012. Hänen kansainvälisiä tunnustuksiaan olivat Kroatian presidentin myöntämä Order of the Croatian Star -ritarikunnan mitali (2003) ja Puolan arkkitehtiliiton myöntämä Bene Merentibus -mitali (2019).

Vuonna 1987 Salminen sai Merikarhujen myöntämän Suuren kultaisen

purjehtijamerkin briliantein. Purjehdus olikin Salmisen aikuisiän intohimoinen harrastus. Hän purjehti vuonna 1987 Helsingistä Välimerelle, josta jatkoi Adrianmerelle ja Dubrovnikiin Kroatiassa. Maan pohjoisosassa sijaitsevasta Unijen saaresta tuli Salmisen kansainvälisen kulttuuritoiminnan keskus yli kahdeksikymmeneksi vuodeksi. UWI Arkkitehtuurikeskus ja galleria toimivat kesäisin, mutta oliivituotannon elvyttäminen oli ympärivuotinen haaste, jonka saavutus oli UWIn oma Taideoliiviöljy.

Elämäkerrassaan *Pitkä purjehdus* (2022) Pekka Salminen sanoo: ”Arkkitehtuurin vientiin ja sen aloittamiseen pätee sama sääntö kuin pitkään matka-purjehdukseen: tärkeintä on, että päättää lähteä.” Nyt hänen elämänsä pitkä purjehdus on päättynyt. Pekkaa jäävät kaipaamaan puoliso Telle Salminen, pojat Jaripekka ja Jarkko perheineen sekä laajennettu perhepiiri.

Pekka oli intohimoinen, luova ja taitava arkkitehti, mutta hänelle myös perhe ja läheiset olivat elämässä tärkeitä. Luovuuttaan hän käytti muun muassa puumajan suunnittelussa ja rakentamisessa lapsenlapselleen Nellalle sekä muissa luovissa projekteissa yhdessä Nellan kanssa. Niistä näkyi vilpitön välittäminen läheisiä kohtaan.

TELLE SALMINEN
TUOMAS SILVENNÖINEN
AURI HÄKKINEN
Kirjoittajat ovat Pekka Salmisen puoliso, PES-Arkkitehtien hallituksen puheenjohtaja ja Salmisen elämäkerran kirjoittaja.

Kaupunginarkkitehti oli taitava piirtäjä

Yliarkkitehti Heikki Juhani Aitola kuoli 24. heinäkuuta 2024 Hämeenlinnassa. Hän oli syntynyt 26. tammi-kuuta 1932 Kemin maaseurakunnassa.

Aitola kirjoitti ylioppilaaksi Hämeenlinnan lyseosta vuonna 1952. Vuosina 1953–1954 hän opiskeli Taideteollisessa oppilaitoksessa ja suoritti Helsingin yliopistossa approbaturin matematiikasta ja fysiikasta. Arkkitehdiksi hän valmistui Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1960.

Opiskeluaikana Aitola työskenteli Olli Kivisen toimistossa, jossa varsinkin asemakaavasuunnittelu tuli tutuksi.

Oma arkkitehtitoimisto Heikki Aitolalla oli vuosina 1960–1993, ja Hämeenlinnan kaupunginarkkitehtina hän toimi 1972–1995. Aitolalle myönnettiin yliarkkitehdin arvonimi vuonna 1990.

Aitolan omien töiden luettelo on hen-
gästyttävää luettavaa, ja se kattaa koko

alan kirjon. Hänen tunnetuimmat työnsä ovat asemakaavasuunnitelmat Hämeenlinnaan ja Tampereelle, Hämeenlinnan kaupunginkirjasto, Parolan seurakuntatalo, Ahveniston urheilukeskuksen monet kohteet sekä Sotkalinnan tanssilava. Myös Hämeenlinnan raatihuoneen saneeraus Aitola antoi vahvan panoksen.

Aitola oli taitava piirtäjä. Jokaisen pienenkin työnsä hän luonnosteli käsivaralla niin pitkälle, että kaikki mahdolliset ongelmat oli ratkaistu.

Asuin Aitolan alivuokralaisena Olympiakylässä vuosina 1955–1957. Teimme yhdessä muun muassa Hyvinkään ja Lauritsalan kirkkokilpailut. Kävimme luennoilla ja harjoituksissa Hietalahdessa. Muun osan päivästä ansaitsimme opiskelurahaa toimistoissa. Öisin oli sitten aikaa piirtämiselle.

Aitola oli myös yhdistysaktiivi, joka

osallistui voimallisesti muun muassa Hämeenlinnan rotarytoimintaan.

Heikki Aitolaa jäivät kaipaamaan puoliso, lapset ja lapsenlapset sekä suuri ystävien piiri.

SUTI SAVOLAINEN
Heikki Aitolan opiskelutoveri

gyproc SAINT-GOBAIN **isover** SAINT-GOBAIN **weber** SAINT-GOBAIN

SAINT-GOBAININ RAKENNEVALITSIN

tukee suunnittelijan työtä ja rakentamisen kehitystä

Kaikille avoimesta Rakennekirjastosta löydät todennetut ominaisuusarvot ja hiilipäästöarvot rakenteista.

Tutustu: **rakennekirjasto.fi**

SAINT-GOBAIN

Arkkitehti viimeiseen asti

Yliarkkitehti Mauno Tuomisto kuoli Joensuussa 94-vuotiaana 8. huhtikuuta 2024. Hän oli syntynyt Raumalla 12. toukokuuta 1929. Tuomisto oli sieltään arkkitehti elämänsä loppuun asti. Hän työskenteli yksityisissä toimistoissa, kaupunginarkkitehtina ja toimi vielä eläkkeellä ollessaan aktiivisena arkkitehtuurin ideoijana ja kannanottajana.

Tuomisto valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1957. Ammattiura alkoi Helsingissä Alvar Aallon, Ström-Tuomiston ja Viljo Revellin toimistoissa. Hän siirtyi vuonna 1963 kaupunginarkkitehdiksi Joensuuhun, jossa ura kesti vuoteen 1992 saakka.

Tuomisto oli aktiivisesti kehittämässä vasta muodostetun Pohjois-Karjalan läänin pääkaupungista merkittävää maakuntakeskusta, josta hänen aikanaan tuli myös yliopistokaupunki. Tuomiston kaudella kaupunkia kehitettiin pitkäjänteisesti, ja se laajeni hallitun suunnittelun ja kaavoituksen avulla. Myös ympäristökunnat otettiin mukaan yleissuunnittelutyöhön. Kaupunkiin saatiin uutta arkkitehtuuria myös kilpailujen avulla.

Tuomiston aikana tehdyt yleis- ja asemakaavasuunnitelmat ovat osoittautuneet aikaa kestäviksi. Kaupungin liikennejärjestelmä toimii edelleen pitkälti 1960-luvulla muovattujen periaatteiden mukaan. Uudet kaavat ovat vahvistaneet ideaa keskustakehästä silta-, katu- ja pysäköintiratkaisuineen.

Tuomisto kirjoitti vuonna 1973: ”Yrittämättä määritellä eri yhteiskunnallisten tavoitteiden tärkeysjärjestystä [--] kaupungin tulee olla turvallinen, viihtyisä ja vaihteleva. Sen tulee kaikin tavoin edistää ihmisten keskinäistä myönteistä kanssakäymistä. Lyhyesti sanoen, kaupungin on oltava sellainen, jossa mahdollisimman monen ihmisen elämä voi muodostua tasapainoiseksi, kehittäväksi ja monipuoliseksi.”

Joensuun ensimmäiset päätökset historiallisesti arvokkaiden rakennusten suojelusta tehtiin Tuomiston kaudella. Hänen vaikutuksestaan merkittäviä rakennuksia hankittiin kaupungin omis-

tukseen. Pitkälti Tuomiston ansiota on, että Joensuun puiset rantakorttelit ovat säilyneet ja nykyään suojeltuja. Tuomisto pyrki säilyttämään myös puisen vanhan kauppahallin, mutta joutui tyytymään poliitikkojen päätökseen purkamisesta. Tapauksen ympärillä käyty tulinen debatti oli lähellä viedä häneltä virkansa.

Tuomisto näki vaivaa myös kansallisromanttisen Vainoniemen huvilan pelastamiseksi. Hän vei tyhjillään olleen rakennuksen koristeelliset lyijylasi-ikkunat sekä portaikon uniikin lasilyhdyn 1960-luvulla tilapäisturvaan omaan ulkovarastoonsa. Pitkän väännön jälkeen 1970-luvulla huvilaa ryhdyttiin kunnostamaan kaupungin edustustilaksi. Lopputulos sai laajalti kiitosta.

Ironista kyllä, juuri Tuomiston kuolinpäivänä kaupunki uutisoi myyvänsä Vainoniemen huvilan.

Kaupungin kehittämisestä Joensuulle myönnettiin Arkkitehtiliiton Safa-palkinto vuonna 1979.

Tuomisto edisti aktiivisesti taiteen tuomista osaksi kaavoitusta ja kaupunkimiljöötä. Hänen kaudellaan kaupunkiin saatiin kilpailujen perusteella useita julkisia taideteoksia. Tuomisto on toiminut aktiivisesti myös alueen järjestöelämässä taiteen ja käsiteollisuuden alalla.

Eläkkeellä ollessaan Tuomisto jatkoi arkkitehdin ja kaupunkisuunnittelijan uraansa aktiivisena luonnostelijana, tuotekehittäjänä, kannanottajana ja keskustelijana. Hän on julkisuudessa esitellyt kehittämisideoitaan muun muassa Joensuun keskustan ydinalueille ja ottanut terävästi kantaa lukuisiin kaava- ja korjaushankkeisiin.

Laaja ammattitaidon hyödyntäminen on näkynyt myös Tuomiston osuudessa Ilomantsin Möhkön rautaruukikylän kehittämisessä. Tuomisto oli 1970-luvulla perustamassa ruukkimuseota ja toimi kylätoimikunnan puheenjohtajana vuoteen 2013 saakka.

Vapaa-aikansa Manu vietti perheen kesäpaikalla Ilomantsin Möhkössä. Hänen harrastuksiinsa kuului hirsi-rakentaminen ja luonnossa liikkumi-

nen. Nuorempana Manu oli aktiivinen Pohjois-Karjalan Luonnonystävien jäsen. Kesonsuota, Ruunaankoskia ja Koivu-suota hän puolusti omalla kansalaisen panoksellaan ja skarpilla kynällään.

Manu oli esteetikko, joka nautti erityisesti Ilomantsin Koitajoen ja Nuorajärven upeista maisemista. Hän katseli taiteilijan silmin, kuinka saaret ja niemet muodostivat etäisyysvyöhykkeitä, vaaleiden kaukaisuuteen ja lopulta autereeseen häviten. Myös myrskyn ja vaahtopäät hän otti hymyssä suin vastaan.

Manua jäivät kaipaamaan puoliso Kirstin lisäksi kolme poikaa, lapsenlapset, sukulaiset ja lukuisat ystävät.

ESKO TUOMISTO
OSMO KARTTUNEN
Kirjoittajat ovat Mauno
Tuomiston poika ja kollega.

Leiviskän toimiston korvaamaton tuki

On sellaisiakin arkkitehteja, jotka ovat toteuttaneet merkittävän työpanoksen, mutta eivät ole tuoneet esiin omaa persoonallisuuttaan. Pekka Kivisalo kuului heihin.

Kivisalo kuoli 19. toukokuuta 2024 Helsingissä. Hän oli syntynyt 20. huhtikuuta 1943 Savitaipaleella. Kivisalo opiskeli arkkitehdiksi Oulun yliopiston arkkitehtiosastolla, josta hän valmistui vuonna 1978. Oulussa hän myös tutustui tulevaan vaimoonsa Maritaan.

Jo ennen valmistumistaan Kivisalo oli kehittänyt vankkaa ammattitaitoaan eri arkkitehtitoimistoissa, kuten Jyrki Kalkkeen, Osmo Lapon ja ennen muuta Rantasen veljesten Jaakon ja Unton toimistossa vuosina 1971–1978. Siellä hän osallistui muun muassa Turun hotelli Marinan sekä Kivikartion talon suunnitteluun.

Kun Vanha ylioppilastalo Helsingissä oli palanut vuonna 1978, Juha Leiviskä ja Vilhelm Helander saivat yhdessä tehtäväkseen rakennuksen palokorjauksen ja restauroinnin arkkitehtisuunnittelun. Leiviskä pyysi Kivisaloa lainaksi Rantasten toimistosta palokorjauksen suunnittelun toiseksi pääavustajaksi tai projektiarkkitehdiksi, kuten nykyisin sanotaan; toiseksi saatiin Merja Nieminen. Tästä "lainasta" tuli enemmän kuin pitkäaikainen. Lähes 35 vuoden ajan Kivisalo omisti työuransa Leiviskän ja Helanderin yhteiselle toimistolle. Hän oli tavalla tai toisella mukana lähes kaikissa toimiston töissä, kilpailuista lähtien.

Yhteisen toimiston työ alkoi Leiviskän viidennen kerroksen asunnossa. Toimisto on sittemmin muuttanut seitsemän kertaa. Kivisalo järjesteli muuttoa uhrautuvasti. Hänen ihmeellisen vaatimatonta olemustaan kuvaa sekin, että hän eri toimistotiloissa aina valitsi syrjäisen, pienen nurkkauksen työpisteekseen.

Kivisalo oli korvaamattomana apuna ja tukena Leiviskälle. Hänen panoksensa tässä yhteistyössä oli aivan keskeinen: mainittakoon vain joukko Leiviskän kansainvälistä tunnustusta saaneita mestariteoksia, joiden suunnittelun toteutusvaihe tapahtui Leiviskän ja Kivisalon

yhteistyönä: Myyrmäen kirkko ja seurakuntakeskus (1984), Kuopion Männistön kirkko (1992), Auroranlinnan asuintaloryhmä Helsingissä (1990 sekä myöhempi korjausvaihe) sekä viimeisenä isona työnä Pakilan Pyhän Paimenen kirkko ja seurakuntakeskus (2002).

Saattaa olla, että Leiviskä ei aina huomannut antaa Kivisalolle riittävää tunnustusta hänen työpanoksestaan.

Kivisalo oli myös mukana, yleensä projektiarkkitehtina tai oleellisia erityiskohtia suunnitelleena, Vilhelm Helanderin johdolla suunnitelluissa korjauskohteissa, jotka osaltaan pitivät toimistoa hengissä vaikeimpina lamavuosina. Mainittakoon erityisesti hänen osuutensa Helsingin tuomiokirkon alttarialueen ja kryptan suunnittelussa 1995–1998 sekä ja Itäisen kappelin uudistuksessa 2003–2004, Turun akatemiatalon juhlasalin korjauksessa 1996, Tieteiden talon aikaisemmassa peruskorjauksessa ja restauroinnissa 1993–1997 ja Porin kaupungintalon vaativimpien yksityiskohtien suunnittelijana 2003–2008. Kivisalon pyrkimys olennaisimpaan pelkistettyihin yksityiskohtiin oli otollinen yhteistyön lähtökohta.

Yksi viimeisimpiä töitä, joille Kivisalo ehti omistautua, oli muistolaattojen suunnittelu Kallion kirkkoon vuonna 2010. Luulen, että hän koki tehtävän erityisen läheiseksi, koska oli jo alkanut kärsiä lopulta kohtalokkaaksi osoittautuvasta sairastelusta.

Pekan persoonallisuutta leimasi, ainakin ulospäin, ihmeellinen vaatimattomuus. Kyllä hän kuitenkin oli tietoinen taidoistaan. Siitä todistaa muun muassa se, kuinka hän toimistossamme suostui ottamaan tehtäväkseen arkkitehtonisesti tai teknisesti kaikkein vaativimpien kohtien, kuten kirkkojen alttarilaitteiden, suunnittelun. Kun toimiston nuoremmat suunnittelijat mielellään kääntyivät Pekan puoleen neuvoja kysyäkseen, he saivat vanhemmalta kollegalta perusteellista ja kärsivällistä ohjausta arkkitehtuurin peruskysymyksistä.

Enemmän aikansa hän uhrasi toimistollemme. Yksityiselämänsä hän

piti visusti omana asianaan. Perheensä, johon kuuluu vaimo Marita, kaksi poikaa ja kaksi lastenlasta, sekä lähimpien ystävien kanssa hän vetäytyi viettämään loma-aikojaan Janakkalaan luomaansa paratiisiin "Venetsiaan".

Pitkä sairaus ei onnistunut murtaamaan Pekkaa. Se todistaa hänen jotenkin stoalaisesta luonteestaan ja elämänekatsomuksestaan.

VILHELM HELANDER JA
ROSEMARIE SCHNITZLER
Pekka Kivisalon työtovereita

ψς

**ARKKITEHTI
ARKKITEHTI YO
RAKENNUSARKKITEHTI**

Tarjoamme monipuolisia suunnittelutehtäviä kansainvälisissä, vaativissa IT-teollisuuden hankkeissa sekä korjaus- ja muutossuunnittelun parissa.

Edellytämme Archicad- ja/tai Revit-osaamista, suomen ja englannin kielen hallintaa, ja intoa uuden oppimiseen. Huolellisuus ja täsmällisyys on projekteissamme välttämätöntä.

Etsimme suunnittelijoita sekä avustaviin, itsenäisiin että vastuullisiin rooleihin, työskentelemään osana suurempaa ryhmää.

Toimistomme sijaitsee Helsingin keskustassa, ja sivutoimipisteemme Oulussa. Osittaisesta etätyöstä on mahdollista sopia joustavasti.

Ota yhteyttä!

Synopsis Arkkitehdit Oy
rekry@synopsis.fi
www.synopsis.fi

Yrjönkatu 16 A 9 · 00120 Helsinki · Kirkkokatu 11 B 43 · 90100 Oulu

**Lisää avoimia
työpaikkoja
verkossa safafi**

Kaksikerroksiset pyörätelineet

**Mukava ja
tilaa säästävä**

Falco Level kaksikerroksiset pyörätelineet. Sivuiltaamme tiedostot .dwg / .dxf / .rfa

Kalusteet.elpac.fi
010 219 0716 | myynti@elpac.fi

ELPAC
KALUSTEET

PALVELUHAKEMISTO

Pyörille oma säilytysteline

ovella® Urbanhub® kuusikko pyöräparkki!

Ovella Systems Oy
P. 0103372720, www.ovella.fi, ovella@ovella.fi

**ovella®
systems**

- runkolukitus
- esteettinen
- jatkettavissa
- kaikkialle
- kaikille.

Betonituotteet

AKO®
AKOwall

**KAIKKI
RAKENNUKSET-
KAIKKI VÄLISEINÄT**

Täyttää äänieristysvaatimukset

Nopeuttaa rakentamista

Väliseinät asennettuna

Kosteuden kestävä

www.rakennusbetoni.fi

PAUSE!

We need a time-out for fitting construction into planetary boundaries

Humanity is facing a target conflict: We should build some 2 billion new homes, while cutting down 90% of the greenhouse gas emissions of the built environment.

Already today, half of annually extracted raw materials are used in construction. As 90% of biodiversity loss is associated to the extraction of raw materials, there is an unpleasant connection between the destruction of the homes of non-humans, while housing humans in a safe and secure manner.

In addition, the turbulence of the climate change may bring strong sea level rise, or cause sea currents to collapse. These, in turn, would have a dramatic impact to populations of all creatures on our home planet.

We are calling a time-out for construction, until we find ways of building within the planetary boundaries. Is it possible to find a just and fair future for all life? Who can or has to decide on the division of resources? What can architects do?

Nils Erik Wickberg

Lectures

8.11.2024 at 14:30–

Aalto Hall, Undergraduate Centre, Aalto University

14:30–15:30

Introduction: **Matti Kuittinen & Panu Savolainen**

REWIND: Net zero and beyond - the future of the built environment (**Jukka Heinonen**)

REC: Acts of Care (VAPAA Collective – **Iines Karkulahti, Charlotte Nyholm & Meri Wiikinkoski**)

15:30–16:00

Coffee Break

16:00–17:30

STOP Building! (**Charlotte Malterre-Barthes**, keynote)

Panel Discussion

18:00–22:00

Evening party

Registration to the event

More information: www.newlectures.fi

**Tule
tapaamaan
meitä**

FinnBuild-messut
osasto 3b19

VITREA

KUMPPANISI ERIKOISLASIRATKAISUISSA

WWW.VITREA.FI

